

Themarekening 2018

Resultaten en financiële balans

Wat hebben we in 2018 gedaan?



Thema:
Samen met inwoners

"Wij zijn ervan overtuigd dat de beste ideeën samen tot stand komen"

- Het programma 'Maak 't' heeft gezorgd voor meer participatie vanuit de samenleving.
- Er is meer bewustwording gecreëerd waar de gemeente voor staat.
- Het gebied rondom de Tsjerkebleek in Akkrum is samen met de inwoners heringericht.
- Samen met de inwoners zijn er kansen en mogelijkheden gecreëerd voor een MFC met de scholen in Aldeboarn.
- Bij groot onderhoud aan straten in de dorpen is samengewerkt met bewonerswerkgroepen.



Thema:
Zorg en welzijn

"We helpen inwoners van alle leeftijden om gezond en met plezier te kunnen leven"

- We zijn de eerste Friese gemeente die dementievriendelijk is geworden.
- We hebben nieuwe afspraken gemaakt met zorgaanbieders voor thuis- en dagondersteuning.
- Het taalniveau van onze pedagogisch medewerkers is verhoogd.
- We werken met maatwerk bij de totstandkoming van twee integrale kindcentra.
- Door het Kindpakket zijn veel kinderen actief met sport of cultuur.
- De locatie van de nieuwe school in Tjalleberd is gekozen.



Thema:
Wonen en leven

"Inwoners staan centraal bij de ontwikkeling van leefbare wijken en dorpen"

- We hebben verschillende wegen, gebouwen, bruggen, tunnels, kades en oevers onderhouden.
- We hebben de 30 kilometerzones afgerond.
- Een aantal speelplekken voor kinderen zijn gerenoveerd en opnieuw ingericht.
- We zijn begonnen aan een groepsgerichte aanpak bij Voetbalveiligheid.
- Het fietsknooppuntennetwerk is geactualiseerd en geoptimaliseerd.
- We zijn begonnen met de uitvoering van de verbetering van de A32.



Thema:
Werken en ondernemen

"We willen middelen en kansen benutten voor een constante economische groei"

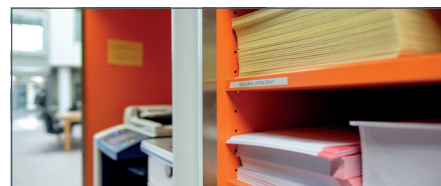
- We hebben 1160 nieuwe banen binnen de gemeente.
- Het aantal uitkeringen is gedaald met meer dan 100.
- We hebben gewerkt aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor nieuwe en bestaande bedrijven.
- We zijn begonnen met het vormgeven van ons nieuw economisch beleid.



Thema:
Toekomstbestendig en duurzaam

"Samen beschermen we onze natuurlijke rijkdommen en zorgen we voor een gezonde leefomgeving"

- We hebben een inventarisatie gemaakt van de ontwikkelingen en kansen op het gebied van duurzaamheid.
- We hebben meegedaan aan de twee fossielvrije weken, de Elfwegentocht 2018.
- We zijn begonnen met het opstellen van de regionale Energiestrategie.
- We zijn begonnen met de realisatie van zonneparken.
- We hebben duurzame projecten legesvrij gemaakt.



Thema:
Financiën en organisatie

"Er is financiële ruimte om samen invulling te geven aan dat wat wij belangrijk vinden"

- We zijn financieel gezond.
- We hebben de hondenbelasting en OZB verlaagd.
- We hebben de organisatieontwikkeling primair gericht op 'samen met inwoners'.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Algemeen	4
Inleiding.....	5
Leeswijzer	9
Financieel resultaat 2018.....	10
Jaarverslag	11
Thema's	12
Thema Samen met Inwoners	13
Thema Zorg en Welzijn	17
Thema Wonen en Leven	33
Thema Werken en Ondernemen	49
Thema Toekomstbestendig en Duurzaam	53
Thema Financiën en organisatie	59
Paragrafen.....	65
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	66
Onderhoud kapitaalgoederen	73
Financiering	76
Bedrijfsvoering	80
Verbonden Partijen	87
Grondbeleid	124
Lokale Heffingen.....	128
Jaarrekening	133
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	134
Balans.....	136
Toelichting op de balans	144
Activa	145
Passiva.....	162
Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen	174
Overzicht lasten en baten en toelichting	177
Overzicht lasten en baten per taakveld.....	183
Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa).....	187
Berekening EMU-saldo	191
Overzicht reserves en voorzieningen	192
Overzicht incidentele lasten en baten	194
Overige gegevens.....	196
Controleverklaring	198

Algemeen

Inleiding

Met deze jaarrekening wordt aan u verantwoording afgelegd over de uitvoering van de voorgenomen beleidsdoelstellingen. De jaarrekening is opgesteld op basis van het nieuwe hoofdlijnenakkoord. Er is daarom geen koppeling met de vorm van de vastgestelde begroting 2018. Er is wel inhoudelijke aansluiting met de doelen en resultaten uit de begroting 2018.

De jaarrekening bestaat uit twee hoofdonderdelen:

1. het jaarverslag (de thema's en de paragrafen);
2. de jaarrekening (balans en overzicht baten en lasten met toelichting).

Financiële verantwoording jaarrekening 2018

De jaarrekening 2018 laat de volgende uitkomsten zien (x € 1.000):

Uitkomsten jaarrekening 2018		
Totaal lasten 2018	167.343	
Totaal baten 2018	167.108	
Totaal saldo jaarrekening 2018		-235
Resultaatbestemming		
Saldo jaarrekening 2018	-235	
Algemene uitkering gemeentefonds	-679	
Reserve weerstandsvermogen	-2.528	
Totaal resultaatbestemming		-3.442

Voorstel bestemming resultaat 2018

Voorgesteld wordt om het rekeningresultaat, inclusief de storting in de reserve Weerstandsvermogen, te onttrekken aan de algemene reserve.

In de resultaatbestemming is een bedrag opgenomen van € 679.000 m.b.t. de algemene uitkering gemeentefonds. Onder het kopje 'Algemene uitkering Gemeentefonds' wordt dit verder toegelicht.

Totaal afwijkingen jaarrekening 2018

In de jaarrekening worden de afwijkingen op baten en lasten per product toegelicht. Het gaat hierbij alleen om de afwijkingen (saldo van lasten en baten) groter dan € 100.000. Dit is in overeenstemming met de financiële verordening. De afwijkingen per product zijn opgenomen in de thema's.

Verklaring rekeningresultaat (per product > € 100.000)

Thema	Product	Omschrijving product	Afwijking
2	014	Bijstand	1.246
2	028	Jeugd	-4.000
2	035	Minimabeleid	554
2	036	Onderwijs	127
2	039	Participatie	-312
2	048	Sport	-240
2	057	WMO	-639
3	025	Grondexploitatie	-223
3	038	Openbare orde/rampenbeheersing	164
3	055	Wegen	147
5	045	Riolering	-189
5	050	Vastgoed	294
6	002	Algemene uitkering gemeentefonds	505
6	003	Algemene uitgaven en inkomsten	683
6	005	Bedrijfsvoering	662
6	008	Belastingen	242
Overig		Afwijkingen per product < € 100.000	745
Totaal rekeningresultaat			-235

Algemene Uitkering Gemeentefonds

De verantwoorde algemene uitkering is gebaseerd op basis van de decembercirculaire 2018. Uit het gemeentefonds heeft de gemeente Heerenveen in 2018 een totaalbedrag ontvangen van € 81,5 miljoen. In de begroting was uitgegaan van een inkomst van € 81 miljoen. In totaliteit is de algemene uitkering € 507.000 hoger dan geraamd.

Uit de berekeningen van de decembercirculaire 2018, over de jaren 2016 tot en met 2018, is er een terugbetaal verplichting geprognosticeerd van € 679.000. Via de resultaatbestemming wordt voorgesteld om dit bedrag te reserveren in de algemene reserve niet geblokkeerd. Per saldo is er een tekort op de inkomsten van de Algemene Uitkering Gemeentefonds in 2018 van € 172.000. De exacte terugbetaal verplichting over de jaren 2016 tot en met 2018 wordt verwerkt in de meicirculaire 2019. Wanneer het bedrag niet wordt gereserveerd zal de terugbetaal verplichting leiden tot een tekort in de jaarschijf 2019. Door de systematiek 'Samen de trap op, samen de trap af', worden de lagere overheidsuitgaven doorberekend in een lager accres in de algemene uitkering.

Tot en met de jaarschijf 2017 werden de geprognosticeerde terugbetaal verplichting opgenomen onder de overlopende passiva als 'nog te betalen'. Recentelijk is er een stellige uitspraak geweest van de Commissie BBV. Hierdoor is deze werkwijze niet meer mogelijk. In de jaarrekening 2018 moet deze verplichting via de resultaatbestemming worden toegevoegd aan de reserves. In de jaarrekening 2018 wordt daarom een overschot gepresenteerd op het product algemene uitkering gemeentefonds.

Algemene reserve en reserve Weerstandsvermogen

De algemene reserve had per 1 januari 2018 een saldo van € 15,5 miljoen. In totaal is er in 2018 een bedrag toegevoegd van € 6 miljoen. Het saldo van de algemene reserve komt hiermee op € 21,5 miljoen. Na de verwerking van het voorgestelde rekeningresultaat over 2018 en de mutaties uit de begroting 2019, is de stand van de algemene reserve € 10,7 miljoen.

Opbouw Algemene reserve (x € 1 miljoen)

Stand per 1 januari 2018		€ 15,5
Mutaties 2018		
Resultaat jaarrekening 2017	€ 3,5	
Saldo verzamelbesluiten 2018	- 2,0	
Storting opbrengst Precario	- 0,5	
Totaal mutaties 2018		€ 6,0
Stand per 31 december 2018		€ 21,5
Resultaatbestemming jaarrekening 2018		€ -3,4
Mutaties begroting 2019		€ -7,4
Saldo algemene reserve na resultaatbestemming		€ 10,7

De reserve Weerstandsvermogen had op 1 januari 2018 een saldo van € 15,6 miljoen. Na mutaties in 2018 is het saldo per 31 december 2018 € 16 miljoen. Op basis van de nieuwe berekeningen, stijgt het risicoprofiel met een bedrag van € 3,8 miljoen naar een totaal van € 19,8 miljoen. De stijging van het weerstandsvermogen wordt voornamelijk veroorzaakt door de risico's in de jeugdzorg.

Vanaf 2019 maakt de hoogte van het risicoprofiel van de grondexploitaties deel uit van de reserve Weerstandsvermogen. Het risicoprofiel van de grondexploitaties was op 1 januari 2019 € 5,9 miljoen. Door de actualisatie van het risico van de grondexploitaties neemt het risico af met bedrag van € 1,3 miljoen, naar € 4,6 miljoen. De daling van de risico's wordt o.a. veroorzaakt door lagere boekwaarden door verkopen van gronden. In de begroting 2019 is rekening gehouden met een toename van € 6,7 miljoen. Hierop wordt door de nieuwe berekening € 0,8 miljoen gecorrigeerd. De reserve Weerstandsvermogen komt hiermee op € 24,4 miljoen. De mutatie wordt via de resultaatbestemming onttrokken aan de algemene reserve.

Opbouw reserve Weerstandsvermogen (x € 1 miljoen)

Stand per 1 januari 2018	€ 15,6	
Mutaties 2018	- 0,4	
Stand per 31 december 2018		€ 16,0
Mutatie begroting 2019	€ 6,7	
Correctie mutatie begroting 2019	- -0,8	
Mutatie jaarrekening 2018	- 2,5	
Totaal mutaties		€ 8,4
Saldo reserve Weerstandsvermogen per 1 januari 2019		€ 24,4

De reservepositie, exclusief de bestemmingsreserves, komt hiermee op € 35,1 miljoen. Het saldo wordt via de resultaatbestemming onttrokken aan de algemene reserve.

burgemeester en wethouders van de gemeente Heerenveen.
De gemeentesecretaris, De burgemeester,

J. van Leeuwestijn

T.J. van der Zwan

Leeswijzer

De thema's in de begroting 2018 zijn gebaseerd op het coalitieakkoord 2014-2018 ['Heerenveen, volop in beweging'](#).

In deze jaarrekening zijn de thema's uitgewerkt uit het hoofdlijnenakkoord 2018-2022 ['Duurzaam ontwikkelen, Samen aan de slag in Heerenveen'](#).

In de raadsvergadering van de [26 november 2018](#) heeft de gemeenteraad een besluit genomen tot het wijzigen van de thema indeling.

De thema's zijn als volgt opgebouwd:

- * Doelstelling van het thema?;
- * Wat hebben we bereikt?;
- * Wat heeft het gekost?;
- * Indicatoren;
- * Verbonden partijen.

Financieel resultaat 2018

De uitkomsten van de jaarrekening 2018

In de onderstaande tabel zijn de uitkomsten van de jaarrekening 2018 opgenomen (x € 1.000).

Lasten

Thema	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo lasten
Samen met inwoners	-5.211	-5.303	-5.207	96
Zorg en Welzijn	-84.206	-79.643	-83.360	-3.718
Wonen en Leven	-45.953	-46.710	-47.849	-1.138
Werken en Ondernemen	-1.102	-1.317	-1.312	5
Toekomstbestendig en duurzaam	-13.428	-14.048	-14.485	-437
Financiën	-9.496	-19.703	-15.130	4.572
Totaal Lasten	-159.396	-166.723	-167.343	-620

Baten

Thema	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo baten
Samen met inwoners	-	-	1	1
Zorg en Welzijn	23.786	23.461	23.964	502
Wonen en Leven	18.056	19.792	21.601	1.809
Werken en Ondernemen	163	191	208	17
Toekomstbestendig en duurzaam	13.324	13.881	14.415	534
Financiën	104.380	109.398	106.920	-2.478
Totaal Baten	159.710	166.723	167.108	385

Saldo	314	0	-235	-235
--------------	------------	----------	-------------	-------------

Jaarverslag

Thema's

Thema Samen met Inwoners

Doelstelling van dit thema?

"Wij zijn ervan overtuigd dat de beste ideeën samen tot stand komen"

In Heerenveen luisteren we naar onze inwoners en we zijn ervan overtuigd dat de beste ideeën samen tot stand komen. Inwoners en ondernemers hebben de ruimte om zelf met plannen en voorstellen te komen. Daar helpen we bij. We zoeken naar mogelijkheden om regels te versoepelen of te verminderen.

De doelen van dit thema zijn gekoppeld aan het versterken van de lokale democratie. De kern hiervan is dat we meer ruimte willen geven aan wat er leeft in de Heerenveense samenleving.

In 2018 hebben we gewerkt aan de volgende doelen:

- Meer zicht op wat er speelt in de Heerenveense samenleving;
- Beter inspelen op maatschappelijke initiatieven: overheidsparticipatie;
- Beter betrekken van de samenleving bij gemeentelijke taken: burgerparticipatie.

Wat hebben we bereikt?

In 2018 hebben we het volgende bereikt:

Omgevingsvisie

Ter voorbereiding op de invoering van de nieuwe Omgevingswet is in 2018 veel voorwerk verricht voor de Omgevingsvisie. Hiertoe is een Startnota Omgevingsvisie opgesteld en zijn de eerste twee planfasen uit de Startnota doorlopen. Resultaten zijn o.a. een inventarisatie van alle vigerende ruimtelijk relevante beleidsstukken (en daarmee ook een beeld van ontbrekend beleid), een integrale discussienota en het communicatieplan. Daarnaast is gestart met de afstemming met de stuurgroep Omgevingsvisie van de raad. Ook is gestart met de interne participatie, waartoe vanuit verschillende afdelingen medewerkers zijn aangehaakt voor de inhoudelijke voorbereiding.

Het programma Maak 't

- Ervaringen van inwoners en medewerkers over bewonersinitiatieven zowel bij gemeentebrede planvorming als bij plannen en voorzieningen in de eigen leefomgeving zijn gedeeld met als doel hiervan te leren;
- Er is een bewustwording ontstaan bij inwoners en bij college, raad en organisatie waar wij als gemeente voor staan: We zijn gericht op buiten en we werken vanuit de bedoeling, met meer ruimte voor inwoners voor invloed op beleid en eigen leefomgeving;
- Er is meer duidelijkheid over de verschillende rollen die de gemeente heeft en van waaruit de gemeente bijdragen kan leveren aan initiatieven;
- Er is een democratisch experiment gestart met het project "Buitengewoon de Greiden". Hierover is een evaluatie opgesteld met als doel hiervan te leren;
- Er zijn diverse instrumenten ontwikkeld om deze doelen en nieuwe werkwijzen te ondersteunen zoals het Manifest, de website www.maakhet.nl en de communicatiestrategie met het logo "Maak het".
- De resultaten worden betrokken bij de vervolgaanpak.

Concrete voorbeelden en resultaten van de maak 't aanpak zijn:

- Tsjerkebleek Akkrum: een werkgroep bestaande uit omwonenden, ondernemers en plaatselijk belang maakt samen met een stedenbouwkundig bureau zelf een ontwerp voor de herinrichting van het gebied rondom de Tsjerkebleek. Deze werkgroep kan de kennis en kunde inroepen van een ambtelijke werkgroep. Het doel is om te komen tot een gedragen ontwerp voor de herinrichting.
- Aldeboarn: sportvelden/MFA, werkgroep Takomst Aldeboarn werkt aan een inventarisatie van kansen en mogelijkheden voor een MFC met scholen in samenwerking met de gemeente.
- Mildam: Groot onderhoud diverse straten, in samenwerking met een werkgroep uit het dorp.
- Nij Brongergea: als onderdeel van het project reconstructie Meijersweg in De Knipe is, met facilitering door de gemeente, door de aanwonenden een plan gemaakt voor het nieuw in te richten shared space-gebied.

Wat heeft het gekost?

Lasten

Product	Omschrijving	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo lasten
012	Bestuurszaken	-1.801	-1.845	-1.814	30
016	College	-2.940	-2.886	-2.878	8
020	Erfgoed	-79	-80	-56	24
042	Plattelandsbeleid/wijkmanagement	-391	-410	-405	5
059	Maak het! en nieuwe rollen	-	-81	-53	29
Totaal Lasten		-5.211	-5.303	-5.207	96

Baten

Product	Omschrijving	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo baten
012	Bestuurszaken	-	-	-	-
016	College	-	-	1	1
020	Erfgoed	-	-	-	-
042	Plattelandsbeleid/wijkmanagement	-	-	-	-
059	Maak het! en nieuwe rollen	-	-	-	-
Totaal Baten				1	1
Saldo		-5.211	-5.303	-5.206	97

Indicatoren

In dit thema zijn geen verplichte indicatoren opgenomen.

Thema Zorg en Welzijn

Doelstelling van dit thema?

"We helpen inwoners van alle leeftijden om gezond en met plezier te kunnen leven"

Iedereen doet mee in onze gemeente. We bouwen veerkracht op voor inwoners in kwetsbare situaties en we helpen inwoners van alle leeftijden om gezond en met plezier te kunnen leven. Om dit te realiseren werken we aan doorontwikkeling van het sociaal domein en zoeken we verbinding met partners.

Sociaal domein

In 2018 hebben we gewerkt aan de volgende doelen:

- Eén breed meerjarenbeleidplan voor het gehele Sociaal domein opstellen. Met daarin opgenomen zowel de integrale doelen als de afzonderlijke doelen op het gebied van:
 - Werk en Inkomen;
 - Wmo;
 - Jeugd.
- Een doorontwikkelplan preventie opstellen, gericht op:
 - integrale en gebiedsgerichte (wijken en dorpen) inzet;
 - meer innovatief aanbod;
 - versterking van de Centra voor Meedoen;
 - verbreden van de samenwerking met partners;
 - betere ondersteuning van de netwerkteams preventie en
 - afstemming capaciteit op behoefte.
- Een doorontwikkelplan voor de dienstverlening in het Sociaal domein dat wij zelf Uitvoeren opstellen, over onder andere:
 - samenhangende werkwijze 1 kind, 1 gezin, 1 plan, 1 contactpersoon;
 - versterken van de procesregie sociaal team;
 - verbeteren van de ketensamenwerking;
 - samenwerking met huisartsen en wijkverpleging en
 - bekendheid en bereikbaarheid.
- Een protocol en convenant maken voor het delen van gegevens om de integrale werkwijze mogelijk te maken.
- Meer ruimte creëren voor innovatie in de contracten maatwerkvoorzieningen.
- Meer gebruik maken van de kennis van de zorgaanbieders bij het ontwikkelen van nieuwe en preventieve algemene voorzieningen. Zo willen we het beroep op specialistische voorzieningen ontlasten.
- Nieuwe vormen van samenwerking ontwikkelen, ook met strategische partners waarmee we geen directe financiële relatie hebben. Denk aan zorgverzekeraar en huisartsen.
- Meer inspelen op problematiek en behoeften in de samenleving. Met een integrale en vernieuwende aanpak kunnen we onderstaande doelgroepen beter ondersteunen:
 - Jongeren op het gebied van onderwijs, zorg, wonen en arbeidsmarkt;
 - Gezinnen met meerdere problemen die ondersteuning op verschillende vlakken nodig hebben;
 - Jongeren met jeugdhulp die 18 jaar worden en onder de Wmo-voorzieningen vallen (18-/18+);
 - Mensen met schulden;

- o Personen die overlast geven;
- o Verwarde personen: ontwikkelen van betere opvangmogelijkheden;
- o Cliënten die ook onder de Wet Langdurige zorg vallen.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

In 2018 hebben we gewerkt aan de volgende doelen:

- Doorgaan met de verschillende uitvoeringsplannen;
 - Onderzoeken of de gestelde doelen zijn behaald en in kaart brengen of:
 - o de overbelasting bij mantelzorgers is afgenomen;
 - o het aantal vrijwilligers is toegenomen;
 - o het overgewicht dankzij JOGG is afgenomen;
 - o de ervaren eenzaamheid is afgenomen;
 - o er minimaal 15 basisscholen zijn die het predicaat 'Gezonde School' hebben
 - o de gemeente een dementievriendelijke gemeente (Alzheimer Nederland) geworden is.
 - Afsluiten nieuwe overeenkomsten Wmo-ondersteuning (Thuis en Dag). Deze bieden meer handvatten om te sturen op resultaat binnen de financiële en juridische kaders.
 - Onderzoek doen naar de mogelijkheden om algemene voorzieningen te ontwikkelen op het gebied van het Wmo-vervoer.
Als die er zijn dan kijken we hoe we ze kunnen invoeren.
 - Onderzoeken of de Blijverslening toegevoegde waarde heeft in relatie tot de woningaanpassingen (en rekeninghoudende met de toenemende vergrijzing), en bij toegevoegde waarde onderzoeken of we de lening kunnen invoeren.
 - Vanuit het integraal plan 'Soepele terugkeer in Heerenveen & preventie en sluitende aanpak overlast door verwarde personen' gaan we goed inspelen op de problematiek en ondersteuningsbehoeften van met name de doelgroep die uitstroomt uit beschermd wonen/maatschappelijke opvang (BW/MO) en de doelgroep met risicofactoren voor verwardheid waardoor overlast kan ontstaan.
Met het plan van aanpak doen we onder andere het volgende:
 - o Analyseren van de cijfers van: BW, MO, Jeugd, overlastcijfers van de Politie;
 - o (E33-registraties) en zogenaamde Ernstige Psychiatrische Aandoeningen (EPA's);
 - o Arrangementen ontwikkelen om uitstromers (BW/MO) soepel terug te laten keren binnen onze gemeente. Zo willen we huisvestingsproblemen zoveel mogelijk voorkomen en de doelgroep passende (Hbo) zorg en ondersteuning bieden;
 - o Activiteiten en maatregelen bedenken om overlast door verwarde personen te voorkomen;
 - o Een sluitende aanpak ontwikkelen voor de situaties waarbij al sprake is van overlast door verwarde personen en starten met de inzet van de Wijk GGD-er.
- Voor de start willen we het volgende helder hebben: positionering en wanneer het Sociaal Team deze persoon inzet.

Jeugd

In 2018 hebben we gewerkt aan de volgende doelen:

- Het Team Jeugd en Gezin gaat sterker sturen op resultaten van de inzet maatwerkvoorzieningen jeugdhulp;
- Verhoging van het taalniveau van leidsters bij de voor- en vroegschoolse educatie door scholing (naar 3F: Mbo4- of Havo-niveau);
- Gezamenlijk met de in Heerenveen werkzame schoolbesturen uitvoering geven aan de ontwikkelingsagenda van de Lokale Educatieve Jeugd Agenda (LEJA), waaronder:
- Samen met de partners bij het project CJG in School een tussenevaluatie uitvoeren en op basis daarvan invulling geven aan de ontwikkeling (thema Ondersteuning in en met de School);
- Door een stimulerende rol (waaronder coördinatie over verschillende beleidsterreinen) maatwerk leveren bij de ontwikkeling van twee Integrale Kindcentra (thema Vroeg en Breed).
- We streven naar uitbreiding van de praktijkondersteuner huisartsen jeugd geestelijke gezondheidszorg (POH jeugd) naar 50% van de huisartsenpraktijken;
- Met regionale en lokale partners ontwikkelen we een preventieve aanpak (v)echtscheidingen;
- In aanvulling op de regionale aanpak Huiselijke Geweld en Kindermishandeling ontwikkelen we met lokale partners een aanpak in de gemeente Heerenveen.

Werk en Inkomen

In 2018 hebben we gewerkt aan de volgende doelen:

- Een Heerenveens model herstructurering Wsw bepalen en deze in gang zetten;
- Meer uitstroom uit de Participatiewet en IOAW bevorderen, zodat de rijksbijdrage de uitgaven dekt;
- Een andere inrichting Poort met 'Werk je Sterk' opzetten voor iedereen die instroomt in de uitkering;
- Opstarten van 20 beroepsgerichte opleidingen via een eigen praktijkroute;
- Extra aandacht hebbenvoor PRO-VSO jongeren* en de overgang van jongeren onder de 18 jaar en jongeren boven de 18 jaar;
- Meer mensen gebruik laten maken van onze zorgregeling voor mensen met een laag inkomen (van 1.000 naar 1.200 aanvragers);
- Het budgetbeheer volledig in eigen beheer hebben;
- Brede gemeentelijke visie opstellen op invorderingen in relatie tot schuldenproblematiek;
- Uitwerken van het thema armoedebelaid zoals beschreven in thema 5 van de Perspectiefnota 2017. Denk aan:
 - uitbreiding kindpakket (Klijnsma geld);
 - nieuw participatiefonds 18plus;
 - pilot 'preventieve en outreachende aanpak schuldensignalering';
 - gelijke kansen voor kinderen, zo vroeg mogelijk in en om de school.

* Jongeren uit voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro).

Onderwijs en Sport

In 2018 hebben we gewerkt aan de volgende doelen:

- Het bieden van goede huisvesting voor het basis-, speciaal- en voortgezet onderwijs. Dat wil zeggen de zorg voor voldoende capaciteit, goede gebouwkwaliteit en veiligheid;

- Het instandhouden van de aanwezige sportaccommodaties. En op beperkte afstand van een (basis)school ruimte beschikbaar stellen voor het bewegingsonderwijs.

Wat hebben we bereikt?

Sociaal domein

In 2018 hebben we het volgende bereikt:

Transformatie is en blijft de kern van onze aanpak

De transformatie Sociaal domein is de kern van onze aanpak om duurzaam ondersteuning op maat te kunnen blijven bieden. Ook gedurende het jaar 2018 is dat de kern van ons werk geweest. Vanuit onze visie Sociaal domein (2013) hebben wij ons gericht op de volgende hoofddoelen:

- Versterken van de zelfredzaamheid van inwoners door de leefbaarheid te verbeteren en de sociale cohesie te vergroten;
- Aansluiten van preventieve voorzieningen op de behoeften in een wijk of dorp (outreaching, vraaggericht en gebiedsgericht);
- Verminderen van het gebruik van specialistische voorzieningen. Dit willen we bereiken door het op tijd signaleren van problemen en het vergroten van het gebruik van preventieve voorzieningen;
- Werken vanuit het principe 1 kind, 1 gezin, 1 plan, 1 contactpersoon;
- Zorgen voor passende ondersteuning voor iedereen die dat nodig heeft.

We zijn gestart met het Integraal beleidsplan Sociaal Domein

In 2018 zijn wij gestart met het proces rondom het integrale beleidsplan Sociaal Domein. Er zijn meerdere bijeenkomsten met de commissie SAZA geweest. Aan de hand van die bijeenkomsten is een concept kader ontwikkeld. Het proces rondom deze nota loopt door in 2019.

We werken samen met meerdere strategische partners

In Fries Sociaal-Medisch verband werken wij onder andere samen met de zorgverzekeraar. Lokaal werken wij ook samen met ziekenhuis De Tjongerschans en met huisartsen, ook via de POH-ers.

De verder genoemde integrale beleidsdoelen zijn verwerkt binnen de onderwerpen Wet Maatschappelijke Ondersteuning, Opvoeden en Opgroeien en Werk en Inkomen.

Wet maatschappelijke ondersteuning

In 2018 hebben we het volgende bereikt:

We hebben de uitvoeringsplannen mantelzorg- en vrijwilligersbeleid verlengd

Op grond van een extern onderzoek is in kaart gebracht of wij voldoen aan de per 2015 geldende beleidsdoelen op het gebied van de mantelzorg en vrijwilligerswerk. Uit dit onderzoek is gebleken dat:

- 29% (beleidsdoel was 30%) vrijwilligerswerk verricht;
- dat 17% (beleidsdoel was 17%) mantelzorg verricht en
- dat de overbelasting bij de mantelzorgers is afgenomen naar 12% (beleidsdoel was 10%).

Op basis van onder andere dit onderzoek zijn de uitvoeringsplannen mantelzorg- en vrijwilligersbeleid verlengd.

We zijn als eerste Friese gemeente dementievriendelijk geworden

Onze nauwe samenwerking met Alzheimer Friesland heeft er toe geleid dat wij in 2018 als eerste Friese gemeente dementievriendelijk zijn geworden.

We hebben zeer tevreden Wmo-cliënten

Zowel het jaarlijkse als het continu cliëntervaringsonderzoek geeft aan dat onze cliënten zeer positief zijn over

- de wijze waarop de Wmo wordt uitgevoerd;
- op welke wijze zij de bejegening en deskundigheid ervaren (meitinkers);
- het beleid en de kwaliteit van de ondersteuningsmogelijkheden.

Er zijn nieuwe afspraken met zorgaanbieders voor thuis- en dagondersteuning

Thuis- en Dagondersteuning is opnieuw ingekocht waarbij meer resultaatgericht te werk wordt gegaan, passend binnen het juridische kader. Daarbij hebben wij samen met zorgaanbieders een reëel tarief per uur vastgesteld. Daarmee hebben wij voldaan aan de maatregel van de Rijksoverheid. De gewenste continuïteit van zorg en ondersteuning aan circa 800 Wmo-cliënten per 2019 is daarmee bereikt.

We richten ons op zo lang mogelijk zelfstandig wonen

Het plan 'Soarch for Thûs' is afgerond. Op basis van de daarin genoemde maatregelen gaan we kijken welke onderdelen we kunnen verbeteren en vernieuwen.

We hebben goed ingespeeld op de zwaardere problematiek en ondersteuningsbehoeften binnen onze samenleving.

Het gaat dan om de doelgroep die uitstroomt uit beschermd wonen/maatschappelijke opvang (BW/MO). En gericht op de doelgroep die risicofactoren vertoont voor verwardheid waardoor overlast kan ontstaan. Aan de hand van ons integrale plan van aanpak, hebben wij geïnvesteerd in de Wijk GGD-er en in een doorontwikkeling van het sociaal team.

Voor de zwaarste categorie ondersteuning is de pilot bemoeizorg structureel ingebed binnen onze Wmo-voorzieningen. Ook hebben we de verbinding gezocht met onze corporaties om in te zetten op de Opstapper (tijdelijk huisvesting met zwaardere ondersteuning). We verwachten hierover in 2019 concrete afspraken te maken en woningen beschikbaar te hebben).

Vanuit de provinciale sluitende aanpak personen met verward en overlastgevend gedrag zijn wij per 2018 begonnen met:

- een nieuwe voorziening Thuisplus (beschermd wonen in een thuissituatie, vanuit de Beschermd Wonen middelen),
- zijn in 2018 de voorwaarden gecreëerd voor de uitrol van het programma 'Kamers met Kansen' (jongen ontvangen veilige huisvesting en kunnen zodoende onderwijs afnemen) en
- hebben wij de eerste (positieve) ervaringen opgedaan met de pilot triage, beoordeling en passend vervoer. Een onderdeel hiervan is de zogenaamde Rapid Responder (RR) GGZ. Met deze zogenaamde psycholance kunnen onze inwoners met zwaardere psychische problemen snel worden geholpen.

Wmo zorg en ondersteuning is geborgd

In 2018 hebben we gezorgd voor de continuïteit van onze zorg en ondersteuning aan circa 2.900 unieke Wmo-cliënten. Van hulp bij het huishouden tot het Wmo-vervoer, van

woningaanpassingen tot hulpmiddelen zoals scootermobiels en van persoonsgebonden budgetten tot zorg in natura.

Onze gebiedsgerichte aanpak via de preventieteams is verbeterd

Samen met de preventieteams en Stichting Caleidoscoop hebben we de doorontwikkeling van onze gebiedsgerichte aanpak en de preventieteams vormgegeven. Zo liggen er voor iedere woonservicezones overzichten waarin de kansen en bedreigingen zijn geanalyseerd en zijn er speerpunten per zone opgesteld. Samen met onze gebiedsregisseurs wordt hard gewerkt aan het verder verbeteren van de sociale cohesie.

We hebben blijvend geïnvesteerd in jonger op gezond gewicht

Vanwege onze eerdere succesvolle aanpak via het project 'Jongeren op Gezond Gewicht' (JOGG) hebben wij het project met drie jaar verlengd. Daarmee blijft dit een belangrijk gezondheidspunt voor onze inwoners en de gemeente.

Jeugd

In 2018 hebben we het volgende bereikt:

Het taalniveau van pedagogisch medewerkers is verhoogd

Pedagogisch medewerkers die werkzaam zijn op een kinder- of peuteropvang waar vve (voor- en vroegschoolse educatie) wordt aangeboden, moeten vanaf 1 augustus 2019 ten minste beschikking over taalniveau 3F (Mbo 4- of Havo-niveau). Er zijn 53 medewerkers van vijf aanbieders in 2018 tot dit niveau geschoold, en getoetst of het niveau behaald is.

We hebben afspraken gemaakt over verbeteren hoogspecialistische jeugdhulp

De Friese gemeenten en zeven jeugdhulpaanbieders hebben afspraken gemaakt over hoogspecialistische jeugdhulp, om de meest kwetsbare kinderen betere hulp te geven. Samen wordt onder andere gewerkt aan het verkorten van plaatsingen hoogspecialistische jeugdhulp, het verminderen van uithuisplaatsingen en het aanbieden van een samenhangend aanbod.

Het Team Jeugd en Gezin is onderdeel van de gemeente Heerenveen

Sinds 1 januari 2018 is het Team Jeugd en Gezin onderdeel van de gemeentelijke organisatie. Een belangrijke overweging hiervoor ten opzichte van een externe positionering is dat dit de meeste sturing biedt. Een voorbeeld waaruit dat is gebleken, is het instellen van een 'onderhandelaar'. Het toevoegen van deze functie, kon snel tot stand komen.

De Friese gemeenten hebben een Actieplan Zorg voor Jeugd

De Friese gemeenten hebben gezamenlijk het actieplan 'Foar Fryske Bern' gerealiseerd, om sturing te geven aan de transformatie. De gemeente Heerenveen heeft een forse inspanning geleverd voor de realisatie van het plan. Het plan is goedgekeurd door het landelijk programma, en kan drie jaar aanspraak maken op een budget van ruim € 1,3 miljoen om te werken aan betere toegang tot jeugdhulp, meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien en alle kinderen de kans bieden om zich optimaal te ontwikkelen.

Er zijn resultaatafspraken Voor- en Vroegschoolse Educatie

Er zijn resultaatafspraken gemaakt met schoolbesturen, aanbieders van peuteropvang en vve en de jeugdgezondheidszorg. Samen met deze partners is er gekozen voor afspraken, en daarnaast te focussen op een breder doel: het optimaliseren van kansen

voor vve-doelgroepkinderen. Gezamenlijk is daarom een visie op het jonge kind ontwikkeld en zijn inzet- en monitorafspraken gemaakt.

De Schakelklas Heerenveen is gestart

Vanaf mei 2018 functioneert de Taalklas Heerenveen, waarbij schoolgaande kinderen van statushouders de aandacht krijgen die ze nodig hebben. Ze gaan vier dagen in de week naar een gezamenlijke basisschoolgroep en blijven één dag in de week op de eigen school. In deze schakelklas is voornamelijk aandacht voor de Nederlandse taal en sociaal-emotionele ontwikkeling, omdat dit de basis is voor het goed kunnen volgen van onderwijs. Doordat de kinderen ook nog één dag in de week naar de eigen basisschool gaan behouden zij binding met de eigen klas.

Er is maatwerk geleverd bij de totstandkoming van twee Integrale Kindcentra

Schoolbesturen in Heerenveen en de gemeente hebben gezamenlijk een opdracht geformuleerd. De opdracht is om de ontwikkelingskansen van kinderen te vergroten door middel van integrale kindcentra (IKC). De basisschool en peuteropvang zijn initiatiefnemer, de gemeente levert op basis van het gebied maatwerk. Er is in 2018 op twee plekken maatwerk geleverd, namelijk bij ikc Skoatterwiis en bij ikc Sint Jozef.

Centrum Jeugd en Gezin (CJG) in School is geëvalueerd

Het beleid van de gemeente Heerenveen kenmerkt zich door een sterke inzet op preventie. Onderdeel hiervan was de afgelopen jaren de inzet van CJG in de school. Deze aanpak is in 2018 geëvalueerd met betrokken samenwerkingspartners. Daarbij is eveneens het uitvoeringsplan CJG in de school voor 2019 vastgesteld.

Werk en Inkomen

In 2018 hebben we het volgende bereikt:

Er is hard gewerkt aan een "nieuwe Caparis"

Samen is hard gewerkt aan een koers op basis waarvan alle raden een besluit kunnen nemen over deelname aan een "nieuwe Caparis". In de bestuurdersconferentie van 7 december 2018 is het uitgangspunt om te komen tot "fair deal" voor alle partijen herbevestigd. Nog niet alle gemeenten hebben de intentie uitgesproken of zij eigenaar willen worden/blijven van het "nieuwe Caparis". Wij hebben dat samen met Leeuwarden, Opsterland en Smallingerland wel gedaan. Wij vinden het van groot belang dat we ons blijven realiseren dat het gaat om de mensen die aangewezen zijn op ondersteuning vanuit de gemeenten. Eind 2018 werken er voor ons 290 fte bij Caparis en draagt onze gemeente 18% bij in de gehele bijdrage van de GR (waar onze mensen formeel in dienst zijn).

Er is een flinke daling aantal uitkeringen

De rijksbijdrage (het BUIG budget) dekt in 2018 de uitgaven voor de uitkeringen. Dat is historisch gezien niet eerder gebeurd, maar wel altijd het doel geweest nadat we in 2011 de aanvullende uitkering bij het ministerie moesten aanvragen. Het aantal uitkeringen is met 10% gedaald tot 1.256. In totaal hebben we nu 1.446 mensen die moeten leven van een bijstandsuitkeringen.

Via het programma 'Werk je Sterk' is de Poort nu ingericht voor iedereen die instroomt in de uitkering, en niet alleen voor mensen met een kortere afstand tot de arbeidsmarkt. Tenslotte zien we onze inspanningen terug bij handhaving (o.a. terugvordering en

verhaal). Sinds 2017 is deze weer gepositioneerd op dezelfde afdeling (MO) en zetten we hier - mede vanwege de tekorten- actiever op in.

Er is hogere deelname aan de collectieve zorgverzekering

Er maakten afgelopen jaar weer meer mensen gebruik van onze zorgregelingen. Het doel was om het aantal deelnemers te verhogen van 1.000 naar 1.200. Dat is ruim gelukt met 1.433. Eind 2018/begin 2019 hebben daarboven op 178 nieuwe mensen zich aangemeld.

De kosten bijzondere bijstand stabiliseren

Jarenlang zijn de kosten gestegen. Dat is op zich niet vreemd omdat het een open einde regeling is voor mensen met een laag inkomen die bijzonder noodzakelijke kosten hebben die niet te voorzien zijn. De grootste kostensoort is de bewindsvoering met € 658.254. Dit stabiliseert/ daalt licht met € 10.000 ten opzichte van 2017. En andere grote uitgave post is de € 353.349 voor de individuele inkomenstoelage.

De taakstelling statushouders is gehaald

In 2018 zijn 70 statushouders gehuisvest en van maatschappelijke begeleiding voorzien door stichting Vluchtelingenwerk.

We voeren zelf het budgetbeheer uit

We zijn als een van de weinige Friese gemeenten aangesloten bij de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK) en mogen na een geslaagde audit het budgetbeheer zelf uitvoeren. Dit werkt kostenverlagend, integraler en geeft meer maatwerk voor onze inwoners. Er worden 460 mensen geholpen met hun schulden.

We hebben in de Greiden een pilot "preventieve en outreachende aanpak schuldensignalering" uitgevoerd als opmaat naar een aanpak vroegsignalering.

Door het Kindpakket zijn veel kinderen actief met sport of cultuur

Er zijn 1232 aanvragen positief beoordeeld waardoor veel kinderen van ouders met een lager inkomen *ook* kunnen sporten en/of culturen.

Het participatiefonds voor 18 jaar loopt nog niet zo vlot. Door een nieuwe werkinstructie en gerichte voorlichting wordt dit komend jaar beter onder de aandacht gebracht.

Onderwijs en Sport (stimulering en accommodaties)

In 2018 hebben we het volgende bereikt:

Sport

In 2018 waren wij één van de gastgemeenten voor de Nationale Sportweek en voor een etappe van de Healthy Ageing Tour. In het kader van LF2018 hebben wij mede de European Sports for All Games in Heerenveen georganiseerd.

We hebben nadere regels voor subsidies opgesteld waarmee sportverenigingen en -stichtingen hun accommodatie beter toegankelijk kunnen maken voor de minder-valide inwoners. Dit is passend bij het VN-verdrag voor de rechten van personen met een handicap. Onze buurtsportcoaches hebben zich gedurende het hele jaar ingezet om het basisonderwijs te verbinden met de sport(verenigingen). Samen met 'Scoren voor Gezondheid' zijn de sportsnuffellessen weer georganiseerd. En is de Mega Sportdag weer succesvol geweest.

Op weg naar duurzame sportaccommodaties

Samen met Sport Fryslân is op 10 oktober 2018 een bijeenkomst georganiseerd om de sportverenigingen te stimuleren de eigen accommodaties te verduurzamen. Niet alleen vanuit klimaat oogpunt, maar ook vanwege van de (stijgende) kosten van energieverbruik waar de sportverenigingen mee te maken hebben. Bij deze bijeenkomst waren 12 verenigingen met een eigen accommodatie bij aanwezig. De sportverenigingen zijn bewust gemaakt van de (stijgende) kosten die gemoeid zijn met energieverbruik, zijn geïnformeerd over de voordelen en mogelijkheden van energiebesparing en het gebruik van (eigen opgewekte) groene energie. Alle 12 sportverenigingen hebben gebruik gemaakt van de door de gemeente aangeboden gratis energiescan. Los van deze 12 verenigingen, zijn de overige verenigingen in de gemeente met een eigen accommodatie via de mail, telefoon en social media op de hoogte gebracht. Dit heeft opgeleverd dat er nog eens 6 verenigingen een scan hebben aangevraagd. De verwachting is dat dit aantal nog verder gaat oplopen. Eind 2019/begin 2020 wordt nagegaan welke maatregelen de verenigingen die een scan hebben laten uitvoeren, daadwerkelijk hebben genomen.

De locatie voor de nieuwbouw van de school in Tjalleberd is gekozen

Voor de huisvesting van de Samenwerkingsschool De Nijewier hebben wij op 3 juli 2018 gekozen voor nieuwbouw op een locatie ten westen van de MFA Ængwirden aan It Hiem in Tjalleberd. Om de nieuwbouw hier mogelijk te maken, moet nog wel een afwijkingsprocedure van het geldende bestemmingsplan worden gevolgd. Vanaf 4 oktober 2018 heeft het concept-ontwerp Beeldkwaliteitsplan Schoollocatie Tjalleberd gedurende een periode van 6 weken ter inzage gelegen. Op 9 oktober 2018 is in de MFA een inloopbijeenkomst gehouden, waarop informatie is verstrekt over het beeldkwaliteitsplan en de stedenbouwkundige randvoorwaarden. De schoolleiding heeft op die avond het Programma van eisen voor de nieuwbouw van de school toegelicht. Op het concept ontwerp Beeldkwaliteitsplan zijn enkele inspraakreacties ontvangen. Waar nodig worden de inspraakreacties verwerkt in het ontwerp Beeldkwaliteitsplan.

Het schoolbestuur van CPO Tjongerwerven heeft na een selectieprocedure een architect voor de nieuwbouw gekozen. Het is Penta Architecten uit Harlingen geworden.

Er zijn weer twee was- en kleedruimten overgedragen

Op de sportcomplexen De Greiden in Heerenveen en De Wissel in Mildam zijn de nog in bezit zijnde gemeentelijke was- en kleedgebouwen volledig in eigendom overgedragen aan de hoofdgebruikers, respectievelijk de voetbalvereniging Nieuweschoot en de voetbalvereniging Mildam. Voor de beide gebouwen is tevens een Recht van Opstal gevestigd ten gunste van beide verenigingen.

Er is een start gemaakt met de nieuwe sportinventaris in de gymlokalen

Het merendeel van de gemeentelijke binnensportaccommodaties heeft te maken met een gedateerde inventaris aan gymtoestellen en sportmaterialen. In 2018 is na uitgebreid overleg met de buurtsportcoaches, de scholen en de overige gebruikers een proces gestart om nieuwe inventaris te kunnen gaan aanschaffen, dat toekomstbestendig is en beter aansluit bij het huidige bewegingsonderwijs en bij de belevingswereld van de kinderen. Bedoeling is om tegen het einde van de zomervakantie 2019 de gemeentelijke gymnastieklokalen te hebben voorzien van nieuwe inventaris.

Ondanks de droge zomer zijn 2 sportvelden succesvol gerenoveerd

De zomer 2018 was warm en droog. Op de gerenoveerde velden bij de VV Heerenveense Boys en de VV Nieuweschoot was lange tijd geen plukje gras te zien. Pas in oktober waren beide velden weer klaar voor gebruik.

Wat heeft het gekost?

Lasten

Product	Omschrijving	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo lasten
014	Bijstand	-22.537	-22.017	-21.684	333
026	Gymnastiekonderwijs	-270	-270	-260	10
028	Jeugd	-15.886	-15.053	-19.040	-3.987
029	Jeugdwerk	-21	-21	-21	-
033	Maatschappelijk dienstverlening	-345	-348	-225	123
035	Minimabeleid	-2.975	-2.788	-2.404	383
036	Onderwijs	-4.442	-4.442	-4.324	118
037	Onderwijskansenbeleid	-85	-85	-85	-
039	Participatie	-14.548	-13.541	-13.641	-100
046	Sociaal beleid algemeen	-1.655	-114	-120	-6
048	Sport	-865	-895	-1.153	-258
049	Sportaccommodaties	-3.109	-2.594	-2.667	-73
052	Volksgezondheid	-60	-60	-60	-
057	WMO	-17.411	-17.417	-17.676	-259
Totaal Lasten		-84.206	-79.643	-83.360	-3.718

Baten

Product	Omschrijving	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo baten
014	Bijstand	19.164	19.164	20.077	914
026	Gymnastiekonderwijs	-	-	-	-
028	Jeugd	367	233	220	-13
029	Jeugdwerk	-	-	-	-
033	Maatschappelijk dienstverlening	81	81	-	-81
035	Minimabeleid	1.161	18	188	170
036	Onderwijs	5	5	14	9
037	Onderwijskansenbeleid	-	-	-	-
039	Participatie	456	235	23	-212
046	Sociaal beleid algemeen	993	2.594	2.594	-
048	Sport	65	65	84	19
049	Sportaccommodaties	200	200	275	76
052	Volksgezondheid	-	-	-	-
057	WMO	1.295	867	487	-379
Totaal Baten		23.786	23.461	23.964	502

Saldo	-60.420	-56.181	-59.397	-3.216
--------------	----------------	----------------	----------------	---------------

Product 014; Bijstand

Door de flinke daling van het aantal uitkeringen is er positief saldo op het product Bijstand. Er zijn per saldo meer dan 100 uitkeringen beëindigd, waardoor de kosten voor uitkeringen lager zijn. Ook de rijksbijdrage is hoger dan verwacht (doorwerking uitkering voor statushouders). Financieel sluit het product met een voordelig saldo van € 1,2 miljoen.

Product 028; Jeugd

In de brief Kostenontwikkeling Sociaal Domein en (prognose) financiële resultaten 2018 van 9 oktober 2018 is al aan u aangegeven dat de uitgaven voor Jeugdhulp in 2018 aanmerkelijk hoger liggen dan voorgaande jaren. In de [brief](#) spraken we over een prognose van een tekort tussen de 3 en 4 miljoen. In de daadwerkelijke realisatie blijkt een tekort van 4 miljoen.

Het aantal cliënten is in 2018 nagenoeg gelijk gebleven, maar de gemiddelde kosten per cliënt zijn gestegen. Een dergelijke kostenstijging is in de hele provincie Fryslân in wisselende mate van toepassing. Aangezien de Friese gemeenten dit signaal in het najaar 2018 hebben gekregen is in opdracht van de gemeentesecretarissen SDF een Taskforce opgericht bestaande uit twee werkgroepen. De ene werkgroep heeft een analyse gedaan naar de cijfers en naar de oorzaken van de gesignaleerde kostenstijging. De andere werkgroep heeft in beeld gebracht wat sturingsmogelijkheden zijn om deze kostenstijgingen te beheersen. Wij participeren in beide werkgroepen. Ook de Provincie heeft vanuit de toezichthoudende rol onderzoek gedaan naar het sociaal domein en heeft specifiek aandacht voor de uitvoering van de Jeugdwet.

Product 035; Minimabeleid

In 2018 is er minder aan bijzondere bijstand uitgegeven. Daarnaast zijn er meer baten gegenereerd door het leenbijstand. Ook het budget voor de beide zorgregelingen (collectieve zorgverzekering en de Heerenveen Zorgt Regeling - HZR) is niet volledig gebruikt.

Product 036; Onderwijs

De uitgaven zijn lager dan waar in de ramingen vanuit was gegaan. Per saldo is er een overschot van € 125.000 op het product onderwijs. Dit komt grotendeels door een lagere doorbelasting vanuit het gemeentelijke vastgoed. Dit resulteert in een overschot van €40.000.

De overige mutaties komen voort uit incidentele huuropbrengsten en lagere kosten voor heffingen, belastingen en verzekeringen. In totaal is er hierdoor een positief saldo van € 110.000.

Naast de lagere doorbelasting was er een bedrag begroot voor te betalen schade-uitkeringen. De uitgaven hiervan zijn lager uitgevallen dan begroot in 2018. Dit zorgt voor een overschot van € 55.000.

De hogere baten komen door een incidentele ontvangen schade-uitkering van € 9.000. Tegenover deze overschotten staan nog hogere huuruitgaven van € 50.000 voor de huisvesting van het basisonderwijs.

Product 039; Participatie

De afrekening van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Sociale werkvoorziening Fryslân/Caparis komt € 300.000 hoger uit dan begroot. Het aantal standardeenheden

(Se; zijnde het aantal mensen maal de zwaarte van de handicap) was door de GR begroot op 311. Onze realisatie komt echter uit op ruim 320. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door meer instroom dan verwacht. Dit betekent verhuizingen naar onze gemeente (zogenaamde naadloze overplaatsingen vanuit een andere sociale werkvoorziening) en terugkeer van mensen die begeleid werken en weer terugkeer binnen de "muren van Caparis".

Product 048; Sport

Een van de buurtsportcoaches is werkzaam bij scholennetwerk De Basis en wordt gedetacheerd bij de gemeente. Een deel van de facturen die De Basis aan de gemeente stuurt zijn ontvangen na sluiting jaarrekening 2017. Deze facturen zijn afgedaan op het budget 2018. Verder heeft Sport Fryslân (hiërarchisch werkgeverschap overige buurtsportcoaches) t.l.v. het budget 2018 nog een verplichte nabetaling ontvangen van de te lage subsidie in 2017. Nu alle buurtsportcoaches hiërarchisch ondergebracht zijn bij Sport Fryslân is het risico van te late binnenkomst facturen geminimaliseerd.

Onze uitgaven voor de organisatie van Nationale Sportweek en de organisatie van de ESFAG (European Sports For All Games) zijn hoger uitgevallen dan eerder door ons begroot. Er zijn in die periode vele activiteiten georganiseerd welke bijgedragen hebben aan het succes. Een van de meest succesvolle activiteiten was bijvoorbeeld de Adventure Run voor jongeren en volwassenen. 1000 inwoners hebben hieraan meegedaan.

Product 057; Wmo

De lokale uitgaven binnen het Wmo-domein zijn budgettair neutraal verlopen. Op voorhand kon namelijk niet worden voorzien dat de tarieven voor hulp bij het huishouden, als gevolg van de betreffende CAO-verhoging, verhoogd moesten worden vanaf 26 maart 2018. Dit leidde uiteindelijk tot een nabetaling van circa € 260.000 ten laste van het jaar 2018. Daarvoor was geen budget gereserveerd. Hierover hebben wij u bij [brief](#) van 11 december 2018 (kenmerk: 18.3004851) geïnformeerd.

Andere uitgaven welke wij op voorhand niet konden voorzien waren de (provinciale) uitgaven voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang. Op dat gebied zijn tekorten ontstaan. Als Heerenveen zijnde moeten wij van het totale tekort 7,78% aan SDF vergoeden. Het totale tekort 2018 is uitgekomen op € 4.965.197. Dit betekende dat wij nog een nabetaling moesten doen van € 386.397.

Indicatoren

Indicatoren	Eenhe id	Jaar	Heerenveen	Nederland	Bron
Verwijzingen HALT	per 10.000 inwoners 12-17 jaar	2017	67	131	Bureau HALT
Harde kern jongeren	per 10.000 inwoners	2014	0,8	1,3	Korps Landelijke Politiedienst (KLPD)

Jongeren met delict voor rechter	%	2015	1,17	1,45	CBC Verwey-Jonker Instituut Kinderen in Tel
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO+ MBO)	%	2016	1,4	2,0	Dienst Uitvoering Onderwijs
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2017	1,14	1,82	Dienst Uitvoering Onderwijs
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2017	25,62	26,58	Dienst Uitvoering Onderwijs
Niet-sporters	%	2016	49,0	48,7	RIVM/ Zorgatlas
Netto arbeidsparticipatie	%	2017	66,7	66,6	CBS-arbeidsdeelname
Achterstands-leerlingen	% 4-12 jarigen	2012	6,43	11,61	Verwey-Jonker Instituut Kinderen in Tel
Wmo-cliënten met een maatwerk-arrangement	per 10.000 inwoners	2018, 1e half jr	56	58	CBS-monitor sociaal domein WMO
Kinderen in armoede	%	2015	5,6	6,58	Verwey Jonker instituut- Kinderen in Tel
Bijstands-uitkeringen	per 1.000 inwoners	2018, 1e half jr	42,0	40,1	Participatiewet
Werkloze jongeren	%	2015	2,58	1,52	Verwey-Jonker instituut Kinderen in Tel
Jongeren met jeugdhulp	% inwoners tot 18 jaar	2017	8,6	9,2	Beleids-informatie jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	% inwoners 12-22 jr	2018, 1e half jr	0,3	0,3	Beleids-informatie jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	% inwoners tot 18 jaar	2018, 1e half-jaar	1,1	1,0	Beleids-informatie jeugd

Indicatoren	Omschrijving
Verwijzingen HALT	Het aantal verwijzingen naar HALT, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.
Harde kern jongeren	Het aantal harde kern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.
Jongeren met delict voor rechter	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 – 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
Absoluut verzuim	Het aantal leerplichtigen van 5 tot 18 jaar dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.
Relatief verzuim	Het aantal leerplichtigen van 5 tot 18 jaar dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.
Niet sporters	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.
Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.
Achterstandsleerlingen	Het percentage leerlingen (4-12 jaar) in het primair onderwijs dat kans heeft op een leerachterstand.
WMO- cliënten met een maatwerkarrangement	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.
Kinderen in armoede	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
Werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).
Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
Jongeren met jeugdbescherming	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.

Thema Wonen en Leven

Doelstelling van dit thema?

"Inwoners staan centraal bij de ontwikkeling van leefbare wijken en dorpen"

We willen graag dat iedereen in onze gemeente toegang heeft tot adequate, veilige en betaalbare huisvesting en basisvoorzieningen. Bereikbaarheid, veiligheid en duurzame ontwikkelingen in wijken en dorpen staan centraal. We spannen ons in voor het stimuleren van cultuur en een aantrekkelijke groene omgeving.

In 2018 hebben we gewerkt aan de volgende doelen:

- Leefbare wijken en dorpen;
- Vitale kernen;
- Mobiliteit en bereikbaarheid;
- Sport;
- Cultuur;
- Recreatie en toerisme.

Wat hebben we bereikt?

Onderhoud

In 2018 hebben we het volgende bereikt:

Onderhoud wegen

Het onderhoud van de verhardingen is uitgevoerd aan de hand van het beleidskader nota kapitaalgoederen 2016, op basis van het scenario bewust beheer. Dat betekent bewust op sommige plaatsen wat meer en op andere plaatsen wat minder, waarbij het basisniveau wordt bewaakt.

In 2018 is daarvoor onder andere het volgende gerealiseerd:

- Renovatie Tweede Compagnonsweg / Hendrik de Vosweg /inrichting 60km/uur zone (Jubbega);
- Renovatie Valeriaan (De Greiden Heerenveen);
- Renovatie Wederik, fase 1 uitgevoerd (Heerenveen);
- Renovatie Rottumerweg, incl. verkeersaanpassingen (Heerenveen);
- Afronding laatste deel herinrichting De Tûntsjes (Nes/Akkrum);
- Reconstructie/ verbetering asfaltconstructie Krukmanslaan (Oranjewoud);
- Reconstructie/ verbetering asfaltconstructie Veldweg (Nijehaske);
- Reconstructie/ verbetering asfaltconstructie Skieppedrîft (Hoorsterzwaag);
- Reconstructie/ verbetering asfaltconstructie Deelenweg (Gersloot);
- Reconstructie/ verbetering asfaltconstructie parallelweg Schoterlandseweg (Mildam);
- Verbetering verkeersgeleiders Ds. Kingweg, Kattebos en Haskeruitgang.

Alle projecten zijn innen het daarvoor beschikbaar gestelde krediet opgepakt en zo nodig gecombineerd met maatregelen in het kader van verkeersveiligheid.

Onderhoud Civiel Technische Kunstwerken

Het onderhoud van de civieltechnische kunstwerken (bruggen en tunnels) is uitgevoerd aan de hand van het beleidskader nota kapitaalgoederen 2016, op basis van het scenario bewust beheer.

Daarnaast is er gekeken naar het gebruik van bruggen in het kader van brugbediening en is er een ruimere openstelling gerealiseerd. Ook is de zelfbediening van de Boarne en Weidlânsbrêge ontmanteld. Debrugbediening wordt weer verzorgd door een brugwachter. Op termijn wordt om dezelfde reden de Poolsbrug (Gersloot) voorzien van een bediening op afstand met camera's (bediening door provincie). Op de volgende plekken is, binnen het daarvoor beschikbaar gestelde budget en krediet, onderhoud uitgevoerd. Het gaat om:

- Renovatie van 12 betonbruggen (De Knipe/ Jubbega);
- Renovatie brug Woudsterweg;
- Renovatie betonbrug Beetsterdyk (Aldeboarn);
- Vervanging/renovatie Ulbe Twijnstrabrêge;
- Renovatie Weidlânsbrêge (Akkrum);
- Vervanging bovenbouw Stationsbrug;
- Vervanging remmingswerken Poolsbrug en Weidlânsbrêge;
- Daarnaast is er onderhoud gepleegd aan diverse houten fiets-voetgangersbruggen (onderhoudsbudget);
- Aanbesteding renovatie Boarnebrêge en Zijlroedebrug;
- Aanbesteding Albert Mol's Menninghe.

Oever en Kade bescherming

Het beleidskader voor kade- en oeverbescherming is de nota kapitaalgoederen uit 2016. Aan de hand van die uitgangspunten is, binnen het daarvoor beschikbare krediet, onderhoud aan kade en oevers uitgevoerd. Het gaat op de volgende plekken:

- Oeverbescherming Leppedyk (Akkrum);
- Herstel kademuren Aldeboarn;
- Diverse calamiteiten aan oeverbescherming Akkrum;
- Aanleg damwand Van Engelenvaart/ in samenwerking provincie;
- Herstel calamiteiten kademuren Schoterlandse Compagnonsvaart.

Onderhoud Riolering

De gemeentelijk riolering is onderhouden op basis van het gemeentelijk watertakenplan. Op integrale wijze is samen met de verhardingen en het groen de riolering vervangen. Daarnaast is met het Wetterskip Fryslân en de Friese gemeenten een klimaatstresstest uitgevoerd voor wateroverlast.

Riolering is vervangen of gerenoveerd op de volgende plaatsen:

- De Tuntsjes Akkrum;
- Tellegebied en omgeving;
- Optimalisatie drukriolering Ds. Ten Catweg;
- Optimalisatie rioolgemaal Haskerveen.

Hierbij zijn maatregelen getroffen voor de afvoer van regenwater.

Onderhoud Water

Er heeft groenonderhoud plaatsgevonden in de watergangen. Dit volgens de overeenkomst met het Wetterskip Fryslân en hiervoor ontvangt de gemeente een vergoeding.. Daarnaast zijn knelpunten voor de bereikbaarheid van ligplaatsen gebaggerd in Greiden Noord en Nijhaske zuid. Naar aanleiding daarvan is een concept onderhoudsplan opgesteld om ligplaatsen bereikbaar te maken en te houden.

Beheer openbare ruimte: Afval / Zwerfvuil

In 2018 is veel energie gestoken in de aanpak van zwerfvuil. Op gebied van educatie zijn 53 workshops gegeven om bewustwording te genereren bij de basisschoolkinderen. Daarnaast is Heerenveen één van de vier plaatsen in Nederland waar Nederland Schoon een specifieke aanpak van zwerfvuil is gestart. Deze aanpak heeft geleid tot een voelbaar en meetbaar schoner Heerenveen.

In de aanpak van bijplaatsingen zijn op 9 locaties in Heerenveen tuintjes rond ondergrondse containers geplaatst. Deze tuintjes hebben eraan bijgedragen dat het aantal bijplaatsingen sterk gedaald is.

Op gebied van huishoudelijk afval zijn in 2018 alle voorbereidingen getroffen om diftar+ per 1/1/2019 te implementeren, met als doel in 2020 de VANG-doelstelling te realiseren.

Onderhoud Groen

Het openbaar groen is in 2018 iets boven het vastgestelde beheerniveau 'Bewust beheer' onderhouden. Deels is dat het gevolg van de gekozen onderhoudsstrategie, een iets te hoog niveau kost namelijk minder energie dan het wegwerken van groen dat op een te laag niveau is onderhouden. Het streven is echter om het beheer nog meer in lijn te krijgen met het vastgestelde beheerniveau.

Tijdens een bijeenkomst in september 2018 zijn de resultaten van 2017 en 2018 aan de aanwezige raadsleden gepresenteerd. De technische kwaliteit van de groenstructuur

voldoet aan het gewenste niveau door tijdige renovaties en integrale onderhoudsprojecten. Bomen worden structureel geïnspecteerd op kwaliteit en veiligheid in het kader van de zorgplicht.

Aan de hand van de inspectie wordt het bomenonderhoud gebiedsgericht uitgevoerd. Ten aanzien van onderhoud van onze ruim 40.000 bomen is de laatste 2 jaar een grote efficiëncyslag gemaakt. Het onderhoud en renovatie van het openbaar groen incl. bomen is binnen de beschikbare budgetten uitgevoerd.

Voor de bestrijding van invasieve exoten is beleid opgesteld en de raad heeft hiervoor het benodigde budget beschikbaar gesteld. Uitvoering start in 2019 en zal meerdere jaren in beslag nemen.

Er is een gezamenlijke visie voor de lanen in Oranjewoud. Deze visie wordt in 2019 afgerond en breed gecommuniceerd.

Onderhoud Gebouwen

Het onderhoud van de gebouwen is conform het gebouwenbeheersysteem uitgevoerd. Hiervoor is onder andere schilderwerk, betonrotherstel, vervanging dakbedekkingen en vervanging (cv)installaties uitgevoerd. De volgende zaken zijn opgepakt:

- Dakrenovatie Crackstate;
- Aanbrengen Led-verlichting trouwzaal en schilderwerk;
- Vervanging noodverlichting naar Led-verlichting /foyer/jachtweide en schilderwerk in het Posthuis;
- Aantal dakrenovaties bij o.a. gymzaal van Maasdijk, Ljepper, Kempnaer;
- Aanbrengen van Led-verlichting in de gemeentewerf en loodsen;
- Aanbrengen van Led-verlichting (frequentiegestuurd) in het gemeentehuis;
- Aanbrengen van 2 nieuwe cv-ketels, modulerend in gymzaal Barte;
- Aanbrengen van zonnepanelen op Werkstate.

In het kader van huisvesting in het gemeentehuis is er voorlopig uitstel van de aanpak van de luchtbehandeling en dakbedekking.

Parkeren en mobiliteit

In 2018 hebben we het volgende bereikt:

Parkeren

Er is uitvoering gegeven aan de activiteiten uit de Parkeervisie, Gastvrij parkeren, waaronder:

- Opheffen parkeerverbod in het noordelijk deel van het centrum;
- Invoeren van de parkeerschijfzone Sportstad;
- Monitoring van parkeren sportstad;
- Fietsparkeeronderzoek in het centrum.

Mobiliteit

Er is uitvoering gegeven aan het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP). Hiervoor is ingezet op het completeren van 30 kilometerzones en overige verkeersmaatregelen, onder andere:

- Drie plateaus Valeriaan, Sterrekroos en Dotterhof;
- Verkeersmaatregelen Tweede Compagnonsweg;
- Verkeersmaatregelen Oranjewoud;

- Snelheidsmetingen op 60 locaties;
- Opstellen en uitvoeren activiteitenplan verkeersveiligheid met en door partners als Veilig Verkeer Nederland, de Chauffeursvereniging en de Stichting Bevordering Verkeerseducatie.

Wonen

In 2018 hebben we het volgende bereikt:

Woningbouw Skoatterwâld

In alle fasen van Skoatterwâld waren in 2018 activiteiten.

1. In de eerste fase van Skoatterwâld zijn de allerlaatste woningen opgeleverd. In het park zijn 6 parkvilla's gebouwd en daarmee is deze fase helemaal klaar!
2. In de tweede fase worden de laatste woningen gebouwd. Dit project heeft lange tijd stilgelegen vanwege de crisis maar wordt nu afgerond.
Ook de laatste particuliere kavels zijn verkocht. Veel straten worden daarom nu woonrijp gemaakt. De bewoners van de Rosa Manusweg hebben volop meegedacht over de groeninrichting en de boomsoorten in hun straat. De planontwikkeling van de Eilanden is opgestart met een zogenaamde ontwikkelcompetitie. De omwonenden van dit gebied denken mee in een klankbordgroep en de bewoners van Skoatterwâld krijgen een flinke stem in de keuze van het uiteindelijke plan.
3. In maart 2018 is in de 3e fase van Skoatterwâld tenslotte de eerste serie van 25 particuliere kavels uitgegeven. De ligging nabij Oranjewoud bleek populair. Vanwege de grote belangstelling is in december 2018 daarom een volgende serie van 20 kavels verloot. Ook in de 2e fase van Skoatterwâld zijn inmiddels alle kavels verkocht.

Serviceflats Oranjewoud en Heerenhage

Van beide serviceflats zijn de plannen voor sloop en nieuwbouw vastgesteld. Voor beide projecten zijn beleggers gecontracteerd en is een start met de uitvoering gemaakt. De eerste woningen zullen in 2019 op de markt worden gebracht.

Samenwerking met de woningbouwcorporaties

Met de woningcorporaties werden in 2018 prestatieafspraken gemaakt voor 2019. De corporaties geven aan fors te willen investeren in woningen en woonomgeving. Gezamenlijk investeren de woningcorporaties in 2019 bijna 16 miljoen in kwaliteitsverbetering, verduurzaming en onderhoud van bestaande woningen. Met de bouw van 63 nieuwe huurwoningen is een bedrag van € 8,3 miljoen gemoeid. De uitgaven aan leefbaarheid zijn € 670.000, - Voorbeelden van investeringen in leefbaarheid zijn: inzet van buurtbeheerders, aandacht voor kwetsbare groepen of activiteiten met bewoners om de woonomgeving te verbeteren.

Met de corporaties werd in 2018 een woningmarktmonitor ontwikkeld welke inzicht geeft in de huurwoningenvoorraad en eventuele overschotten en tekorten.

Ook werden in 2018 afspraken met de provincie gemaakt over het woningbouwcontingent voor de periode 2016-2026 en werd gestart met het maken van een nieuw woningbouwprogramma.

Met diverse partijen is onderzocht of er ontwikkelpotentie lag voor het ontwikkelen voor bijzondere doelgroepen of marktniches. Er zijn conceptafspraken gemaakt voor

huisvesting van dementerende ouderen. Ook zijn er contacten gelegd vanuit initiatiefnemers voor o.a. Tiny houses en hofjeswoningen .

Project implementatie Omgevingswet

De Omgevingswet ziet toe op een integrale herziening van alle beleid in het fysieke domein. Wij onderscheiden vier samenhangende deelprojecten binnen het project 'Implementatie omgevingswet' om hiertoe te komen:

1. Omgevingsvisie;
2. Omgevingsplan;
3. Omgevingsvergunningen (werkprocessen, competenties, financiën);
4. Digitale stelsel Omgevingswet (DSO).

1. Omgevingsvisie

Het deelproject omgevingsvisie is in 2018 (her-)start. In de Omgevingsvisie worden de beleidskoers en integrale samenhang in het fysieke domein vastgelegd. Ook wordt de beoogde dienstverlening en werkwijze benoemd. Daarmee vormt het de basis voor de implementatie van de Omgevingswet.

In 2018 zijn planfasen 1 en 2 uit de startnota doorlopen. Daaruit zijn een volledige beleidsinventarisatie fysiek domein, een discussienota (analyse trends en beleidsthema's), de startnotitie Omgevingsvisie zelf én het communicatieplan opgeleverd. De opgeleverde stukken vormen de basis voor het intensieve participatietraject met inwoners en partijen voor het fysiek domein dat in 2019 start. Gezien het belang van de (voorbereidingen voor) de Omgevingsvisie zijn deze werkzaamheden in samenwerking tussen de diverse beleidsafdelingen opgepakt. Dit is tevens onderdeel van de beoogde doorontwikkeling van integraal werken in de gemeente.

Voor de onderdelen 2, 3 en 4 zijn in 2018 voorbereiding getroffen om de opgave te inventariseren en een goede afstemming met het lopende project Omgevingsvisie te borgen. Deze onderdelen worden in 2019 worden voortgezet en middels een plan van aanpak projectmatig opgestart.

Spelen

Aan de hand van het beleid spelen zijn er inspecties uitgevoerd naar de veiligheid en het onderhoud van de speelvoorzieningen. Aan de hand daarvan zijn reparaties en onderhoud uitgevoerd. Daarnaast zijn een aantal speelplekken gerenoveerd en opnieuw ingericht:

- Park ten Woude, vervangen speeltoestellen;
- Speelplek Nes, vervangen speeltoestellen en herinrichten;
- Juf Boeremaplein in Akkrum, nieuwe speelplek gerealiseerd;
- De Knipe, een speelplek opgeruimd, een tweede gerenoveerd en de derde wordt eerste kwartaal 2019 aangepakt;
- De Kastelijn Nieuwehorne, vervangen van de speeltoestellen.

Veiligheid

In 2018 hebben we het volgende bereikt:

- De voorbereidingen om het aantal BOA's uit te breiden en in te zetten op openbare orde en veiligheid, bijzondere wetten en APV zijn gestart. De daadwerkelijke start is in 2019;

- In 2018 is samen met externe partners en interne afdelingen gewerkt aan een ondermijningsbeeld; in 2019 wordt een plan van aanpak opgesteld en daadwerkelijke acties ingezet. Ook de BOA's krijgen hierin een rol;
- In 2018 is gestart met groepsgerichte aanpak bij Voetbalveiligheid; dit heeft geleid tot succesvolle interventies zowel op groepsniveau als individueel niveau.

Recreatie en toerisme

Culturele Hoofdstad LF 2018

Het jaar stond in de hele provincie in het teken van *LF18*. In de gemeente Heerenveen is een verscheidenheid aan activiteiten en evenementen geweest met naast Mienskip en cultuur ook een sterke recreatief- toeristische component, zoals het verlengde Oranjewoud Festival, exposities als Morandi in Museum Belvédère (ruim 60.000 bezoekers), uitvoeringen als de Klok en het meisje en Meet me at the Fountain. In 2018 zijn er weer meer overnachtingen in de gemeente geweest. De afgelopen jaren is sprake van een *opwaartse trend (bron: toeristenbelasting)*.

Water- en landrecreatie en routenetwerken

Gestart is met een *proces op het gebied van waterrecreatie* in de gemeente als uitwerking van de notitie Vrijetijdseconomie met wensen, ambities, plannen en projecten. Deze notitie dient als input voor de Omgevingsvisie en het nieuw Economisch Beleid. Een van de ambities is in 2018 uitgevoerd: de verruiming van de brugbediening. Aanleiding is het kunnen inspelen op kansen en ontwikkelingen in de veranderende sector waterrecreatie en het benutten van het waterrecreatieve profiel (o.m. Akkrum-Nes en Aldebaorn en Turfroute). Ook de provincie is in 2018 gestart met een visie Waterrecreatie waar door de gemeente input voor is geleverd. In regionaal verband is een inventarisatie van gemeentelijke voorzieningen langs de Turfroutes gemaakt met aanbevelingen

Met recreatieschap de Marrekrite is op het gebied van *landrecreatie* het *fietsknoppuntennetwerk geactualiseerd en geoptimaliseerd*, met aanpassingen in Aldeboarn en tussen Jubbega/Hoornsterzwaag ter versterking van de basis infrastructuur (speerpunt *Verbinden en Verleiden*). Ook is met de Marrekrite gewerkt aan het Fries Camperkader met als doel het creëren van een Fries netwerk aan camperplaatsen en ruimte voor ondernemerschap. Dit moet nog worden doorvertaald in gemeentelijk beleid.

Regionale samenwerking

Het meerjarige regionale Project *Ervaren en Turf* (met 9 deelprojecten) is in uitvoering genomen. Gemeente Heerenveen is trekker van twee projecten namelijk Rustpunten (realisatie 30 tal Rustpunten in regio) en SMART-regio (realisatie 10 tal Beleefroutes in regio). Het project Ruimtelijke Entrees heeft geleid tot een visie waarbij is onderschreven dat Akkrum een van de vijf Ruimtelijke Entrees van de regio is. Dit project kent in 2019 een vervolg met het herkenbaar maken van de entrees. Zo is ook een vervolg op *Routegebonden recreatie* gestart met het deelproject Ruiteren, mensen en MTB-en.

Samenwerking en regiomarketing

Regionaal heeft samenwerkingspartner en uitvoeringsorganisatie het *Toeristisch Netwerk de Friese Wouden* (TNFW) een roerig jaar gehad met een nieuw bestuur en herbezinning

op koers en beleid. Ook is halverwege het jaar de regioaanjager vertrokken. Er zijn goede stappen gezet om twee afgehaakte gemeenten weer bij het TNFW aangesloten te krijgen. Voor het speerpunt *Vinden en verleiden* is met Merk Fryslân gekomen tot instemming zodat de regio De Friese Wouden beter tot zijn recht komt (Water, Wadden en Wouden) en Heerenveen 'n Gouden Plak heeft in een Strategische Marketingvisie vijf beeldmerken bepaald waaronder Vorstelijk Oranjewoud, het bruine Goud en Waterrijk Akkrum Nes en Aldeboarn. Ook is besloten om het woord regio toe te voegen in uitingen over HNGP om het draagvlak en de reikwijdte beter te duiden.

Uitvoering van cultuurbeleid

Het Museum Heerenveen heeft een nieuw plan gemaakt met profilering 'Arm & Rijk' binnen het Verhaal van Heerenveen en richt zich op nieuwe doelgroepen.

Ateliers Majeur voert cultuureducatie uit van kennismaking tot verlengde oriëntatie gericht op kinderen en jongeren tot 18 jaar zowel binnen- als buitenschools. De Bibliotheken in Akkrum, Jubbega en Heerenveen besteedden naast diverse taal- een leesactiviteiten specifiek aandacht aan laaggeletterdheid en digi-taalvaardigheid.

Kleine jaarlijkse subsidies gaan naar enkele molenstichtingen, monumentenstichting, oudheidkamers, muziekverenigingen en 4 mei herdenkingen.

Van onze 4 culturele instellingen (Bibliotheken, Posthuis theater, Cultuureducatie en Museum Heerenveen) verwachten we programma-afstemming en gezamenlijke activiteiten: Jaarlijks is er nu een culturele markt en –plein. Er is een site ontworpen om het vraag en aanbod van professionele en amateurculturaanbieders te bekijken:

www.cultuurpleinheerenveen.nl.

Museum Belvédère kreeg voor het eerst jaarlijkse subsidie en ontving ruim 61.000 bezoekers. Ook het Oranjewoud Festival met ruim 25.000 bezoekers ontving voor het eerst jaarlijkse subsidie. De editie 2018 kreeg als onderdeel van Culture hoofdstad 2018 eenmalig extra middelen.

Rond Culturele hoofdstad zijn 20 projecten door onze inwoners ontwikkeld en uitgevoerd: van IJStijd Thialf, Kunstwandelpad Akkrum, Mildam "blijvend op de kaart", de Sup Turfroute, Dodo fan Haska tot de "Meet me at the Fountain" en "Herke superheld van Heerenveen". Binnen de eenmalige subsidie 'leefbaarheid & meedoen' zijn rond cultuur 15 aanvragen toegekend. Halverwege het jaar zijn 2 nieuwe eenmalige subsidieregels 'bevorderen amateurkunst' en 'culturele activiteiten voor kwetsbare inwoners' vastgesteld waar 8 aanvragen uit zijn bekostigd.

AkkrumTjerkebleek

In samenspraak met de omwonenden is een plan voor de herinrichting ontwikkeld.

Centrumvisie (G1000 en G20)

Medio 2018 heeft de gemeenteraad het college gevraagd een partnerovereenkomst met G1000.nu te sluiten om onder de vlag van de G1000 een participatietraject te starten rond de vraag "wat willen we met ons centrum". In 2018 is het proces om te komen tot een Burgertop, een Burgerforum en een Burgerbesluit (aan de bieden aan de gemeenteraad) voorbereid aan de hand van een door G1000.nu gehanteerde methode van onder meer diverse cafe's, inzet van sluitelfiguren en een communicatie aanpak richting ingelote burgers. Tevens is in overleg met de ondernemers in het centrum een paralleltraject voorbereid gericht op acties op korte termijn. In de volksmond is dit traject geduid als G20.

A32

Nadat in mei 2017 de raad de aanpassingen voor het verbeteren van de A32 en haar aansluitingen heeft vastgesteld en een krediet beschikbaar heeft gesteld is gestart met de voorbereidingen van de uitvoering. In 2018 is het bestemmingsplan voor het aanpassen van de aansluiting van de K.R.Poststraat op de A32 voorbereid en door de raad vastgesteld. Het bestemmingsplan voor de aansluiting van de Oranje Nassaulaan op de A32 is momenteel in voorbereiding. Met het oog op de realisatie is in het voorjaar van 2018 ook de hoofdtransportleiding gas ter hoogte van Het Meer en de Mercurius verlegd. Tevens zijn metingen naar fijnstof op de K.R.Poststraat uitgevoerd. De resultaten daarvan worden betrokken bij de discussie rond de verkeersleefbaarheid van zowel de K.R.T.Poststraat als de Atalantastaat. Deze actie vloeit voort uit de eerdere vaststelling van het Gemeentelijke Verkeers- en Vervoersplan Plan.

IJshockeyhal

In december is de ijshockeyhal in overleg met de eigenaar en de exploitant vanwege mogelijke stabiliteitsproblemen gesloten. De maand december is maximaal ingezet om met externe deskundigen een analyse te maken van de veiligheidssituatie, maatregelen voor te bereiden om de hal z.s.m weer te kunnen openen.

Ruimtelijke plannen

In 2018 zijn de volgende bestemmingsplannen en beeldkwaliteitsplannen vastgesteld:

1. Bestemmingsplan Nieuw Heerenhage (vastgesteld in raadsvergadering 23 april 2018): Sloop bestaande zorgflat, bouw appartementen en grondgebonden woningen. Project in uitvoering.
2. Beeldkwaliteitsplan Heerenveen – Nieuw Heerenhage (vastgesteld in raadsvergadering 23 april 2018): Welstandscriteria en uitgangspunten inrichting openbare ruimte voor herontwikkellocatie Heerenhage.
3. Bestemmingsplan Heerenveen aansluiting K.R. Poststraat – A32 (vastgesteld in raadsvergadering 23 april 2018):: Aanpassing aansluiting K.R. Poststraat op de A32 als onderdeel project Heerenveen Beter Bereikbaar. Uitvoering in voorbereiding.
4. Bestemmingsplan Heerenveen – Tellepark 2017 (vastgesteld in raadsvergadering 28 mei 2018): Sloop voormalige schoolgebouwen en herontwikkeling voormalig Tellegebied en scholenlocaties met appartementengebouwen, grondgebonden woningen en woon-zorgvoorzieningen. Project in uitvoering.
5. Beeldkwaliteitsplan Heerenveen-Midden Tellegebied Herontwikkeling scholenlocatie tussen Meineszstraat en Coehoorn van Scheltingaweg (vastgesteld in raadsvergadering 28 mei 2018): Welstandscriteria en uitgangspunten inrichting openbare ruimte voor herontwikkeling scholenlocaties.
6. Bestemmingsplan Heerenveen – It Fean Plantsoen (vastgesteld in raadsvergadering 18 juni 2018): Ontwikkeling gronden tussen Bornego College en tunnel Koornbeursweg met een appartementengebouw, grondgebonden woningen en woon-zorgvoorzieningen. Nog niet in uitvoering..
7. Bestemmingsplan Heerenveen – Oranjewoud Wonen (vastgesteld in raadsvergadering 18 juni 2018): Sloop bestaande zorgflat, bouw appartementen en grondgebonden woningen. Project in uitvoering.
8. Bestemmingsplan 2^e en 3^e fase Skoatterwâld (vastgesteld in raadsvergadering 16 juli 2018), reguliere herziening bestemmingsplan uit 2008. Plan vormt

geactualiseerd toetsingskader voor de ontwikkeling van de 2^e en 3^e fase Skoatterwâld.

9. Beeldkwaliteitsplan De Lanen Skoatterwâld (vastgesteld in raadsvergadering 16 juni 2018): Welstandscriteria en uitgangspunten inrichting openbare ruimte voor de ontwikkeling van het deelgebied De Lanen. Project is in uitvoering.
10. Bestemmingsplan Heerenveen Thorbeckestraat 3 (vastgesteld in raadsvergadering 24 september 2018): Sloop bestaand kantoorgebouw, bouw appartementen. Project in uitvoering.
11. Bestemmingsplan Heerenveen Gooilandlaan 57 (vastgesteld in raadsvergadering 15 oktober 2018): bouw grondgebonden woningen op gronden gesloopte school. Uitvoering in voorbereiding.

Wat heeft het gekost?

Lasten

Product	Omschrijving	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo lasten
006	Beeldende kunst	-49	-49	-12	36
007	Begraafplaatsen	-496	-496	-455	40
010	Beleid groen	-991	-1.003	-1.015	-12
011	Bestemmingsplannen	-882	-891	-818	74
013	Betaald parkeren	-1.302	-1.335	-1.343	-7
015	Brandweer	-2.714	-2.714	-2.690	24
017	Cultuur en recreatie	-2.386	-2.430	-2.394	36
019	Dierenopvang	-91	-91	-63	29
021	Evenementen	-296	-353	-347	6
023	GEO	-504	-503	-500	3
024	Grondbank	-99	-299	-96	203
025	Grondexploitaties	-12.419	-12.064	-13.992	-1.928
027	Handhaving	-1.319	-1.319	-1.266	53
030	Leges titel 1	-1.612	-1.612	-1.644	-31
031	Leges titel 2	-152	-162	-161	1
032	Leges titel 3	-76	-76	-75	1
038	Openbare orde / rampenbeheersing	-445	-445	-281	164
041	Planologisch beleid	-1.053	-1.515	-1.456	59
043	Posthuis	-1.645	-1.785	-1.849	-63
051	Verkeersveiligheid	-448	-478	-440	38
053	WABO	-3.820	-3.820	-3.794	26
054	Watergangen	-501	-531	-482	49
055	Wegen	-4.816	-4.907	-4.806	101
056	Wijken	-7.752	-7.747	-7.785	-38
058	Woningbouw	-84	-84	-86	-2
Totaal Lasten		-45.953	-46.710	-47.849	-1.138

Baten					
Product	Omschrijving	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo baten
006	Beeldende kunst	-	-	-	-
007	Begraafplaatsen	206	256	292	36
010	Beleid groen	-	12	86	74
011	Bestemmingsplannen	1	8	8	-1
013	Betaald parkeren	2.288	2.363	2.385	22
015	Brandweer	-	-	-	-
017	Cultuur en recreatie	-	2	16	14
019	Dierenopvang	-	-	-	-
021	Evenementen	195	195	150	-44
023	GEO	3	3	5	2
024	Grondbank	115	253	60	-193
025	Grondexploitaties	12.185	12.330	14.035	1.705
027	Handhaving	-	-	23	23
030	Leges titel 1	907	907	997	90
031	Leges titel 2	2	2	3	1
032	Leges titel 3	11	11	8	-4
038	Openbare orde / rampenbeheersing	-	-	-	-
041	Planologisch beleid	-	356	296	-60
043	Posthuis	568	568	636	68
051	Verkeersveiligheid	10	40	40	-
053	WABO	1.073	1.673	1.689	16
054	Watergangen	16	16	31	16
055	Wegen	195	254	300	46
056	Wijken	283	543	541	-1
058	Woningbouw	-	-	-	-
Totaal Baten		18.056	19.792	21.601	1.809
Saldo		-27.897	-26.919	-26.248	671

Product 025; Grondexploitaties

Het product grondexploitaties sluit met een negatief saldo van € 223.000. Dat saldo kan als volgt worden gespecificeerd:

Afwijkingen resultaat	Begroot	Werkelijk	Saldo
Winstnemingen:			
Kavels	363	600	237
IBF *	-	-290	-290
Spikerboor Zuid	67	20	-47
Hepkema	4	5	1
Tellegebied	-	10	10
Voorzieningen voor verlies:			
Tjalleberd - De Eide	-	21	21
Heidemeer	-43	-65	-22
De Fjilden Nieuwehorne	-	-15	-15
Skoatterwâld fase 1+2	-	-47	-47
Skoatterwâld fase 3	-	12	12
Stadiongebied	-	-17	-17
Subtotaal	391	234	-157
Grondbedrijf algemeen	-158	-224	-66
Totaal	233	9	-223

* met ingang van 2017 is de POC-methode, conform BBV-voorschriften, toegepast op de relevante grondexploitaties. Bij IBF resulteerde dat in een winstneming van € 3,3 miljoen. De hieruit voortvloeiende rentedruk voor de resterende looptijd is toen wel onderkend, maar mocht op basis van de BBV-voorschriften niet worden verrekend. Consequentie is dat een deel van de winstneming 2017 moet worden terug gedraaid. Per saldo heeft de gemeente geen nadeel, omdat alleen het moment van winstneming wijzigt.

Product 038; Openbare orde/rampenbeheersing

Het overschot wordt veroorzaakt doordat er in de perspectiefnota 2017 € 120.000 beschikbaar is gesteld voor het aantrekken van 2 BOA's. Dit is nog niet gerealiseerd.

Product 055; Wegen

Het overschot komt hoofdzakelijk door extra incidentele baten. Er is een substantieel hoger bedrag ontvangen aan leges en vergoedingen voor nutsbedrijven. Daartegenover stond een bedrag van € 89.500 begroot voor te ontvangen bruggelden. Deze zijn echter afgeschaft. Dit is in 2019 en verder juist verwerkt, maar abusievelijk niet in de begroting 2018 verwerkt. Verder waren de benodigde uitgaven voor onderhoud lager dan verwacht.

Indicatoren

Indicatoren	Eenheid	Jaar	Heerenveen	Nederland	Bron
Ziekenhuis opname n.a.v. verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2015	6	8	VeiligheidNL

Ziekenhuisopname n.a.v. vervoersongeval met een fietser	%	2015	11	9	VeiligheidNL
Nieuwbouw woningen	aantal per 1000 woningen	2016	4,4	7,2	ABF- Systeem voorraad
Demografische druk	%	2018	78,1	69,6	CBS- bevolking statistiek
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	1,3	2,2	Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	4,5	5,0	Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	1,5	2,9	Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	3,8	4,8	Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen

Indicatoren	Omschrijving
Ziekenhuisopname n.a.v. verkeersongeval met een motorvoertuig	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen dat leidt tot ziekenhuisopname.
Ziekenhuisopname n.a.v. vervoersongeval met een fietser	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen dat leidt tot ziekenhuisopname.
Geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
Jongeren met delict voor rechter	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

Thema Werken en Ondernemen

Doelstelling van dit thema?

"We willen middelen en kansen benutten voor een constante economische groei"

In Heerenveen willen we middelen en kansen benutten voor een constante economische groei. Er is voldoende werkgelegenheid en we willen zoveel mogelijk inwoners helpen aan passend werk. We voorzien in goede infrastructuur waar iedereen gebruik van kan maken en bevorderen innovatie.

In 2018 hebben we gewerkt aan de volgende doelen:

- Er is geïnvesteerd in het creëren van werkgelegenheid en het aantrekken van nieuwe bedrijven. Ook voor mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt geeft de huidige economie weer kansen;
- We hebben zoveel mogelijk inwoners geholpen bij het vinden van passend werk.

Wat hebben we bereikt?

Werkgelegenheidsontwikkeling positief

De werkgelegenheidsontwikkeling in Heerenveen is de laatste jaren voortdurend positief geweest. Het aantal banen ligt nu boven de 31.000 en is nog nooit zo hoog geweest. Het afgelopen jaar is het aantal banen toegenomen met 1160. Er was vooral een positieve ontwikkeling te zien in de sectoren zorg en welzijn en de handel en reparatie.

Fatsoenlijk werk ook voor onze inwoners met afstand tot de arbeidsmarkt

In 2018 is het aantal uitkeringen gedaald naar 1.256. Ons doel was om op 1.299 uitkeringen uit te komen. Dit doel is dus ruimschoots gehaald. Dit is mede gelukt door de gunstige economische ontwikkelingen, zoals hierboven geschetst. Intensieve begeleiding is echter ook essentieel om te kunnen voldoen aan de vraag naar werk. De directe plaatsingen door onze jobhunters, de inzet van loonkostensubsidies (in totaal € 460.000) de 35 werk vouchers die verstrekt zijn voor onze werkgevers, jobcoaching en scholings- en re-integratietrajecten hebben veel mensen aan werk geholpen. Voor het eerst in ruim 10 jaar tijd dekt de rijksbijdrage de uitgaven voor de uitkeringen. Ook het komend jaar willen we het aantal uitkeringen per saldo met 100 laten dalen. Met de juiste ondersteuning richting klanten en werkgevers denken we dit waar te kunnen maken.

Aantrekkelijk vestigingsklimaat voor nieuwe en bestaande bedrijven

De aanwezigheid van goede digitale infrastructuur is van belang voor onze ondernemers en inwoners. Zowel in het buitengebied, als in de kernen en op de bedrijventerreinen. Om de diverse initiatieven die er momenteel spelen te coördineren en optimaliseren heeft u in het derde verzamelbesluit een budget van € 100.000 beschikbaar gesteld. Dit budget wordt ingezet om een projectleider aan te trekken die dit gaat organiseren. De projectleider is in februari 2019 gestart. In april 2019 vindt de vraagbundeling (door KabelNoord) in het buitengebied van Heerenveen plaats. De realisatie van dit glasvezelnetwerk in het buitengebied is het eerste kwartaal 2020 voorzien. In 2018 is het regionale bedrijventerreinplan vastgesteld. Inmiddels heeft de provincie ook met het plan ingestemd. De afspraken in dit plan bieden de basis om KNO te ontwikkelen. Hier ontstaat ruimte voor het aantrekken van nieuwe bedrijven. Dit is nodig omdat de uitgifte van bedrijventerrein ook het afgelopen jaar weer voorspoedig verliep en grotere kavels bijna niet meer voorhanden zijn. De grootste werkgelegenheidsgroei komt echter uit het bestaande bedrijfsleven. We zijn in provinciaal verband gestart met een inventarisatie om te kijken of onze bestaande bedrijventerreinen "toekomstproof" zijn.

Duurzaam doorontwikkelen: nieuw economisch beleid

Het Sociaal economisch beleid (SEB) dateert uit 2011. Sinds die tijd is er veel veranderd. We zijn de crisis voorbij en de situatie op de arbeidsmarkt is volledig anders. De lokale en regionale economische dynamiek is groot. Heerenveen is over een langere periode de banenmotor van Fryslân. Door gunstige ontwikkelingen in het bestaande MKB, maar ook door het aantrekken van nieuwe bedrijven. We gaan een nieuw perspectief op de economische ontwikkeling vormgeven, samen met onze stakeholders, waaronder ook de gemeenteraad. Om dit beleid op te stellen heeft u in het vierde verzamelbesluit van 2018 € 30.000 beschikbaar gesteld. Met dit budget ondersteunt een economisch adviesbureau ons bij de analyse van de economische ontwikkeling en het scherp krijgen van de opgaves. Het nieuwe economisch beleid zal rond de zomer 2019 aan u worden aangeboden.

Wat heeft het gekost?

Lasten

Product	Omschrijving	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo lasten
057	Sociaal economisch beleid	-1.102	-1.317	-1.312	5
Totaal Lasten		-1.102	-1.317	-1.312	5

Baten

Product	Omschrijving	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo baten
057	Sociaal economisch beleid	163	191	208	17
Totaal Baten		163	191	208	17

Saldo		-939	-1.127	-1.104	23
--------------	--	-------------	---------------	---------------	-----------

Indicatoren

Indicatoren	Eenheid	Jaar	Heerenveen	Nederland	Bron
Vestigingen	per 1000 inwoners 15-74 jaar	2017	129,2	120	LISA
Bruto gemeentelijk product (verwacht/ gemeten)	index	2013	102	100	Atlas voor gemeenten
Functiemenging	%	2017	56,1	52,4	LISA
Banen	per 1000 inwoners 15-74 jaar	2017	797,5	651,5	LISA

Indicatoren	Omschrijving
Vestigingen	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar.
Bruto gemeentelijk product (verwacht/ gemeten)	Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (<100) of beneden verwachting (>100) wordt geproduceerd.
Functiemenging	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Thema Toekomstbestendig en Duurzaam

Doelstelling van dit thema?

"Samen beschermen we onze natuurlijke rijkdommen en zorgen we voor een gezonde leefomgeving"

Ons klimaat verandert en dat is merkbaar in de natuur. Actie is nodig om de effecten van deze verandering te bestrijden. Duurzame energie draagt daar aan bij. In Heerenveen willen we duurzaam leven, wonen en werken. We werken aan bewustwording om onze natuurlijke rijkdommen te beschermen. Samen zorgen we voor een gezonde leefomgeving.

We zijn in 2018 aan de slag gegaan met:

- Energietransitie;
- Klimaatadaptatie en biodiversiteit;
- Circulaire economie;
- Duurzaam beheer bodem.

In 2018 hebben we gewerkt aan de volgende doelen:

1. Invulling geven aan de energietransitie op basis van de Friese energiestrategie. Dit doen we door het opstellen van een lokale strategie en een vertaling naar een plan van aanpak;
2. Uitvoering geven aan klimaatadaptatie;
3. Stimuleren lokale en gebiedsgerichte oplossingen;
4. Behouden en vergroten van biodiversiteit;
5. Ontwikkelen van een strategie en een visie op gebruik en benutting ondergrond.

Wat hebben we bereikt?

Duurzaam doorontwikkelen: nieuw duurzaamheidsprogramma

Vooruitlopend op de vaststelling van het duurzaamheidsprogramma in 2019 zijn we in 2018 gestart met de inventarisatie van ontwikkelingen en kansen op het gebied van duurzaamheid; klimaat, circulaire economie en energietransitie. Dit hebben we samen met interne en externe stakeholders vorm gegeven. Tevens is daarbij een globale inschatting gemaakt van de benodigde personele inzet om uitvoering te kunnen geven aan het duurzaamheidsprogramma. In dat kader heeft uw raad ingestemd met een uitbreiding voor de voor duurzaamheid benodigde formatie.

Twee weken zonder een druppel benzine!

De twee fossielvrije weken in de zomer van 2018 zijn gestart bij Sportstad Heerenveen. Een lange stoet fossielvrije voertuigen beheerste het straatbeeld. Het gemeentelijk wagenpark reed twee weken op schone blauwe diesel. Een aantal van onze voertuigen deed mee met de eindmanifestatie 'Elfwegentocht'. De ervaringen hebben geleid tot het besluit om permanent op blauwe diesel over te stappen met ons gemeentelijk wagenpark.

Regionale Energiestrategie

In vervolg op de Friese energiestrategie zijn de Friese gemeenten gestart met de voorbereidingen van de nog op te stellen Regionale Energiestrategie. De daadwerkelijke start van het vormgeven van de Regionale energiestrategie vindt plaats na de ondertekening van het landelijke Klimaatakkoord. De verwachting was dat dit nog in 2018 gereed zou zijn, maar dit is niet gelukt. De huidige verwachting is dat het Klimaatakkoord na de zomer van 2019 wordt ondertekend.

Realisatie zonneparken

We faciliteren lokale initiatieven en commerciële ontwikkelaars bij de ontwikkeling van zonneparken in onze gemeente, mits deze passen in ons zonneparken beleid. Voorbeelden zijn zonnepark geluidswal A32, zonnepark Leppagreide in Akkrum en zonnepark Heerenveen-zuid.

Ook op eigen gronden nemen we -waar mogelijk- stappen. We zijn gestart met de voorbereidingen voor de realisatie van een zonnepark op ons deel van de zandwinput Haskerveen. In dit kader zijn ook de mogelijkheden van TEO (thermische energie uit oppervlaktewater) onderzocht. Alhoewel de zandwinput een kansrijke locatie is voor deze techniek, zijn in de nabijheid geen geschikte potentiële afnemers gesitueerd.

Legesvrije projecten

2018 was het laatste jaar van het project Legesvrije duurzame projecten. Deze aanpak heeft geleid tot een grote stimulans voor het extra energiezuinige realisatie van nieuwbouwwoningen en heeft een impuls gegeven voor de ontwikkeling van zonneparken.

Dossier gaswinning

Onder het grondgebied van gemeente Heerenveen lopen meerdere aanvragen voor gaswinning. Behalve locatie Nieuwehorne liggen de (beoogde) boringslocaties net buiten onze gemeentegrens. De raad heeft op 16 juli 2018 met het aannemen van twee moties aangegeven geen medewerking te willen verlenen aan nieuwe aanvragen voor

gaswinning. Als gemeente zijn wij gehouden aan onze wettelijke taken en onderhouden we frequent contact met initiatiefnemer Vermilion over de lopende aanvragen voor gaswinning. De diverse over en weer aangespannen rechtzaken vragen gezien de complexiteit van de regelgeving veel tijd. Daarnaast controleren wij of Vermilion voldoet aan zijn informatieplicht naar onze inwoners en of zij de juiste procedures volgen. Waar de winningslocatie buiten de eigen gemeente ligt onderhouden wij contact met de betreffende buurgemeenten.

Veenweidegebied Aldeboarn- de Deelen

Aldeboarn-de Deelen is een kansrijk gebied in het kader van de Provinciale veenweideaanpak. Door Gebiedscoöperatie It Lege Midden (ILM) en Stichting Beekdallandschap Koningsdiep/De Nije Boarn (SBK) wordt met de regio gewerkt aan verschillende pilotprojecten. Voorbeelden hiervan zijn: aangepast peilbeheer, andere vormen van maisteelt en verbetering van de bodemvruchtbaarheid. In 2018 zijn afspraken gemaakt over het uitvoeren van ecologisch bermbeheer door agrariërs. Ook is er gewerkt aan een door de streek gedragen gebiedsplan. De gemeente neemt deel aan de klankbordgroep die dit planproces begeleidt en ondersteunt bij aanvragen in het kader van een Interbestuurlijk Programma (onderdeel Vitaal Platteland) en de Regiodeal Natuurinclusieve landbouw. Ook leveren wij inbreng in de ambtelijke en bestuurlijke overleggen met Provincie en Wetterskip Fryslân met betrekking tot het veenweidegebied.

Wat heeft het gekost?

Lasten

Product	Omschrijving	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo lasten
001	Afvalinzameling	-5.507	-5.896	-5.975	-79
034	Milieubeleid	-199	-332	-330	2
045	Riolering	-4.948	-4.948	-5.216	-267
050	Vastgoed	-2.774	-2.871	-2.964	-92
Totaal Lasten		-13.428	-14.048	-14.485	-437

Baten

Product	Omschrijving	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo baten
001	Afvalinzameling	6.305	6.724	6.814	90
034	Milieubeleid	10	143	121	-22
045	Riolering	5.293	5.293	5.372	79
050	Vastgoed	1.716	1.721	2.107	387
Totaal Baten		13.324	13.881	14.415	534

Saldo	-104	-167	-70	97
--------------	-------------	-------------	------------	-----------

Product 045; Riolering

Het product sluit met een lager netto resultaat van per saldo € 188.000. Dit nadeel wordt volledig veroorzaakt door een lagere toerekening van btw-bcf die wordt meegenomen in de tarieven voor riolering. De btw-bcf druk is lager als gevolg lagere kosten van onderhoud (€ 217.000) en doorgeschoven (vervangings-)investeringen (€ 755.000).

Product 050; Vastgoed

Het overschot op vastgoed komt door een aantal oorzaken.

De grootste posten waarop meer is uitgegeven dan begroot zijn energieverbruik en schoonmaakkosten. Daarnaast zijn er minder pachtopbrengsten binnen gekomen dan begroot. Daar staat tegenover een besparing op het dagelijks beheer en onderhoud van de gebouwen en hogere huuropbrengsten. Deze zaken leiden gezamenlijk tot een gebalanceerd saldo op vastgoed. Verscheidene van deze oorzaken zijn verspreid over de verschillende gebouwen. Dit zijn dus relatief kleine verschillen per gebouw, maar zorgen samen voor een hoog saldo op vastgoed.

Het overschot op vastgoed wordt veroorzaakt door een incidenteel ontvangen schade-uitkering en door de verkoop van CBS de Akker.

Indicatoren

Indicatoren	Eenheid	Jaar	Heerenveen	Nederland	Bron
Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2017	139	174	CBS- statistiek huishoudelijk afval
Hernieuwbare elektriciteit	%	2017	6,3	13,2	Rijkswaterstaat klimaatmonitor

Indicatoren	Omschrijving
Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.

Thema Financiën en organisatie

Doelstelling van dit thema?

"Er is financiële ruimte om samen invulling te geven aan dat wat wij belangrijk vinden."

De vijf eerste thema's geven de belangrijkste speerpunten van het afgelopen jaar aan. In het thema Financiën en organisatie is verder gewerkt aan de gezonde financiële basis, de reserve positie en de ontwikkeling van de gemeentelijke organisatie.

In 2018 hebben we gewerkt aan de volgende doelen:

- Gezonde financiële positie;
- Verlagen lastendruk;
- Ontwikkeling organisatie.

Wat hebben we bereikt?

Solvabiliteit

In 2018 is er verder ingezet op de verbetering van de solvabiliteit. Dit door terughoudend omgaan met nieuwe investeringen, als gevolg hiervan zijn er geen nieuwe leningen afgesloten. Sinds de economische crisis bevindt de solvabiliteit van gemeente Heerenveen zich voor het eerst boven 20%.

Algemene reserve

Er is in 2018 behoedzaam omgaan met de uitgaven. De reserve positie is hierdoor op peil gebleven. Er heeft een mutatie plaatsgevonden tussen de algemene reserve en reserve weerstandsvermogen. Deze mutatie heeft geen effect op de hoogte van de reservepositie.

Lastenverlichting

In 2018 zijn de hondenbelasting en de onroerende zaakbelastingen (OZB) verlaagd. De OZB opbrengsten zijn met 4% verlaagd. De verlaging is doorgevoerd op de woningen en niet-woningen. Het tarief van de hondenbelasting gehalveerd.

Algemene uitkering gemeentefonds

De algemene uitkering is de grootste inkomstenbron van gemeenten. De inkomsten uit de algemene uitkering heeft in 2018 een grillig verloop gehad. In de circulaires van mei, september en december, zijn er meer mutaties doorgevoerd dan in eerdere jaren. In 2018 heeft de raad brieven ontvangen waarin de financiële mutaties zijn verwerkt. Door de vele mutaties is een consistent beleid lastig te voeren. Het is daarom raadzaam om ook in de toekomst transparant, maar zorgvuldig en conservatief om te gaan met de verwerking van de circulaires.

Organisatieontwikkeling

De organisatieontwikkeling richt zich primair op de bestuurlijke missie omtrent het thema samen met inwoners. In het thematisch raadsakkoord en hoofdlijnenakkoord zijn hier bestuurlijke doelen over opgenomen. Deze richten zich vooral op de versterking van de lokale democratie en met name het versterken én vernieuwen van burger- en overheidsparticipatie bij nieuwe plannen én bij inrichting van de eigen leefomgeving, zowel fysiek als sociaal. Met een evaluatie van Maak 't wordt een doorstart gemaakt op dit thema met een aantal cruciale ontwikkelingen.

Daarnaast richt de organisatieontwikkeling zich op de ontwikkeling van de organisatie als geheel. Op het management, de medewerkers, de kaderstelling op strategie en beleid, én vermindering regels en procedures, alsmede op de versterking van de bedrijfsvoering. Deze ontwikkeling moet bijdragen aan de kernwaarden van onze organisatieontwikkeling. Deze waarden zijn dat we gericht zijn op buiten, transparant zijn en feedback ophalen, sturen op vertrouwen en een balans vinden in wat moet en wat kan. In 2018 is de organisatieontwikkeling onder andere gericht geweest op herontwikkeling van kernwaarden, besturingsfilosofie én teambuilding van het management en het richten van de bedrijfsvoeringsafdelingen op de behoefte van de lijnafdelingen.

Goed werkgeverschap

Goed werkgeverschap draagt bij aan de organisatiedoelstellingen. In 2018 is er in dit kader onder andere aandacht geweest voor:

- verlenging generatiepact;

- het ziekteverzuim;
- het inwerkprogramma nieuwe medewerkers;
- het opzetten van een arbocommissie;
- het zorgen voor opvolging van de aanbevelingen uit de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E).

Wat heeft het gekost?

Lasten

Product	Omschrijving	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo lasten
002	Algemene uitkering gemeentefonds	-70	-145	-147	-2
003	Algemene uitgaven en inkomsten	-5.278	-9.846	-5.832	4.014
005	Bedrijfsvoering	-742	-6.306	-5.653	652
008	Belastingen	-2.574	-2.571	-2.571	-
009	Beleggingen	-822	-824	-824	-
018	Personeel & Detachering	-11	-11	-103	-93
Totaal Lasten		-9.496	-19.703	-15.130	4.572

Baten

Product	Omschrijving	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo baten
002	Algemene uitkering gemeentefonds	80.643	80.984	81.490	507
003	Algemene uitgaven en inkomsten	5.227	9.525	6.194	-3.331
005	Bedrijfsvoering	392	398	408	10
008	Belastingen	17.547	17.547	17.788	241
009	Beleggingen	466	933	937	4
018	Personeel & Detachering	106	12	103	91
Totaal Baten		104.380	109.398	106.920	-2.478

Saldo	94.884	89.696	91.790	2.094
--------------	---------------	---------------	---------------	--------------

Product 002; Algemene uitkering gemeentefonds

De verantwoorde algemene uitkering is gebaseerd op basis van de decembercirculaire 2018. Uit het gemeentefonds heeft de gemeente Heerenveen in 2018 een totaalbedrag ontvangen van € 81,5 miljoen. In de begroting was uitgegaan van een inkomst van € 81 miljoen. In totaliteit is de algemene uitkering € 507.000 hoger dan geraamd.

Uit de berekeningen van de decembercirculaire 2018, over de jaren 2016 tot en met 2018, is er een terugbetaal verplichting geprognosticeerd van € 679.000. Via de resultaatbestemming wordt voorgesteld om dit bedrag te storten in de algemene reserve

niet geblokkeerd. Zonder resultaatbestemming zal dit leiden tot een tekort in de jaarschijf 2019. Per saldo is er een tekort op de inkomsten van de Algemene Uitkering Gemeentefonds van € 172.000.

Product 003; Algemene uitgaven en inkomsten

Het saldo op het product algemene uitgaven en inkomsten is in 2018 € 683.000. Het voordeel is ontstaan door een voordeel op de afschrijvingen. Door het later investeren dan waar in de raming vanuit was gegaan, is er een voordeel ontstaan van € 44.000. De voorziening Wet APPA (pensioengerechtigde ambtsdragers) heeft een vrijval van € 60.000. Deze vrijval is berekend na de nieuwe opgaven van Loyalis. De voorziening van Sportstad heeft een vrijval van € 347.000 en komt voort uit de voorlopige jaarcijfers uit de jaarrekening van Sportstad. Daarnaast is er een voordeel op de afrekening van de ISV (interstedelijke vernieuwing) subsidies van € 200.000. Dit voordeel is ontstaan na het afronden van het project West-Indische buurt. De overige afwijkingen salderen in een overschot van € 32.000.

Product 005; Bedrijfsvoering

Het saldo op het product Bedrijfsvoering van € 662.000 wordt veroorzaakt door lagere interne doorbelastingen, lagere personeelskosten en een positief saldo op de overige goederen en diensten. De lagere doorbelastingen, ad. € 487.000, zijn het gevolg van minder doorbelaste uren, waardoor er een voordeel is ontstaan in de algemene dienst. Het voordeel op de personeelskosten is het gevolg van niet ingevulde vacatureruimte. Een gedeelte van deze onderuitputting is aangewend voor het inhuren van extern personeel. Per saldo resulteert er een voordeel van € 162.000. Op de overige goederen en diensten is er een voordeel van € 13.000. Het saldo is gecorrigeerd met de incidentele mutaties. Deze incidentele mutaties zijn de mutaties uit de reserves algemene reserve niet geblokkeerd en de reserve Concernfrictie. In de jaarrekening zijn deze reservemutaties niet doorgevoerd.

Product 005; Belastingen

De belastingopbrengsten over 2018 hebben een positief resultaat van € 241.000. Het voordeel op de toeristenbelasting is € 33.000. Dit komt mede door een nabetaling over 2017 in de jaarschijf 2018. De precario op ondergronds kabels en leidingen is € 140.000 hoger dan geraamd. Dit wordt veroorzaakt door meer aantal meters aan kabels en leidingen. De onroerende-zaakbelastingen hebben een positief resultaat van € 67.000.

Indicatoren

Indicatoren	Eenheid	Jaar	Heerenveen	Nederland	Bron
Gemiddelde woonlasten éénpersoons huishoudens	€	2018	651	649	COELO
Gemiddelde Woonlasten meerpersoons huishoudens	€	2018	745	721	COELO
Gemiddelde WOZ waarde woningen	x €1.000	2018	200	230	Statistiek wet onroerende zaken

Paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt de financiële positie van de gemeente beschreven. Ook moeten gemeenten hier enkele verplichte financiële kengetallen opnemen.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Gemeenten hebben met toenemende mate met onzekerheden te maken. Daarom rapporteren wij jaarlijks in deze paragraaf bij de jaarrekening en de begroting over de financiële risico's. De paragraaf bevat ook informatie over de actuele beschikbare middelen om de financiële gevolgen van die risico's te kunnen afdekken (weerstandsvermogen).

Risicomanagement is het instrument dat ingezet wordt om risico's efficiënter en effectiever te beheersen en doelstellingen te realiseren. Risico's managen geeft geen garantie dat gebeurtenissen met een negatief gevolg niet meer zullen optreden; het geeft wel zekerheid dat je er van tevoren alles aan hebt gedaan om de risico's te voorkomen of het effect bewust te verminderen.

Het weerstandsvermogen heeft betrekking op de relatie tussen de risico's die de gemeente loopt en de financiële middelen die de gemeente kan vrij maken om de nadelige gevolgen op te vangen. Financiële tegenvallers dwingen ons daarmee niet direct tot bezuinigen of drastische beleidsbijstellingen.

Een verdere verdieping van het doel, uitgangspunten en de toepassing in de organisatie van dit onderwerp is opgenomen in de door u vastgestelde nota Risicomanagement en weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen is voldoende

Het weerstandsvermogen is toereikend om de financiële gevolgen van risico's te kunnen opvangen. Op basis van het risicoprofiel van de gemeente Heerenveen bedraagt het benodigd weerstandsvermogen € 24,4 miljoen.

De risico's van de grondexploitaties worden buiten Naris om te berekenen. Dit betekent dat het totale benodigde weerstandsvermogen bestaat uit het benodigd weerstandsvermogen grondexploitaties én het overige benodigd weerstandsvermogen uit Naris. Het beschikbare weerstandsvermogen gedeeld door het benodigde weerstandsvermogen op basis van het risicoprofiel vormt de ratio van het weerstandsvermogen. Deze ratio wordt aan de hand van onderstaande tabel beoordeeld.

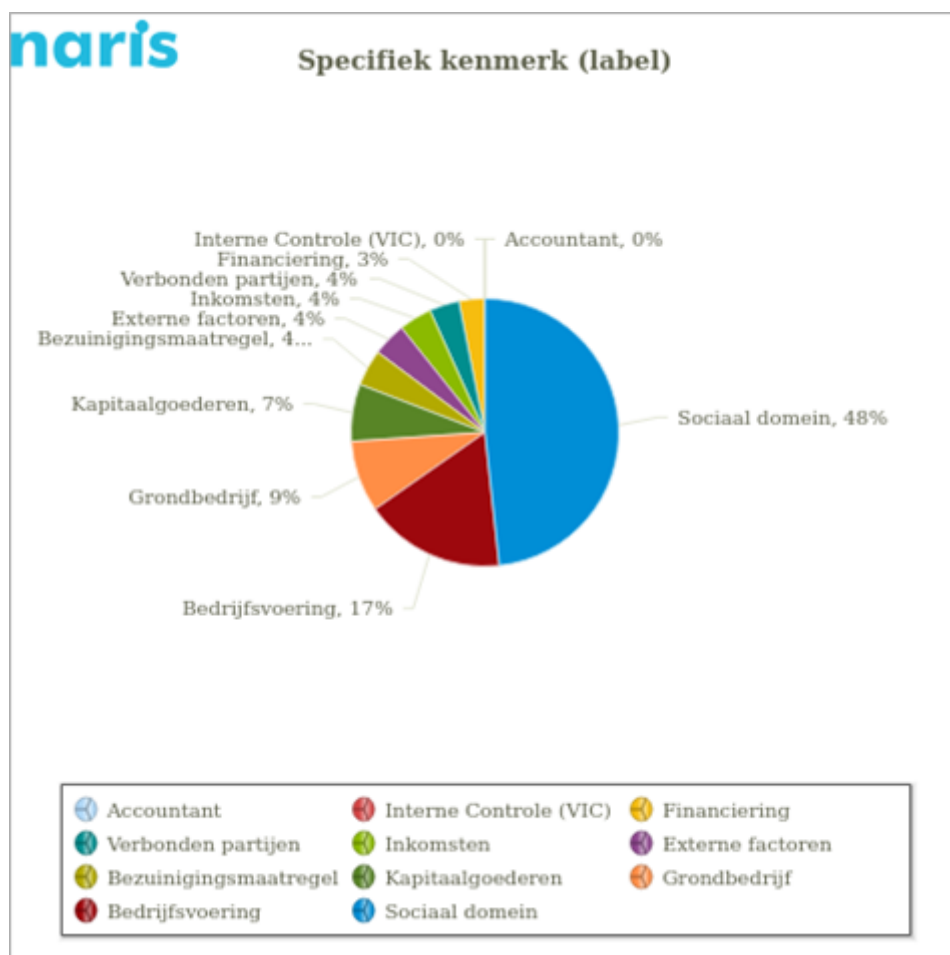
Ratio	Waardering	Betekenis
> 2	A	Uitstekend
1,4 – 2,0	B	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	C	Voldoende
0,8 – 1,0	D	Matig
0,6 – 0,8	E	Onvoldoende
< 0,6	F	Ruim onvoldoende

De gemeente streeft naar een voldoende weerstandsvermogen (waarderingscijfer C). Dit omdat bij de berekening van het benodigd weerstandsvermogen rekening wordt gehouden met een verhogende factor. De ratio en de waardering van de gemeente zijn weergegeven in afbeelding 1. Deze ratio is exclusief de algemene reserve. Inclusief de algemene reserve loopt de ratio op naar 1,49.

Ratio =	Beschikbare weerstandsvermogen € 24.428.000	= 1
	Benodigd weerstandsvermogen € 24.428.000	
Waardering en betekenis : C		

Afbeelding 1: Actuele ratio en waarderingscijfer

Het risicoprofiel (per februari 2019) van de gemeente Heerenveen, exclusief de risico's van de grondexploitaties, kan over verschillende categorieën (labels) worden verdeeld. Dit is weergegeven in afbeelding 2.



Afbeelding 2: Risicoprofiel verdeeld over labels

Op basis van het risicoprofiel wordt een risicosimulatie (een berekening van het benodigd weerstandsvermogen) uitgevoerd.

Het weerstandsvermogen bij 90% zekerheid (en factor 1,4) komt op:

1. Weerstandsvermogen grondexploitaties	€ 4,6 miljoen
2. Weerstandsvermogen Naris	- 19,8 miljoen
Totaal weerstandsvermogen	€ 24,4 miljoen

Top 10 grootste risico's

Risico	Kans van optreden	Omvang	Maatregelen
Risico's grondexploitaties	Diverse kansen i.v.m. meerdere onderliggende risico's	€ 4.770.000	Aan de hand van afwijkingen in de halfjaarlijkse monitor grondbedrijf wordt bijgestuurd. De betrouwbaarheid van deze cijfers is toegenomen door de aanschaf van het nieuwe technische systeem: 'grexmanager metafoor'.
Ontoereikend budget voor uitvoering jeugdwet als gevolg van opneinde regeling en externe verwijzingen (autonome stijging zorggebruik). En een mogelijk effect van kostenverhoging van de jeugd als gevolg van nieuwe vormen van inkoop.	90%	€ 2.000.000 - € 3.000.000	Door het versterken van vroege signalering en preventieve inzet wordt specialistische hulp vaker voorkomen. Ook maken we afspraken met externe verwijzers zoals huisartsen en bieden andere vormen van zorg aan zoals de praktijkondersteuner huisarts-jeugd. We monitoren en analyseren van de effecten van de nieuwe inkoop. Waar sprake is van kostenverhogingen gaan we in gesprek met de aanbieders om dit te verklaren en terug te dringen. Dit doen we samen met andere gemeenten die gezamenlijk deze inkoop hebben gedaan via de Gemeenschappelijke

			Regeling Sociaal Domein Fryslân (SDF).
Verplichting tot betaling van Vennootschapsbelasting (VPB) over de exploitaties grondbedrijf.	50%	€ 1.400.000	Op basis van de huidige uitgangspunten voor de grondexploitaties ontstaat er in de periode 2026-2032 een VPB-last van circa € 1,4 miljoen. De hoogte is nog afhankelijk van de mate waarin de verwachtingen ook daadwerkelijk gerealiseerd worden. Een vertraging of versnelling van de uitgifte, een stijging van de bouwkosten enz. kunnen hier nog op van invloed zijn. In 2018 bekijken wij de mogelijkheden deze lasten toe te rekenen aan de diverse complexen. Het effect hiervan zal vervolgens zichtbaar worden in het verwachte resultaat van het complex.
De vastgestelde formatie van het Team jeugd en gezin (Tjg) is mogelijk onvoldoende om alle taken uit te voeren. Er zijn diverse ontwikkelingen van invloed op de opdracht en de werkvoorraad voor het Tjg.	80%	€ 200.000 - € 500.000	De vastgestelde formatie van het Team Jeugd en Gezin is ontoereikend om alle taken uit te voeren. Er zijn diverse ontwikkelingen van invloed op de opdracht en de werkvoorraad voor het Team Jeugd en Gezin (TJeG). Vanaf 2015 is er sprake van inzet van extra tijdelijke formatie; de kosten worden gedekt binnen de deelbegroting sociaal domein. Vanaf 2019 kan dit niet meer. Bij de perspectiefnota 2019 wordt u een voorstel aangeboden om tot de financiële dekking van een passende formatie te kunnen komen. Als

			onderligger voor dit voorstel wordt gewerkt aan een advies over taken, verantwoordelijkheden en het faciliteren van het TJeG. Onderdeel van het advies is een formatieberekening die door Stimulanz wordt opgesteld. Zonder een toereikende formatie om de taken uit te kunnen voeren kunnen de wettelijke en beleidstaken niet worden uitgevoerd.
De afdeling Informatie & ICT (I&I) is onvoldoende toegerust met financiële en personele middelen. De kans van optreden betreft niet meer de samenwerking met de gemeente Súdwest-Fryslân die niet is doorgegaan, maar wat er wordt gevraagd aan I&I en de ambities van de gemeente zelf en anderen (Rijk, Europa). Het financieel gevolg betreft voornamelijk daarvoor noodzakelijk personeel. In de ICT Benchmark Gemeenten, waaraan is deelgenomen, is de verwachting dat de kosten van personeel en andere ICT kosten de komende jaren verder zullen stijgen.	80%	€ 200.000 - € 400.000	De stand van zaken van de beheersmaatregelen is: Voor elkaar is: 1. Opstellen voorlopige ICT-visie. 2. Meerjarig financieel overzicht. Lopend is: 3. Deelname aan de ICT Benchmark Gemeenten (is voor 3 jaar geregeld vanaf 2018). 4. Bepalen benodigde formatie gebeurt voor de begroting 2020. Dat onder meer door de benchmark-resultaten m.b.t. personeel te vergelijken met de gemeenten De Fryske Marren en Súdwest-Fryslân.
Niet voldoende dekking in het APPA-fonds ambtsdragers ter dekking van de betaling van de (toekomstige) pensioenen.	50%	€ 250.000 - € 500.000	Indien noodzakelijk vermelden in een Planning & Control (P&C) document

			(bij voorkeur een verzamelbesluit of anders in de jaarrekening).
Risico van een oplopend subsidietekort Wsw doordat eventuele CAO-stijging van de lonen niet wordt gecompenseerd door de rijksbijdrage.	50%	€ 700.000	De CAO-Wsw loopt tot en met 2018. Tot die tijd wordt CAO gecompenseerd door rijksbijdrage. Niet helder of dit ook na 2018 het geval blijft. Risico blijft bestaan.
Lagere uitkering uit het gemeentefonds.	50%	€ 1.000.000	De circulaire van het ministerie juist vertalen en de mutaties verantwoorden en bijsturen in de planning & control documenten.
SDF vordert vanaf 1 januari 2018 gemaakte kosten terug vanwege onjuiste inzet Beschermd wonen en ThuisPlus lokaal.	50%	€ 150.000 - € 500.000	Indicatie vindt lokaal plaats. Door lokale monitoring worden kostenstijgingen tijdig gesignaleerd. Tevens vindt momenteel overleg plaats met de centrumgemeente over de afbakening van de doelgroep.
Verplichte afname van grond en boerderij op het IBF voor een getaxeerde waarde.	20%	€ 1.146.000	Risico accepteren: afhankelijk van derden en marktomstandigheden.

Financiële kengetallen

<i>Kengetallen</i>	<i>Rekening 2017</i>	<i>Rekening 2018</i>	<i>Begroting 2018</i>
<i>Netto schuldquote</i>	73,8%	66,6%	85,3%
<i>Netto schuldquote (gecorrigeerd)</i>	73,6%	66,5%	85,1%
<i>Solvabiliteit</i>	19,1%	20,6%	18,8%
<i>Grondexploitaties</i>	21,4%	15,8%	17,0%
<i>Structurele exploitatieruimte</i>	3,0%	0,7%	0,9%
<i>Belastingcapaciteit</i>	101,2%	103,3%	102,8%

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Indien de netto schuldquote boven de 100% ligt spreekt men van een hoge gemeenteschuld. Hoger dan 130% betekent dat gemeenten wordt geadviseerd direct maatregelen te treffen om de schulden te verminderen. De netto schuldquote laat voor het komende meerjarenperspectief een dalende trend zien. Op basis van onze langjarige liquiditeitsprognose zet deze trend zich daarna ook voort.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Het aandeel verstrekte leningen is stabiel en zeer gering. De uitkomsten hiervan zijn in lijn met de netto schuldquote zonder dat deze gecorrigeerd is voor verstrekte leningen.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen op lange termijn te voldoen. Bij een ratio kleiner dan 20% heeft een gemeente zijn bezit zeer zwaar belast met schuld. Het licht staat dan op rood. Normaal bevindt de ratio van een gemeente zich tussen de 20% en 70%. De ontwikkeling van de solvabiliteit is positief. Sinds de economische crisis bevindt de solvabiliteit van gemeente Heerenveen zich voor het eerst boven 20%.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. Grondexploitaties kunnen een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. Als gevolg van de oplopende verkopen in het grondbedrijf daalt dit percentage.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de lokale lastendruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De uitkomsten laten zien dat wij boven het landelijk gemiddelde uitkomen.

Conclusie uitkomsten kengetallen

Wat wij zien is dat in alle gevallen de uitkomsten een positieve trend laten zien. Een teruglopende schuld en een solide en sluitende begroting dragen hier sterk aan bij.

Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Kapitaalgoederen zijn grote zaken die vaak veel waarde hebben en meerdere jaren meegaan. De gemeente heeft die nodig voor de dienstverlening. In deze paragraaf moeten ten minste de volgende kapitaalgoederen staan: infrastructuur, riolering, water, groen en gebouwen. Van deze kapitaalgoederen moeten het beleidskader, de financiële consequenties die uit het beleidskader voortvloeien en een vertaling van de financiële consequenties in de begroting zijn opgenomen. Hiernaast wordt er ook nog een toelichting gegeven op enkele andere kapitaalgoederen, namelijk; huisvesting onderwijs, sportvelden en bijbehorende gebouwen en informatie en communicatietechnologie.

Infrastructuur

Het geheel aan wegen en civieltechnische kunstwerken (bruggen en tunnels) is onderhouden op basis van het beleidskader Kwaliteitsplan openbare ruimte. Kapitaalvernietiging is hiermee voorkomen en is er gezorgd voor een veilige en functionele infrastructuur.

Riolering

In het kader van het landelijk Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) hebben wij met andere Friese gemeenten en het Wetterskip een klimaatstresstest uitgevoerd. Dit biedt inzicht in mogelijke knelpunten voor hevige regenval, warmte en droogte. Aan de hand van deze uitkomsten wordt met de samenleving de klimaatdialoog gevoerd om te komen tot een strategie en oplossingsrichting. De klimaatadaptatie maakt onderdeel uit van het integraal programma duurzaamheid wat wordt voorbereid.

Water

Wij hebben het onderhoud van de watergangen in het stedelijk en landelijk gebied uitgevoerd. In het landelijk gebied hebben we – zoals we al werkten – agrariërs gevraagd het onderhoud, tegen een vastgestelde vergoeding, voor ons uit te voeren.

Door een extern adviesbureau is onderzoek gedaan naar de baggeropgave voor het bereikbaar maken en houden van ligplaatsen bij woningen, maar ook ligplaatsen voor woonschepen. De kosten worden betrokken bij het op te stellen beleid ligplaatsen.

We zijn gestart met het herijken van het beleid kade- en oeverbescherming. Daarbij is geconstateerd dat over verschillende kades en oevers onduidelijkheid is wie beheerder is. De onduidelijkheid zit tussen het Wetterskip Fryslân, Provincie Fryslân en de gemeente. Samen met deze partijen wordt in opdracht van de Provincie voor de vaarwegen onderzocht wie verantwoordelijk is voor het beheer en onderhoud. De herijking van het beleid start daarom in 2019.

Groen

Het technisch en verzorgend onderhoud van het groen is uitgevoerd op basis van het kwaliteitsplan openbare ruimte. Op diverse plaatsen is groen gerenoveerd en zijn bomen in het kader van veiligheid gesnoeid of gekapt.

In het kader van biodiversiteit is de startnotitie vastgesteld. Biodiversiteit en klimaatadaptatie gaan hand in hand en maken integraal onderdeel uit van het nog vast te stellen programma duurzaamheid.

Voor invasieve exoten is een plan van aanpak opgesteld ter bestrijding hiervan, inclusief de daarvoor benodigde middelen. Met de uitvoering wordt in 2019 gestart waarmee de aanwezigheid van invasieve soorten beheersbaar wordt gemaakt en wij kunnen voldoen aan de daarvoor geldende wettelijke verplichting.

Gebouwen

Wij hebben een onderzoek gedaan naar de energielabels van onze gebouwen (energie audit EED). Dit onderzoek biedt inzicht in de huidige energielabels en de mogelijke maatregelen om te voldoen aan de eis om onze overheidsgebouwen in 2023 op energielabel C te krijgen. Tegelijkertijd zijn in combinatie met verkregen SDE subsidie zonnepanelen geplaatst op Werkstate. In 2019 volgen het gemeentehuis en de gemeentewerf.

Huisvesting onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor voldoende huisvestingscapaciteit en voor een adequate huisvestingssituatie van het onderwijs in de gemeente. Dit geldt voor het basis-, het speciaal- en het voortgezet onderwijs.

Er is geen gemeentelijke zorgplicht voor de onderwijshuisvesting van het middelbaar beroepsonderwijs.

Budget

In de begroting is jaarlijks budget geregeld voor calamiteiten en voor een eerste inrichting van onderwijsleerpakketten en/of meubilair bij uitbreidingen door autonome ontwikkelingen.

Huisvesting basisonderwijs

Op 23 juni 2016 is de "Herijking toekomstperspectief huisvesting basisonderwijs gemeente Heerenveen" door u vastgesteld. Dit plan geeft tot en met 2030 inzicht in het huisvestingsperspectief voor de basisscholen in de gemeente. Voor de bekostiging van de onderwijsvoorzieningen is de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs gemeente Heerenveen (vastgesteld op 18 december 2017) het uitgangspunt. De bijbehorende dekking is geregeld in de begroting. Het plan wordt jaarlijks door ons met de schoolbesturen gemonitord en geëvalueerd. In 2018 is dit gebeurd tijdens het OOGO op 5 februari. Er was geen aanleiding de in het plan opgenomen planning te herzien.

Huisvesting voortgezet onderwijs

Voor het voortgezet onderwijs ontbreekt een dergelijk inzicht. Samen met relevante partners is de vastgoedopgave al wel verkend. Dit is vastgelegd in de eindrapportage "Verkenning toekomstperspectief voortgezet onderwijs" d.d. juni 2018. De inspanningen in 2018 hebben nog niet geleid tot een Integraal Huisvestingsplan Voortgezet Onderwijs (IHP), inclusief het bewegingsonderwijs. Er lijkt zich een scenario te gaan ontwikkelen van het gefaseerd tegen elkaar uitruilen van enkele onderwijslocaties in Heerenveen. Voordat dit kan worden uitgewerkt is een verdiepingsonderzoek nodig. Hiertoe is inmiddels besloten (raad 21 januari 2019).

In de dekking van de eventueel benodigde investeringsbehoefte is nog niet voorzien. In dat kader worden ook de mogelijkheden van doordecentralisatie van de huisvesting van het voortgezet onderwijs verder onderzocht. Dit vraagt samen met de vaststelling van het toekomstperspectief uiteindelijk om nadere besluitvorming van uw raad.

Sportvelden en bijbehorende gebouwen

De gemeentelijke sportvelden en de daarbij nog behorende was- en kleedgebouwen, worden onderhouden door de gemeente. Bij sommige sportvelden zijn de dagelijkse onderhoudswerkzaamheden overgedragen aan de verenigingen. Hiervoor ontvangen zij jaarlijks een vergoeding van de gemeente.

Sportvelden

Voor de sportvelden is de meerjarenonderhoudsplanung "Actualisatie nulmeting sportvelden Heerenveen" van 6 januari 2016 het uitgangspunt. De financiële dekking van de benodigde onderhoudsmaatregelen is geregeld in het product Sportaccommodaties in de begroting en in de Voorziening Sportvelden. In dit budget zijn ook de periodieke renovatiekosten van de natuur- en kunstgrasvelden en van de kunststofatletiekbaan opgenomen. Bij de vaststelling van het "Actualisatie Accommodatieplan Sport" op 23 juni 2016 heeft u besloten dat het beheer en het onderhoud van de sportvelden bij de gemeente blijft.

Onderhoud was- en kleedgebouwen

Er is ook een meerjarenonderhoudsplanung voor de gemeentelijke was- en kleedgebouwen. Op dit moment zijn enkel nog de gebouwen op het sportveldencomplex Skoatterwâld in Heerenveen in eigendom van de gemeente. Het beleid ("Actualisatie Accommodatieplan Sport" d.d. 23 juni 2016) is er opgericht ook deze was- en kleedgebouwen in eigendom over te dragen aan de hoofdgebruikers van dit sportcomplex. De onderhoudswerkzaamheden worden opgepakt met behulp van het gebouwenbeheersysteem Systematisch Onderhoud.

Uitbreiding en/of vernieuwing

Voor specifieke uitbreiding en/of vernieuwing van sportvoorzieningen (anders dan renoveren) wordt niet gereserveerd. Dit betekent dat hiervoor van geval tot geval een investeringskrediet nodig is, waarvan de lasten in de begroting worden verwerkt. Bij de vaststelling van eerder genoemde "Actualisatie Accommodatieplan Sport" heeft u besloten dat bij verzoeken voor dergelijke investeringen in sportaccommodaties een vereniging in principe 1/3e van de werkelijke kosten (mee)betaalt.

Informatiemanagement en ICT

Voor een transparante en begrijpelijke onderbouwing van de benodigde financiële middelen is het investeringsplan in 2018 herzien. Die herziening heeft geleid tot een budgettair neutrale verschuiving van financiële middelen. Deze is meerjarig verwerkt in de begroting 2019. Het herziene investeringsplan voorziet in het beheer en onderhoud van de basis ICT op dit moment en bestaat uit financiële middelen voor vervanging van:

- Netwerk & data (de infrastructuur);
- Servers & storage (centrale computers en opslag van data);
- ICT werkplekken (toerusting voor medewerkers);
- ICT randapparaten (toerusting voor medewerkers);
- Serruimte (ruimte voor centrale computers en opslag van data);
- Systeemsoftware (voor netwerk, servers, storage, werkplekken e.d.) en kantoorautomatisering (office toepassingen);
- Spraak & beeld (waaronder telefonie).

Financiering

In de financieringsparagraaf legt de gemeente de verwachtingen en het beleid voor de financieringsrisico's vast. De paragraaf geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Net als de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, bevat ook de paragraaf Financiering informatie over de financiële risico's die een gemeente loopt. De risico's in deze paragraaf zijn goed kwantificeerbaar. Het gaat hier bijvoorbeeld om krediet-, rente- en liquiditeitsrisico's.

Kaders

Voor de uitvoering van de treasuryfunctie heeft de gemeente te maken met verschillende wettelijke kaders. De belangrijkste worden toegelicht:

Wet HOF

In de wet HOF (houdbare overheidsfinanciën) is vastgelegd dat het Rijk en de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een gelijkwaardige inspanning leveren om het begrotingstekort (EMU-tekort) de komende jaren verder weg te werken. Gemeenten worden hierdoor beperkt in het aantrekken van leningen.

Wet Fido

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie vindt plaats binnen de wettelijke kaders van de Wet Fido (financiering decentrale overheden). In de wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt onder andere tot uitdrukking in een financieringsparagraaf in de begroting en jaarrekening. Eind 2013 is de Wet Fido gewijzigd door de invoering van het verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden. Reden voor de invoering van het verplicht schatkistbankieren is het beheersen van de overheidsschuld en het reduceren van het financiële risico voor decentrale overheden.

Ruddo

In de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) staan de regels waar uitzettingen aan moeten voldoen. Dit voor zover die niet in de schatkist worden aangehouden. De Ruddo beperkt zich tot regelgeving over het uitzetten van gelden in de vorm van een belegging in waardepapieren en het aangaan van transacties in financiële derivaten.

Treasurystatuut, financiële verordening

In het treasurystatuut zijn binnen de mogelijkheden van de wet Fido en de Ruddo de kaders vastgelegd voor de uitvoering van de treasuryfunctie.

In 2017 is een onderzoek uitgevoerd naar hoe wij op dit moment deze functie invullen. Aan de hand van het uitgevoerde onderzoek zijn een aantal concrete maatregelen getroffen:

- We stellen per kwartaal een actuele liquiditeitsprognose op;
- We evalueren jaarlijks onze werkwijze en passen deze zo nodig aan.

De aanpaste financiële verordening is op 28 mei 2018 door de raad vastgesteld. Het aangepaste treasurystatuut volgt in 2019.

Treasury

Financieringsbehoefte

In de afgelopen jaren is onze financieringsbehoefte voornamelijk 'lang' gefinancierd. Gezien de gunstige rentepercentages en de financiële positie van de gemeente werd hiermee het risico op renteschommelingen zoveel mogelijk opgevangen. De herfinanciering in 2015 is hier een goed voorbeeld van. In 2018 zijn er geen nieuwe geldleningen aangetrokken. Per 31 december 2018 bedraagt de restant schuld € 129.381.951.

Per 31 december 2018 bedraagt het saldo schatkistbankieren € 16.769.148. Op basis van de huidige prognoses ligt het niet voor de hand dat er in 2019 en de jaren daarna sprake zal zijn van een financieringsbehoefte.

Volgens het schatkistbankieren moeten overtollige middelen in de schatkist van het Rijk worden aangehouden. Doordat hier enkele uitzonderingen op zijn kan de gemeente profiteren van haar financieringsoverschot.

Overtollige middelen kunnen bijvoorbeeld uitgezet worden in de vorm van een lening aan een andere gemeente of er kan voor worden gekozen bestaande leningen vervroegd af te lossen. De leningen aan de bank kunnen alleen niet zonder boetes vervroegd worden afgelost. Dit betekent dat we ook gaan kijken of we overtollige middelen tegen een hoger rendement kunnen uitzetten bij andere overheden.

Garantstellingen

Door garantstellingen en financiële deelnemingen worden middelen ingezet voor derden die geheel of gedeeltelijk publieke taken uitvoeren. De financiering van instellingen in de sectoren zorg en woningbouw is in het verleden veelvuldig gepaard gegaan met garantiestelling door de gemeente. Sinds 2001 worden geen nieuwe directe garantiestellingen meer verleend aan instellingen op het gebied van zorg en woningbouw, omdat deze instellingen de mogelijkheid hebben leningen aan te trekken via het Waarborgfonds sociale woningbouw of het Waarborgfonds Zorgsector. Vanuit het verleden is er nog een aantal directe garantiestellingen verleend aan instellingen in de sectoren zorg en woningbouw. In het in 2014 vastgesteld beleidskader Garanties is opgenomen onder welke voorwaarden de gemeente bereid is alsnog een borg- of garantstelling af te geven. De gemeente staat bijvoorbeeld garant voor een lening ten behoeve van MFA Aengwirden en Sportstad Heerenveen BV.

Relatiebeheer

De (kort geld) financiering van de gemeente komt grotendeels tot stand via de BNG via rekening-courant en kasgeldleningen. Daarbij vindt saldogeregulatie plaats. Daarnaast wordt ook bij de ABN-AMRO bank een rekening-courant aangehouden.

Visie en beheer

Rentevisie

De gemiddelde rente op de leningen van de huidige vaste schuld bedraagt circa 2,5%. De verwachting is dat zowel de rente op de geld- als kapitaalmarkt voorlopig op een laag niveau blijft, waarbij een lichte opwaartse trend zichtbaar is.

Kredietrisico

Kredietrisicobeheer kunnen we omschrijven als het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid van een waardedaling van onze vorderingen, als gevolg van insolventie of deficit van tegenpartijen.

Financiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2018
Kapitaalverstrekkingen deelnemingen	13.781.058
Voorziening 'kapitaalverstrekking deelnemingen'	-1.722.866
Overige langlopende leningen	180.126
Overige uitzettingen > 1 jaar	101.774
	12.340.092

Renterisicobeheer

Kasgeldlimiet

De gemiddelde netto vlottende schuld per kalenderkwartaal wordt getoetst aan de kasgeldlimiet. Dit is het maximale bedrag dat met kort geld mag worden gefinancierd. Op basis van onderstaande tabel over 2018 kan geconcludeerd worden dat de kasgeldlimiet niet is overschreden.

Omschrijving	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
Toegestane kasgeldlimiet	13.575	13.575	13.575	13.575
Gemiddelde netto vlottende schuld	-15.695	-16.893	-25.033	-21.474
Ruimte volgens kasgeldlimiet	29.270	30.468	38.608	35.049

Renterisiconorm

De hoogte van de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen van opgenomen leningen wordt getoetst aan de renterisiconorm. In de Wet FIDO is het renterisico bepaald op 20% van het begrotingsvolume. In onderstaande tabel wordt de renterisiconorm voor 2018 weergegeven. Hieruit blijkt dat de norm in 2018 niet is overschreden.

Omschrijving	stap	2018
Renterisico		
Renteherzieningen	1	0
Aflossingen	2	5.104
Renterisico (1+2)	3	5.104
Renterisiconorm		
Begrotingstotaal	4a	159.710
Vastgesteld percentage	4b	20%
Renterisico (4a x 4b)	4	31.942
Ruimte onder renterisiconorm (4-3)		26.838

Rentetoerekening 2018

Vanaf het begrotingsjaar 2018 moet de rekenrente volgens een vaste formule worden berekend en kan u deze niet meer vrij bepalen. Uw invloed op het renteresultaat is vanaf dat moment beperkt tot de keuze om wel of geen rente over het eigen vermogen te berekenen. De omvang van de rente die over het eigen vermogen mag worden berekend, is gemaximeerd op het gemiddelde rentepercentage dat de gemeente over haar extern aangetrokken leningen betaalt (2,5%).

Renteschema

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€	3.222.807
b.	De externe rentebaten	-/-	€ <u>7.433</u>

Totaal door te rekenen externe rente **€ 3.215.374**

c.	De rente die aan de grondexploitaties moet worden doorberekend	-/-	€ 663.508
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	€ <u>0</u>

Saldo door te rekenen externe rente **€ 2.551.866**

d1.	Rente over eigen vermogen	-	750.000
d2.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	-	<u>0</u>

e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente **€ 3.301.866**

Het renteresultaat op het taakveld treasury bedraagt op rekeningsbasis € 584.611. Begroot was € 528.359. Het positieve verschil ad € 56.252 is verantwoord in thema Financiën en Organisatie product algemene uitgaven en inkomsten. Het verschil wordt veroorzaakt door een lagere financieringsbehoefte.

Bedrijfsvoering

Algemeen

De paragraaf Bedrijfsvoering geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens rond de gemeentelijke bedrijfsvoering. Met bedrijfsvoering worden de bedrijfsprocessen bedoeld die nodig zijn om de beleidsdoelstellingen uit de thema's te realiseren. Het betreft de beleidsmatige (primaire) processen, de ondersteunende (secundaire) processen en de sturing en beheersing ervan.

Verbetering getrouwheid en/ of rechtmatigheid

Op basis van de bevindingen die de accountant heeft gedaan is het format en de inhoud van de managementletter verder doorontwikkeld.

Hieronder is per onderdeel de actie op de bevindingen van de accountant opgenomen.

Proces Frauderisicoanalyse

Bevinding van de accountant:

Frauderisico's zijn een onderdeel van de totale integrale risicoanalyse die wij toepassen. Wij hebben een checklist met 92 risico'soorten, waar frauderisico's één risico-soort zijn. Significante risico's die zijn geïnventariseerd in dit proces staan in Naris. De accountant stelt niet te kunnen beoordelen of het in Naris beschreven algemene frauderisico toereikend is, omdat de gemeente niet inzichtelijk heeft gemaakt welke acties zij specifiek heeft verricht.

Opvolging:

De risico-inventarisatie wordt periodiek geïnventariseerd. Wanneer blijkt dat er specifieke frauderisico's zijn, zullen wij dit alsnog specifieke aandacht geven. Eerst wordt inzichtelijk gemaakt wat wij op het gebied van frauderisicobeheersing doen. Op basis daarvan zullen wij evalueren of frauderisicobeheersing voldoende is geborgd of dat er aanvullende maatregelen zijn vereist.

Proces Personele kosten

Bij dit proces heeft de accountant twee opmerkingen geconstateerd:

1. Het betreft de ingerichte controles op mutaties. Deze controles worden niet technisch afgedwongen, en zijn daarmee niet geheel sluitend.
2. Dit betreft de steekproefsgewijze controle op de betaaladvieslijst. Het is nu niet zichtbaar wie welke onderdelen specifiek heeft gecontroleerd aan de hand van welke informatie.

Opvolging:

Het proces personele kosten is de afgelopen jaren sterk verbeterd. Om de controles volledig sluitend te krijgen, zijn onevenredige extra inspanningen nodig die niet in verhouding staan tot het risico. De huidige werkwijze is een voor de Heerenveense situatie passende controle.

Proces Inkopen en betalingen

Bevindingen van de accountant:

1. Geen scheiding in het beheer van de stamgegevens en het betaalproces.
2. Geen expliciete vastlegging van een zichtbare controle op de prestatielevering.

Opvolging 1:

Er is functiescheiding in Key2Financiën (financiële administratie) ingebouwd rondom het muteren en autoriseren van crediteurenstamgegevens. Hiermee is de aanbeveling van de accountant opgevolgd.

Opvolging 2:

Binnen de gemeente is met de budgethouders afgesproken dat bij alle bestellingen/aankopen groter dan € 25.000 gecontroleerd wordt of er een prestatielevering aan ten grondslag ligt. Door de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) wordt elke maand 1 betaaladvieslijst geselecteerd en wordt elke betaling groter dan € 25.000 gecontroleerd op de prestatielevering. Met deze controle is de aanbeveling van de accountant opgevolgd.

Proces Aanbestedingen

Bevinding van de accountant:

1. Geen tussentijdse interne controles in het aanbestedingsproces. Gebruik van een inkoopformulier wordt niet technisch afgedwongen.

Opvolging:

De controle is nu op hoofdlijnen geregeld door middel van inkoopprogramma's aan de voorkant en inkoopcontrol aan de achterkant. Het door de accountant genoemde risico zit dan ook in de marges. Dit is een voor de Heerenveense situatie passende controle.

Project subsidies

Bevindingen van de accountant:

1. Geen zichtbare controle op de toetsing van de subsidie aanvraag.

Opvolging:

Subsidies worden door een checklist zichtbaar getoetst aan de subsidieverordening. Daarnaast controleert de interne controle(lijncontrole) steekproefsgewijs op deze checklist juist en volledig is ingevuld waarmee zij vaststelt of de subsidieverstreking rechtmatig heeft plaatsgevonden. Hiermee is de aanbeveling van de accountant opgevolgd.

Proces Uitkeringen (Participatiewet), Wmo en Jeugdzorg

Bevinding van de accountant:

1. Geen zichtbare inhoudelijke toetsing op toewijzing van uitkeringen, geen zichtbare inhoudelijke toetsing op de toekenning van de zorg en de voorzieningen.

Opvolging:

Bij toekenning wordt op dit moment getoetst op rechtmatigheid en juistheid door middel van Verbijzonderde Interne Controle (VIC). Wij zijn bezig met het ontwikkelen van lijncontroles op dit gebied om daarmee tijdig (systematische) fouten te ontdekken en te kunnen bijsturen. Zolang de ontwikkeling hiervan nog niet gereed is zullen wij met de accountant afspraken maken over de toepassing van steekproefsgewijze (collegiale) toetsing.

Proces Uitkeringen (Participatiewet), Wmo en Jeugdzorg

Bevinding van de accountant:

1. Geen functiescheiding rondom het beheer crediteurenstamgegevens GWS.

Opvolging:

Nu worden de werkprocessen voor de Financiële Administratie (FA) beschreven, hier zal de functiescheiding aan de orde komen. Daar hoort ook de technische inrichting van de autorisaties in systemen bij. Verwachting is dat dit eind 2019 opgeleverd wordt. De logging en controle op users die gegevens wijzigen hoort hier ook bij. In overleg met de accountant gaan wij inzetten om via een (steekproefsgewijze) controle vast te stellen of er in 2018 sprake is geweest van eventuele onrechtmatige betalingen.

Verbetering doelmatigheid

Informatiemanagement en ICT (I&I)

Samenwerking

Voor I&I zijn er geen verbonden partijen zoals bedoeld in het BBV. De gemeente heeft zich wel verbonden aan andere samenwerkingsvormen, namelijk:

[Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering](#) (GGU).

Deze [video](#) geeft een korte uitleg.

Samenwerking met de gemeenten De Fryske Marren en Súdwest-Fryslân

Het doel van deze samenwerking is: beheersen of verlagen van kosten, beheersen of verbeteren van kwaliteit, verminderen van kwetsbaarheden en delen van kennis. De aanleg van het gezamenlijk glasvezelnetwerk valt daarbinnen.

Samenwerking beeldmateriaal

Dit is een samenwerking met enkele gemeenten en andere overheidsorganisaties met als doel:

- Meewerken aan een succesvol verloop van de pilot voor eenmalige inwinning van beeldmateriaal (luchtfoto's en vergelijkbaar) voor de hele overheid;
- Actief meedoen in het tot stand brengen van een visie op een basisvoorziening beeldmateriaal;
- Bij positieve besluitvorming over deze visie meewerken aan de realisatie van die basisvoorziening.

Samenwerking [Common Ground](#)

Samenwerking met de gemeenten Almere, Amsterdam, Haarlem en zeven gemeenten uit de regio West-Friesland. Het doel van deze samenwerking is het actief ontwikkelen van 'white label' producten die hergebruikt kunnen worden door andere gemeenten. Op die manier worden ontwerp- en ontwikkelkosten voorkomen en ontstaat een gezamenlijke en samenhangende bibliotheek van toepassingen en services voor gegevensuitwisseling welke dienend zijn voor de maatschappelijke opgaven.

Samenwerking [Open Webconcept](#)

Samenwerking met de gemeenten Buren, Lansingerland en Súdwest-Fryslân. Het doel van deze samenwerking is:

- Ontwerp-, ontwikkel- en beheerkosten verminderen;
- Resultaten, praktische kennis en ervaringen uitbouwen en actief delen met andere overheden en (markt)partijen;

- Het opzetten van een samenhangende 'bibliotheek' van modules en services.
- Continuïteit, kwaliteit en veiligheid waarborgen;
- Meer innovatiekracht organiseren;
- Meer regie hebben op onze digitale dienstverlening;
- Meer keuzevrijheid in leveranciers organiseren.

Realisatie & Wijkbeheer, IBOR

Professionalisering bedrijfsvoering beheer en onderhoud openbare ruimte

Per oktober 2018 is de afdeling IBOR gereorganiseerd. Van de functies zijn nieuwe taakomschrijvingen gemaakt. Met de reorganisatie zijn er teams (productgroepen) samengesteld met als doel integrale planvorming verder te verbeteren. Deze professionalisering legt de focus op het van buiten naar binnen werken.

Zo is, na de kap van onveilige bomen aan de Van Smyniawei, samen met omwonenden een nieuw beplantingsplan opgesteld. Andere samenwerking met omwonenden is de inrichting en realisatie van de Meyerweg de Knipe, de Bij de Leijwei Hoornsterzwaag en diverse straten in Mildam.

E-facturering is succesvol ingevoerd

E-facturering is binnen de gemeentelijke administratie succesvol geïmplementeerd. De implementatie is uitgevoerd binnen de beschikbare budgetten. Hiermee is voldaan aan de wettelijke verplichting om in april 2019 de E-facturen te kunnen ontvangen en verwerken.

Publiek

De dienstverlening is zoveel mogelijk gericht op de behoefte van inwoners en ondernemers (extern) en de organisatie en griffie (intern). Digitalisering en bereikbaarheid zijn grote thema's voor de komende jaren. Externe factoren en veranderende werkzaamheden worden vertaald in een toekomstvisie en structuurplan van de afdeling.

Bereikbaarheid en dienstverlening

Het klantcontactcentrum (KCC) is voor veel inwoners een eerste ingang bij de gemeente. Via telefoon of social media stellen ze vragen over de dienstverlening en plannen van de gemeente. Met enkele afdelingen zijn al afspraken gemaakt over de beantwoording van de eerstelijnsvragen. Voor de overige vragen is het KCC afhankelijk van de bereikbaarheid van de medewerkers. Door het stimuleren van de bewustwording dat we met z'n allen verantwoordelijk zijn voor de dienstverlening, moet ook de bereikbaarheid gaan verbeteren.

Digitalisering en dienstverlening

De dienstverlening van de afdeling Publiek wordt sterk beïnvloed door digitale ontwikkelingen en verandering van wet en regelgeving. Taken veranderen en stellen nieuwe eisen aan medewerkers. Dit geldt zowel voor interne als externe dienstverlening. Zo is bijvoorbeeld bij Burgerzaken een transformatie zichtbaar naar grotere focus op identiteitsmanagement en controle van persoonsinformatie. Is diegene die hij of zij zegt te zijn. Digitale identiteit en digitale dienstverlening vragen hierdoor om nieuwe vaardigheden en werkzaamheden. De transformatie betekent ook dat inwoners uiteindelijk meer zelf digitaal kunnen doen. Naar verwachting neemt hierdoor het

baliebezoek voor eenvoudige producten af. Inwoners die zich nog wel aan de balie melden, doen dat omdat ze hulp nodig hebben bij het digitaal aanvragen of omdat ze voor ingewikkeldere producten komen. De tijd per bezoeker neemt hierdoor toe. Om de wachttijd niet te veel op te laten lopen, kan de dienstverlening bijvoorbeeld worden verbeterd door een ruimere periode beschikbaar te stellen om op afspraak een bezoek af te leggen aan het gemeentehuis.

Digitalisering en digitaal werken zorgt ook voor vraagstukken voor het team DIV (post & archief). Zij zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit en het beheer van het archief van onze organisatie en gemeenteraad; ons collectieve geheugen. Hun werkzaamheden verschuiven van het voornamelijk registreren en archiveren van papieren informatie naar het ondersteunen van de gemeentelijke organisatie en griffie bij het zelf digitaal kunnen archiveren. Hiertussen moet een flinke slag gemaakt worden: digitalisering, cultuuromslag, randvoorwaarden organiseren, enzovoorts. Het gaat uiteindelijk zorgen voor een efficiëntere bedrijfsvoering, en een goed collectief geheugen. Dit laatste helpt bij verantwoording, transparantie, historisch besef, beleidsonderbouwing, enzovoorts. Het team DIV is bij de omslag van werkzaamheden sterk afhankelijk van de snelheid van digitalisering van de organisatie.

Maatschappelijke Ontwikkeling (inclusief sociaal domein)

Optimaliseren berichtenverkeer Wmo en Jeugd

Binnen het sociaal domein en met name bij de Wmo en Jeugdzorg wordt gewerkt met het berichtenverkeer. Hierdoor zijn de beschikkingen met de aangegane verplichtingen, de facturen en betalingen gekoppeld. Hierdoor wordt nooit meer betaald dan de aangegane verplichting en is de rechtmatigheid geborgd. De nieuwe inkoop in Jeugd (ingangsdatum 2018) en Wmo (ingangsdatum 2019) vraagt om doorontwikkeling en optimalisering van het berichtenverkeer. Daarnaast is binnen de Wmo en de Jeugdzorg door de aanbieders verantwoording afgelegd door de zogenaamde productieverantwoordingen.

Vermindering administratieve lasten aanbieders: pilot sturen op vertrouwen

De aanbieders van zorg en voorzieningen ervaren het berichtenverkeer, volgens landelijke standaarden, nog niet als toegevoegde waarde. Een aantal gemeenten is met een aantal aanbieders en accountants eerder gestart met een pilot Horizontaal toezicht. Wij zijn één van die gemeenten die in 2018 hieraan hebben deelgenomen. De pilot richt zich op het gezamenlijk inventariseren van risico's bij de aanbieder en afspraken maken op de maatregelen die de aanbieder neemt om deze risico's te verkleinen. Dit geeft veel meer invloed op de kwaliteit van de dienstverlening en bedrijfsvoering van de aanbieder dan de productieverantwoording; deze is alleen gericht op de rechtmatigheid.

Processen, AO/IC en digitalisering

Binnen het sociaal domein zijn we bezig geweest om de processen in kaart te brengen en te beschrijven en vervolgens de processtappen te borgen in de ICT-systemen. Dit loopt door in 2019. Met als hoofddoel eenduidige procesvoering en registratie. Dit is nodig om betrouwbare sturingsinformatie te ontwikkelen. Het traject van de basis op orde brengen kost veel tijd en inspanningen. Ook het beheer en onderhoud daarna vraagt structureel meer inzet. Wij proberen dit op te lossen door dit beheer zo laag mogelijk in de organisatie te beleggen binnen de beschikbare middelen. Als sluitstuk is het de bedoeling

dat processen en daarmee de dienstverlening zoveel mogelijk worden gedigitaliseerd. Ook deze ontwikkeling vraagt veel van de organisatie; wij hebben dit belegd in het Programma Samen Digitaal.

Klanttevredenheidsonderzoeken

Binnen het sociaal domein hebben wij de continue en jaarlijkse (verplichte) klanttevredenheidsonderzoeken Jeugd en Wmo uitgevoerd. Hierover bent u in 2018 schriftelijk geïnformeerd.

Sturingsinformatie

We zijn bezig geweest met de doorontwikkeling van de sturingsinformatie sociaal domein. Naast financiën en zorggebruik richt de ontwikkeling zich op proces en beleidsindicatoren. Monitoring en sturing is daarmee een wezenlijk onderdeel van onze bedrijfsvoering binnen het sociaal domein.

Ziekteverzuim

De laatste jaren was het ziekteverzuimpercentage in onze organisatie boven het landelijk gemiddelde. In 2018 is gewerkt aan een nieuwe verzuimaanpak. Deze richt zich op:

- Preventief beleid: ter verbetering van de verdeling tussen werkbelasting en belastbaarheid van personeel. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de (fysieke) werkomstandigheden;
- Curatief beleid: ter bevordering van het herstel van personeel en spoedige werkhervatting;
- Registratie, managementinformatie en administratie.

De uitvoering van deze aanpak loopt nog door tot in 2019.

Het ziekteverzuimpercentage ontwikkelt zich nu als volgt (bron A&O-fonds):

Verzuimpercentage gemeente Heerenveen	
2016	6,70%
2017	6,02%
2018	4,99%

Actuele ziekteverzuimcijfers in de sector	
2016	5,6%
2017	5,4%
2018	Nog niet bekend

Ontwikkelingen

Informatiemanagement en ICT (I&I)

Over I&I rapporteren wij u halfjaarlijks de stand van zaken. Over 2018 voor de zomervakantie 2019 en over de 1e helft van 2019 na de zomervakantie.

Digitalisering Planning & Control cyclus

In 2018 is gestart met de digitalisering van de Planning & Control cyclus. Het eerste document is de begroting 2019. Deze begroting is in de raadsvergadering van 8 november 2018 vastgesteld. Onderdeel van het digitaliseren is het publiceren van de begroting via het internet. Het digitaliseringsproces draagt bij aan een transparante weergave van de financiële stukken van de gemeente Heerenveen. De online publicatie heeft geleid tot een gebruiksvriendelijke website voor de burgers in de gemeente

Heerenveen, de Gemeenteraad, het College en de ambtelijke organisatie. Ook buiten de gemeentegrenzen zijn de reacties op de online begroting positief.

In 2018 is ook gestart met de voorbereidingen om de jaarrekening 2018 en de perspectiefnota 2019 online te publiceren.

Aansluiting juridische systemen op digitaal archiveren

Het juridische systeem voor het afhandelen van bezwaren, klachten en contractadministratie is aangesloten op het systeem Key2Documenten voor het digitaal archiveren.

Algemene verordening Gegevensbescherming (AVG)

In 2018 is gestart met de implementatie van de AVG. Onderdeel van deze wetgeving is het aanstellen van een functionaris gegevensbescherming. Deze aanstelling heeft plaatsgevonden.

Indicatoren

Indicatoren	Kosten	Jaar	Heerenveen	Eenheid	Bron
Formatie	per 1000 inwoners	2018	8,60	fte	Gemeente Heerenveen
Bezetting	per 1000 inwoners	2018	9,46	fte	Gemeente Heerenveen
Organisatiekosten	per inwoner	2018	774	€	Gemeente Heerenveen
Externe inhuur	inhuur van totale loonsom	2018	24	%	Gemeente Heerenveen

Indicatoren	Omschrijving
Formatie	Het gaat hier om de toegestane formatie in fte's van het ambtelijk apparaat van uw organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 31 december.
Bezetting	Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Let op: ook boventallige medewerkers zijn hier meegeteld.
Organisatiekosten	Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvesting-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.
Externe inhuur	Onder externe inhuur wordt verstaan: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.

Verbonden Partijen

Algemeen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Is er alleen sprake van een financieel belang dan gaat het niet om een verbonden partij.

In deze paragraaf worden nieuwe verbonden partijen en ontwikkelingen op het gebied van samenwerken toegelicht. Dat geldt ook voor de beleidsontwikkelingen op het gebied van samenwerken.

De maatschappelijke doelen, het beleid, (financiële) belangen en risico's, vermogenspositie en omvang financieel resultaat staan ook weergegeven per hoofdfunctie in deel 2 van deze begroting. Dit is een gevolg van het vernieuwde BBV (Besluit begroting en verantwoording).

Inleiding

Risicobeheersing verbonden partijen

In de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen is opgenomen dat ook de financiële risico's bij verbonden partijen meegenomen worden in de periodieke risico-inventarisaties. Behoort dit risico tot de top tien risico's van de gemeente Heerenveen, dan wordt dit verder toegelicht in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement. Daarnaast besteden we in de nota Samenwerken ook aandacht aan de beheersing van de risico's en de manier waarop de beoogde doelen worden gemonitord.

Categorieën

Gemeenschappelijke regelingen:

- Bedrijvenpark A7
- Veiligheidsregio Fryslân
- Sociale werkvoorziening Fryslân
- De Marrekrite
- Welstandszorg Hûs en Hiem
- Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing
- Centrumregeling samenwerking Sociaal domein

Vennootschappen en coöperaties:

- Afvalsturing Friesland N.V.
- NV Fryslân Miljeu
- Fryslân Miljeu Zuidoost B.V.
- Caparis N.V.
- Dataland BV
- Sportstad Heerenveen BV
- Gemeentelijk Sportcentrum BV
- Thialf OG B.V.
- IJshockeyhal Thialf Heerenveen B.V.
- BNG Bank N.V.
- Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.

Stichtingen en verenigingen

- Vereniging Nederlandse Gemeenten
- Vereniging van Friese Gemeenten
- Stichting de Basis
- Stichting OSG Sevenwolden
- Vereniging van eigenaars Sportcentrum Heerenveen
- MFA De Akkers

Overige verbonden partijen

- Geen

In de notitie Verbonden partijen van de commissie BBV adviseren zij gemeenten om ook andere organisaties op te nemen. Bij deze organisaties is geen sprake van een financieel belang zoals beschreven in het BBV, maar is wel van een structurele bekostiging en grote mate van afhankelijkheid van de gemeente.

In de nota Samenwerken wordt ook aandacht besteed aan de invulling van het begrip verbonden partijen en samenwerken. Wij streven er naar dat wij u voor de zomer van 2019 een nieuwe nota aanbieden.

IJshockeyhal Thialf Heerenveen BV

Bij de vernieuwbouw van Thialf is de ijshockeyhal buiten beschouwing gelaten. De bouwkundige staat van de constructie heeft eind 2018 geleid tot een tijdelijke sluiting. Tijdens de sluiting in januari en februari 2019 is de constructie verstevigd en is de hal bouwkundig gestabiliseerd. Op 1 februari is de hal heropend.

De ijshockeyhal is met deze ingreep nog niet volledig bij de tijd gebracht. Onder meer de vloer verkeert in een slechte, lekkende staat. Op korte termijn zijn meer ingrepen nodig om de hal te kunnen blijven gebruiken.

De laatste renovatie dateert van 2005. De gemeente is toen eigenaar geworden met het oog op de toenmalige subsidiestromen van derden. In de toen gesloten overeenkomst tussen gemeente, ijshockeyhal en Thialf BV is opgenomen dat Thialf BV de hal exploiteert en alle lasten voor haar rekening neemt (inclusief onder andere groot onderhoud). In de overeenkomst die tot 2024 loopt, is verder vastgelegd dat het de intentie is om het eigendom van de hal weer onder te brengen bij Thialf BV. De exploitatie van de hal is verlieslatend en kan zichzelf niet bedruipen. Niettemin zijn de functionaliteiten onmisbaar voor de totale exploitatie van Thialf.

In de loop van 2019 zal een toekomstdocument voor de ijshockeyhal worden voorbereid. Vervolgens gaan Thialf, provincie Fryslân en gemeente Heerenveen in onderlinge samenwerking invulling aan dat document geven.

Thialf zal daarbij een beroep doen op provincie en gemeente om als aandeelhouders de benodigde investeringen voor hun rekening te nemen.

Naar verwachting komt de gehele investering ten laste van de beide aandeelhouders van Thialf BV. Het is niet realistisch te veronderstellen dat andere partners mee financieren of dat vanuit de exploitatie middelen zijn te financieren. Verbouw van de hal lijkt inmiddels niet meer een begaanbare weg. De totale investeringen zullen variëren van € 8 tot € 12 miljoen. Naar verwachting zal de gemeente daarvan minimaal € 2,7 tot € 4 miljoen moeten bijdragen. Daarnaast moet de gemeente middelen beschikbaar stellen voor de planvorming (Thialf BV kan deze kosten niet dragen).

- **Gemeenschappelijke regelingen**

Bedrijvenpark A7	
Vestigingsplaats	Heerenveen
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling
Betrokkenen	De gemeenten Heerenveen en De Fryske Marren.
Zeggenschap	Vertegenwoordiging in: Dagelijks bestuur: T.J. van der Zwan en H. Broekhuizen Algemeen Bestuur: Alle collegeleden
Vertegenwoordiging van de gemeente	Doelstellingen zijn qua opbrengsten gerealiseerd. Een deel van de uit te voeren werkzaamheden en bijbehorende lasten zijn doorgeschoven naar 2019. De planning is begin 2019 aangepast en ten behoeve van de Jaarstukken 2018 geactualiseerd.
Doel	Het stimuleren van de ontwikkeling en verzorgen van een optimale afstemming van de in het werkingsgebied gelegen bedrijventerreinen.
Realisatie doelstelling	Doelstellingen zijn qua opbrengsten gerealiseerd. Een deel van de uit te voeren werkzaamheden en bijbehorende lasten zijn doorgeschoven naar 2019. De planning is begin 2019 aangepast en ten behoeve van de Jaarstukken 2018 geactualiseerd.
Beleid	Het beleidskader voor de ontwikkeling van de bedrijvenparken A7 is de integrale visie Heerenveen- Skarsterlân. Het doel is een optimale benutting van de kansen op economische groei door de aanwezigheid van de rijksweg A-7, zonder afbreuk te doen aan het positieve woon- en leefklimaat. De samenwerking richt zich onder meer op het ontwikkelen, realiseren en uitgeven van bedrijventerreinen.
Voornemens tot beleidwijzigingen	Geen.
Publiek belang	Stimulering economische ontwikkelingen en werkgelegenheid.
Ontwikkelingen	Ook Bedrijvenpark A7 ondervond de gevolgen van de economische crisis en zag dit terug in hun achterblijvende afzet. Een kentering was duidelijk zichtbaar en de extra verkoop van 2,2 hectare in 2018 was aanleiding van de exploitatie met 3 jaren in te korten. Daarnaast is er in 2018 ruim 0,3 hectare verkocht ten opzichte van de begroting. Dit heeft geleid tot het in korten van de exploitatie met nog een jaar. Aan het eind van de looptijd wordt een positief resultaat verwacht. Dit resultaat op netto contante waarde van € 331.000 is verrekend met de getroffen voorziening voor verlies. Deze vrijval uit de voorziening vormt tevens het jaarresultaat van de GR. Via een Monte Carlo analyse zijn de risico's van de exploitatie berekend. Het risico is dat de netto contante waarde zou kunnen dalen van € 331.000 naar € 125.000. Deze daling kan worden opgevangen met het weerstandsvermogen van de GR van € 409.000.
Bestaande en verwachte risico's	Bestaande risico's grondexploitatie worden jaarlijks geïnventariseerd en leiden tot een aanpassing van de grondexploitatie; het betreft de aan de exploitatie van bedrijfsterreinen inherente risico's van hoeveelheid gronduitgifte, marktprijzen en renteontwikkeling. De gehanteerde uitgangspunten liggen in lijn met de door de gemeente zelf gehanteerde punten. De geprognosticeerde verkopen zijn ambitieus maar niet onrealistisch. Daarnaast wordt een Monte Carlo analyse uitgevoerd (zie ontwikkelingen).

Beslag op financiële middelen	Bij de afsluiting van het plangebied worden de exploitatieoverschotten uitgekeerd aan de twee deelnemende gemeenten (elk 50%), anderzijds worden verwachte tekorten evenredig tussen de deelnemers verdeeld. Per 1 januari 2014 is de kapitaalverstrekking overgegaan van de gemeente Heerenveen naar de gemeente De Fryske Marren. De kapitaalverstrekking wordt middels aflossing in 2019 verlaagd naar € 200.000.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen van de GR is € 409.000 (jaarrekening 2017: € 88.000). Beide gemeenten hebben hun aandeel in de voorziening voor verlies aangezuiverd in 2017 ten laste van de bij de gemeente gevormde voorziening. Op basis van de huidige ramingen wordt op termijn een positief resultaat verwacht. Beide deelnemers hebben voor 50% ieder recht op dit resultaat.
Ontwikkeling solvabiliteit	Solvabiliteit is toegenomen door de gerealiseerde verkopen.
Ontwikkeling financiële resultaten	De resultaten zijn voornamelijk afhankelijk van de geplande verkopen. Op basis van de geactualiseerde exploitatieberekening begin 2019 wordt in 2035 een positief resultaat verwacht van € 475.000 (netto contant € 331.000).
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2018
Mogelijkheid tot beëindiging	Bij eind grondexploitatie of tussentijds indien beide partijen hier het over eens kunnen worden.
Gevolgen beëindiging	Lasten en baten worden evenredig verdeeld over Heerenveen en De Fryske Marren.

Centrumregeling samenwerking Sociaal domein Fryslân	
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling
Betrokkenen	De 20 Friese gemeenten. In de centrumregeling nemen de colleges van B&W en de burgemeesters deel. De uitvoering van de taken door de gemeente Leeuwarden betreft voornamelijk bevoegdheden van het college. Het sluiten van de overeenkomsten met de aanbieders in het sociale domein is een bevoegdheid van de burgemeester op grond van artikel 171 gemeentewet, eerste lid.
Zeggenschap	Opdrachtgeverschap via portefeuillehoudersoverleg Sociaal Domein in Vereniging van Friese Gemeenten door J. Zoetendal.
Vertegenwoordiging van de gemeente	In 2017 heeft de centrumgemeente een aanbestedingstraject doorlopen dat heeft geleid tot contractering namens de aangesloten gemeenten van zorgaanbieders op regionale en bovenregionale schaal. De werking van genoemde contractering is tot maximaal 31 december 2021. Wel wordt per kalenderjaar over voortzetting en eventueel aanpassing van de contractinhoud besloten. Betaling van de afgenomen Jeugdzorg vindt uiteindelijk plaats door iedere gemeente conform de daadwerkelijk per gemeente afgenomen zorg.
Doel	Voor een aantal nieuwe taken die voortvloeien uit de 3 decentralisaties sociaal domein is het wettelijk voorgeschreven om die samen met de andere Friese gemeenten uit te voeren. Het gaat om 1. de verplichte taken Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen in de Wmo; 2. de taken Algemeen Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, en 3. de residentiële zorg voor de Jeugd. Voor overige taken zoals het Werkbedrijf in het kader van Werk en Inkomen, Jeugdzorg en Wmo is samenwerking niet verplicht. Maar de Friese gemeenten hebben afgesproken om wel samen te werken op vrijwillige basis. Dit betreft het Werkbedrijf en de inkoop van de specialistische voorzieningen Jeugd. Per 2018 treedt een nieuwe regeling in werking voor de gezamenlijke uitvoering van deze taken. Hierbij is wederom gekozen voor een GR vorm waarbij de gemeente Leeuwarden ook voor de vrijwillige taken optreedt als centrumgemeente. Dit betekent dat het college van B&W optreedt als bevoegd gezag van de niet verplichte taken. Doel van de gezamenlijke uitvoering is onder meer het realiseren van schaalvoordelen en het borgen van een 'zorglandschap' van specialistische jeugdhulp, bijvoorbeeld gezamenlijke inkoop specialistische taken jeugdzorg. De centrumconstructie vervult bij het organiseren en uitvoeren van de inkoopprocessen de volgende deelfuncties: bepalen inkoopstrategie, uitvoeren inkoopproces, sturen en monitoren van de totale inkoop. Het monitoren van het zorggebruik en de financiële uitgaven alsmede de administratieve gegevensverwerking ligt bij de individuele gemeenten. De gemeenten beslissen ook zelf over de inzet van hulp en blijven zelf verantwoordelijk voor het beheer en de aanwending van de programmabudgetten.
Realisatie doelstelling	In 2017 heeft de centrumgemeente een aanbestedingstraject doorlopen dat heeft geleid tot contractering namens de aangesloten gemeenten van zorgaanbieders op regionale en bovenregionale schaal. De werking van genoemde contractering is tot maximaal 31 december 2021. Wel wordt per kalenderjaar over voortzetting en eventueel aanpassing van de contractinhoud besloten. Betaling van de afgenomen Jeugdzorg vindt uiteindelijk plaats door iedere gemeente conform de daadwerkelijk per gemeente afgenomen zorg.

Beleid	Beleid en uitvoering van de verplichte taken van de centrumgemeente. Inkoop van specialistische jeugdzorg. Beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op gebied van Jeugdzorg, Wmo en Participatiewet; besluitvorming ligt bij lokale gemeenten.
Voornemens tot beleidwijzigingen	Met ingang van 1 januari 2018 zijn de nieuwe centrumregeling en het nieuwe bekostigingsmodel (arrangementsfinanciering) van kracht geworden. Daarnaast zijn er voor 2018 geen verdere beleidwijzigingen doorgevoerd.
Publiek belang	De Regeling stroomlijnt de beleidsvoorbereiding ten behoeve van wettelijke taken op het terrein van Jeugdzorg, Maatschappelijke ondersteuning en Participatie. Ook beoogt de Regeling de inkoop van de Jeugdzorg en Maatschappelijke ondersteuning doelmatig te organiseren. Voor alle 20 Friese gemeenten worden dezelfde afspraken gemaakt: dezelfde taken, prijs, kwaliteitseisen, verantwoording, wijze van facturering via de landelijke standaard gegevensknooppunt. Uitzondering betreft de administratieve verwerking van de Jeugdzorg. Hier kunnen gemeenten kiezen of men dit zelf wil uitvoeren of door de centrumgemeente wil laten uitvoeren. Beoogd worden lage administratieve lasten bij de centrumconstructie, de deelnemende gemeenten en de zorgaanbieders.
Ontwikkelingen	Voor 2018 is een nieuwe inkoopmethodiek geïntroduceerd volgens de zogenaamde arrangementsfinanciering. Doel is om meer te sturen op de resultaten van een arrangement. De aanbieder bepaalt de benodigde intensiteit van de behandeling. De taak gegevensverwerking wordt met ingang van 1 januari 2017 niet langer uitgevoerd door de MOZaak. De centrumgemeente biedt ter vervanging een nieuw systeem van gegevensverwerking aan dat is ingericht binnen de Centrumgemeente zelf. Een aantal gemeenten (waaronder Heerenveen) heeft besloten daar geen gebruik van te maken, en de gegevensverwerking in eigen huis te organiseren, aansluitend bij de lokale administratie van Jeugd AWBZ en WMO-taken.
Bestaande en verwachte risico's	Risico's op terrein van aanbestedingsrecht en/of fiscaal terrein (BTW) zijn ter kennisgeving meegenomen.
Beslag op financiële middelen	De apparaatskosten worden door de 20 gemeenten gedeeld op basis van de aantallen inwoners. De uitvoeringskosten (uitgaven ten behoeve van cliënten) worden toegerekend op basis van het aantal cliënten Jeugd. Beleid en programmabudgetten worden lokaal vastgesteld en lokaal wordt beslist over de inzet c.q. indicatie van zorg
Ontwikkeling eigen vermogen	N.v.t.
Ontwikkeling solvabiliteit	N.v.t.
Ontwikkeling financiële resultaten	N.v.t.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Ingevolge de Gemeenschappelijke Regeling levert SDF (gemeente Leeuwarden) geen accountantsverklaring aan. Het is de deelnemende gemeenten toegestaan om hun rekenkamercommissie een onderzoek te laten doen in de boeken van SDF. Dat is in de Gemeenschappelijke Regeling vastgelegd
Mogelijkheid tot beëindiging	De centrumconstructie wordt voor wat betreft taken waarvoor regionale samenwerking verplicht is (AMHK en Afspraken Werkbedrijf) aangegaan voor de periode dat de wettelijke verplichting geldt. Voor de vrijwillige samenwerkingstaken (met name Inkoop jeugdhulp en met ingang van 1 januari 2020 ook Wmo Beschermd Wonen/MOVO) geldt de samenwerking voor de duur van de inkoopcontracten (t/m 2021). Tussentijdse beëindiging van betrokkenheid vereist aanpassing van de GR en is alleen met goedvinden van alle betrokken partijen mogelijk.
Gevolgen beëindiging	Risico's, uitvoeringsproblemen en risico's in de continuïteit van de zorgverlening jegens cliënten. Bij tussentijdse beëindiging van betrokkenheid (en aanpassing van de GR) moet tussen partijen overeenstemming worden bereikt over frictiekosten.

De Marrekrite	
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling
Betrokkenen	Provincie Fryslân en de gemeenten Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel, De Fryske Marren, Heerenveen, Kollumerland, Leeuwarden, Opsterland, Smallingerland, Súdwest-Fryslân, Tytsjerksteradiel, Weststellingwerf, Harlingen, Achtkarspelen en de Waadhoeke. Per 1 januari 2019 gaan de gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland fuseren tot de nieuwe gemeente Noardeast-Fryslân.
Zeggenschap	De gemeente is vertegenwoordigd in algemeen bestuur door H. Broekhuizen
Vertegenwoordiging van de gemeente	Met het oog op de herindeling met de waterrijke gemeente Boarnsterhim is de gemeente Heerenveen in 2011 opnieuw toegetreden. De Marrekrite richt zich naast het bevorderen van waterrecreatie ook op landrecreatie (bijvoorbeeld fiets, wandel, ATB en ruiter knooppuntsystemen) waar de gehele gemeente baat bij heeft.
Doel	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers om een uniforme, toeristische recreatieve infrastructuur op het water en het land te behouden, dan wel te realiseren.
Realisatie doelstelling	Met het oog op de herindeling met de waterrijke gemeente Boarnsterhim is de gemeente Heerenveen in 2011 opnieuw toegetreden. De Marrekrite richt zich naast het bevorderen van waterrecreatie ook op landrecreatie (bijvoorbeeld fiets, wandel, ATB en ruiter knooppuntsystemen) waar de gehele gemeente baat bij heeft.
Beleid	Recreatie en toerisme heeft ontwikkelpotentie en is goed voor de economische ontwikkeling van de gemeente Heerenveen en haar omgeving. De Marrekrite onderhoudt en beheert vrije ligplaatsen in de Friese natuur, zorgt voor afvoer van recreatieafval en onderhoudt boeien en bakens in recreatievaarten. Ook beheert en onderhoudt de Marrekrite het fietsknooppuntennetwerk en het wandelknooppuntennetwerk.
Voornemens tot beleidwijzigingen	In de Verantwoordings- en Perspectiefnota 2011, is de financiële bijdrage vanaf 2014 door de raad geaccordeerd. Op het gebied van landrecreatie kan de Marrekrite niet volledig voldoen aan de behoefte vanuit de regio Zuid Oost Friesland. Mogelijk komt op korte termijn een verzoek voor een verhoging van de bijdrage Landrecreatie om dit capaciteitsknelpunt op te lossen. Dit zou doorvertaald moeten worden in onze begroting.
Publiek belang	Bevorderen mogelijkheden tot recreatie en toerisme vanuit de doelstelling. Bevorderen economie en van welzijn van de burgers.
Ontwikkelingen	Per jaar kan het planmatig onderhoud aan voorzieningen sterk wisselen. Tot 2016 werd altijd begroot op basis van vervanging van de historische voorraad. Na zorgvuldige afweging, onderzoek en overleg, is gebleken dat de Marrekrite met een situatie van overcapaciteit aan ligplaatsen te maken heeft. Daarom wordt voorlopig gekoerst op vervanging van 70% van de bestaande capaciteit. Momenteel voert de Marrekrite een grote vervangingsoperatie uit, waarbij een groot gedeelte van de voorzieningen duurzaam wordt vervangen. De verwachting is dat deze operatie in 2021 wordt afgerond
Bestaande en verwachte risico's	Geen.

Beslag op financiële middelen	Voor Heerenveen bedroeg de bijdrage voor 2018: - Waterrecreatie € 30.532. - Baggerbijdrage € 2.301. - Landrecreatie € 3.689. Naast deze bijdrage wordt voor de vaste onderhoudskosten landrecreatie jaarlijks een bijdrage in rekening gebracht voor wandel- en fietsknooppunten. Deze bijdrage bedroeg in 2018 € 7.132.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het geprognosticeerde eigen vermogen daalt van € 3,3 miljoen in 2018 tot 2,2 miljoen in 2022 als gevolg van de grote vervangingsoperatie
Ontwikkeling solvabiliteit	De solvabiliteit bedraagt in 2022 ruim 80%. Na de grote vervangingsoperatie beschikt de Marrekrite nog over ruim voldoende weerstandsvermogen.
Ontwikkeling financiële resultaten	In combinatie met de inzet van reserves komt de Marrekrite tot 2022 rondom de nullijn uit.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	Om de vijf jaren is uittreding mogelijk, mits het besluit tenminste een jaar van tevoren aan het algemeen bestuur is toegezonden.
Gevolgen beëindiging	Zelf maatregelen nemen ter realisatie van de doelstellingen vanuit de visie van de gemeente.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing	
Vestigingsplaats	J.W. de Visserwei 10 te Grou
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling
Betrokkenen	De Friese gemeenten, Wetterskip Fryslân en Provincie Fryslân.
Zeggenschap	Vertegenwoordiging in algemeen bestuur door J. van Veen.
Vertegenwoordiging van de gemeente	De beoogde doelen worden deels gerealiseerd. Met name op het gebied van het geplande aantal controles en de beoogde efficiencyverbetering dienen nog stappen te worden gezet.
Doel	Het behartigen van de belangen van de deelnemers bij de uitvoering van taken en bevoegdheden op het gebied van het milieu- en omgevingsrecht.
Realisatie doelstelling	De beoogde doelen worden deels gerealiseerd. Met name op het gebied van het geplande aantal controles en de beoogde efficiencyverbetering dienen nog stappen te worden gezet.
Beleid	De FUMO voert de werkzaamheden uit het basistakenpakket conform het handavingsbeleid van de gemeente Heerenveen uit. Dit betekent dat de prioriteit bij de thema's Veiligheid en Gezondheid ligt.
Voornemens tot beleidwijzigingen	Er is sprake van een nieuw opgerichte organisatie. De realiteit is dat er nog geen sprake is van een soepel draaiende organisatie. In 2017 is gestart met een traject dat moet leiden tot FUMO 2.0.
Publiek belang	Behartiging van de taken binnen de doelstelling waaronder vergunningverlening en toezicht binnen het milieu-terrein.
Ontwikkelingen	In 2017 is de AMvB VTH in werking getreden. Dit besluit regelt welke Wabo-taken binnen het milieudomein door de FUMO moeten worden uitgevoerd. Na inventarisatie zal blijken wat de gevolgen zijn voor de taken en formatie van de FUMO en de deelnemers.
Bestaande en verwachte risico's	Gebleken is dat de productienorm de afgelopen jaren niet is behaald. Met name op het gebied van toezicht en handhaving kan dit risico's met zich meebrengen.
Beslag op financiële middelen	In 2018 bedroeg de reguliere bijdrage voor Heerenveen aan de FUMO € 234.444. Bij begrotingswijziging is voor 2018 € 1,3 miljoen extra door de deelnemers beschikbaar gesteld. Deze wijziging is vooral een gevolg van de aanpassingen van de normen en het versterken van de bedrijfsvoering. De bijdrage van Heerenveen in deze uitzetting bedroeg voor 2018 € 26.621. Vanaf 2019 is de begroting van de FUMO gesplitst in een regulier en een transitiedeel. In het transitiedeel zijn de kosten opgenomen die de komende jaren als extra worden verwacht. De transitiekosten worden gedurende 4 jaar in gelijke delen bij de deelnemers in rekening gebracht. Het aandeel voor Heerenveen bedraagt € 20.348 per jaar voor 2019 t/m 2022.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen per 31 december 2017 bedraagt € 199.000. Door besluiten van het AB is dit gereserveerd voor specifieke doelen
Ontwikkeling solvabiliteit	Het weerstandsvermogen moet in overeenstemming zijn met de risico's. Op basis van een risico-inventarisatie is het benodigde weerstandsvermogen vastgesteld op € 981.000. In de transitiebegroting is de opbouw van het vastgestelde weerstandsvermogen opgenomen. De opbouw is verdeeld over 2019 t/m 2021.

Ontwikkeling financiële resultaten	In 2014 en 2015 heeft de FUMO forse financiële resultaten behaald. In 2016 was het resultaat € 411.000 negatief, in 2017 € 193.000 negatief. Voor 2018 verwacht de FUMO een positief resultaat.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Bij de jaarrekening 2017 is een goedkeurende verklaring voor het aspect getrouwheid ontvangen. Het oordeel over het aspect rechtmatigheid is afkeurend.
Mogelijkheid tot beëindiging	Ja. Een registeraccountant geeft het Algemeen bestuur inzicht in de kosten die direct en indirect met de uittreding samenhangen. De uittredende deelnemer vergoedt die kosten.
Gevolgen beëindiging	De uittredende deelnemer neemt ook het personeel over dat met de over te nemen taken belast was. Overigens geldt hierbij een inspanningsverplichting voor zowel de FUMO als de gemeente.

Sociale werkvoorziening Fryslân	
Vestigingsplaats	Drachten
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling
Betrokkenen	De gemeenten Heerenveen, Achtkarspelen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland, Tytsjerksteradiel, Leeuwarden en Weststellingwerf.
Zeggenschap	De gemeente wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door H. Broekhuizen. Het algemeen bestuur wijst uit haar midden het dagelijks bestuur aan. De gemeente Heerenveen heeft hierin geen zitting.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Heerenveen heeft over 2018 320 arbeidsplaatsen gerealiseerd. Volgens het meest recente rekenmodel van het ministerie SZW moet Heerenveen in 2019 dalen naar een gemiddelde bezetting van 311 arbeidsplaatsen (standaard eenheden).
Doel	De uitvoering van de wet Sociale werkvoorziening en de uit deze wet voortvloeiende wettelijke voorschriften in het werkingsgebied.
Realisatie doelstelling	Heerenveen heeft over 2018 320 arbeidsplaatsen gerealiseerd. Volgens het meest recente rekenmodel van het ministerie SZW moet Heerenveen in 2019 dalen naar een gemiddelde bezetting van 311 arbeidsplaatsen (standaard eenheden).
Beleid	Het ontwikkelen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt door hen een (beschutte) werkplek te bieden met passend werk, zo regulier en duurzaam mogelijk.
Voornemens tot beleidwijzigingen	Het (ongewijzigde) doel is: het ontwikkelen van mensen door hen een werkplek te bieden met passend werk, zo regulier en duurzaam mogelijk.
Publiek belang	Bevorderen van maatschappelijke participatie van inwoners met een arbeidsbeperking.
Ontwikkelingen	De GR SW Fryslân is opdrachtgever voor het opstellen van het herstructureringsplan van de organisatie Caparis. De directie van Caparis heeft -na consultatie van alle deelnemende colleges een plan geschreven: "Caparis: lokaal maatwerk, regionaal netwerk, transitie naar een sociale onderneming". De uitwerking hiervan vindt plaats in een transitieplan en een daarmee samenhangende transitiebegroting. De hoofdlijnen zijn gepresenteerd aan de gemeenteraden. Beoogd wordt een overgang naar een sociale onderneming in 2023. Het college heeft samen met de raad in december 2017 een koers bepaald voor de herstructurering van Caparis. Dit sluit aan op het plan van de directie. Naast de ruimte die gemeenten hebben om zelf of via andere aanbieders activiteiten uit te voeren, moet ook de bedrijfsvoering van Caparis N.V. en – naar het zich laat aanzien – de governance structuur aan worden aangepast. In de zomer van 2018 is vanuit de deelnemende gemeenten een stuur- en werkgroep ingesteld. Deze geven in nauwe samenwerking met de directie en Raad van commissarissen van Caparis invulling aan een passende governance. Met regelmaat vindt een bestuurdersconferentie plaats, waarin de voortgang in de stuur- en werkgroepen wordt geagendeerd.
Bestaande en verwachte risico's	Het risico bestaat dat de verplichting die er ligt ten aanzien van het ambtelijk en SW-personeel hoger uitvalt. Dit is met name afhankelijk van de uitstroom van de SW-ers.
Beslag op financiële middelen	De gemeentelijke bijdrage komt over 2018 uit op € 9,5 miljoen.

Ontwikkeling eigen vermogen	Met het oog op de herstructurering wordt in de Gemeenschappelijke Regeling een bestemmingsreserve aangehouden van € 625.000. De benutting daarvan zal in de jaarrekening over 2018 worden gerapporteerd. Voor de jaren na 2018 zal een nieuwe Voorziening voor de herstructurering moeten worden gevormd, naar verwachting binnen Caparis NV.
Ontwikkeling solvabiliteit	Tegenover de leningen met de BNG staan de vorderingen op Caparis N.V. Als gevolg van de positieve resultaten is de solvabiliteit van Caparis N.V. toegenomen.
Ontwikkeling financiële resultaten	De financiële resultaten van de GR worden voornamelijk bepaald door de ontwikkeling van de loonkosten SW en het verloop (uitstroom) van het aantal SW-ers
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	Ja; mits 5 van de 8 betrokken gemeenten instemmen onder betaling van een uittrede boete van maximaal 3 x de jaarbijdrage.
Gevolgen beëindiging	Verplichting tot zelfstandige uitvoering van de doelstelling.

Veiligheidsregio Fryslân	
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling
Betrokkenen	De Friese gemeenten.
Zeggenschap	Het algemeen bestuur bestaat uit de burgemeesters van de Friese gemeenten, met allen gelijke zeggenschap. Voorzitter is de burgemeester van Leeuwarden. Het dagelijks bestuur is uit het Algemeen Bestuur gekozen. Verder zijn er de twee bestuurs-commissies Veiligheid en Gezondheid. Vertegenwoordigers van Heerenveen zijn T.J. van der Zwan (Algemeen Bestuur en bestuurscommissie Veiligheid) en H. Broekhuizen (Dagelijks Bestuur en Bestuurscommissie Gezondheid).
Vertegenwoordiging van de gemeente	Gemeenten zien toe op het behalen van jaarlijks opnieuw te formuleren doelstellingen (jaarverslagen, jaarrekeningen en begrotingen).
Doel	1. Een zo doelmatig mogelijk georganiseerde en gecoördineerde repressieve en preventieve brandbestrijding en hulpverlening bij ongevallen en rampen, en het in stand houden en continu paraat hebben van een centrale post ambulancevervoer, die voor het lokale grondgebied van de deelnemende gemeenten het ambulancevervoer dirigeert. 2. Het behartigen van de preventieve taken op het gebied van de volksgezondheid, de taken op dit terrein waartoe door de deelnemende gemeenten of andere instanties specifieke opdrachten zijn verstrekt, en de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en de voorbereiding daarop.
Realisatie doelstelling	Gemeenten zien toe op het behalen van jaarlijks opnieuw te formuleren doelstellingen (jaarverslagen, jaarrekeningen en begrotingen).
Beleid	Meerjarenbeleidsplan Veiligheidsregio gericht op brandweezorg, crisisbeheersing en gezondheidszorg. Dit vormt de basis voor de meerjarenbegroting.
Voornemens tot beleidwijzigingen	In 2018 is het meerjarenbeleidsplan Veiligheid, Gezondheid, Organisatie en het Regionaal Risicoprofiel voor de periode 2019 – 2022 vastgesteld.
Publiek belang	1. Voorkomen en bestrijden van branden; 2. Voorbereiding op rampenbestrijding en crisisbeheersing; 3. Bevorderen volksgezondheid.
Ontwikkelingen	Per 1 januari 2014 is de brandweer geregionaliseerd. In 2017 is het Dekkingsplan 2.0 "Samen Paraat" vastgesteld, waarin o.a. de regionale brandweerprestaties zijn vastgesteld. Uitrol en implementatie vanaf 2018 en verder.
Bestaande en verwachte risico's	N.t.b.
Beslag op financiële middelen	Voor Heerenveen bedroeg de bijdrage voor 2018: - Gezondheid € 1.688.660. - Brandweer en Crisisbeheer € 2.616.159. Het programma brandweer wordt verdeeld op basis van cluster OOV in het gemeentefonds. De overige programma's worden verdeeld op basis van inwoneraantallen.

Ontwikkeling eigen vermogen	De beleidsnota Weerstandsvermogen 2019-2022 is op 19 december 2018 vastgesteld door het Algemeen Bestuur. De structurele weerstandscapaciteit werd gevormd door de post onvoorzien in de begroting op een niveau van € 500.000. De incidentele weerstandscapaciteit bestond uit de algemene reserve, vastgesteld op € 1,6 miljoen. In hoofdlijnen zijn de volgende wijzigingen aangebracht: -Binnen de GR wordt geen eigen weerstandscapaciteit meer aangehouden. -Er wordt gebruik gemaakt van een egalisatiereserve. -De post onvoorzien in de begroting wordt geclassificeerd als regulier budget voor personele fricties. De gevolgen voor de reservepositie worden verwerkt bij de resultaatbestemming 2018 en de gevolgen voor de begroting in de programmabegroting 2020 en de eerste begrotingswijziging 2019. De omvang van de algemene reserve bedroeg per 31 december 2017 € 1,6 miljoen.
Ontwikkeling solvabiliteit	Naar aanleiding van de analyse resultaatbestemmingen heeft het A.B. besloten tot het instellen van een egalisatiereserve met een bovengrens van 5% van het begrotingstotaal (ca. € 3,6 miljoen) en een ondergrens van 2% (ca. € 1,4 miljoen). Op deze wijze kunnen mogelijke overschotten worden ingezet ter dekking van incidentele tekorten in volgende jaren. Dit draagt bij aan een stabiele ontwikkeling van de gemeentelijke bijdragen en verkleint het risico op tussentijdse verrekeningen.
Ontwikkeling financiële resultaten	De jaarrekening presenteert het exploitatieresultaat met een voorstel tot bestemming. Tussentijds komt de Veiligheidsregio met rapportages, waarbij zo nodig de budgetten via begrotingswijzigingen kunnen worden aangepast. De Veiligheidsregio prognosticeert in de tweede bestuursrapportage 2018 een positief resultaat van € 470.000 voor 2018.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	Nee, wij zijn verplicht de Veiligheidsregio in stand te houden op basis van de Wet Veiligheidsregio's.
Gevolgen beëindiging	N.v.t.

Welstandzorg Hûs en Hiem	
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Aard rechtspersoon	Gemeenschappelijke regeling
Betrokkenen	Hûs en Hiem is een gemeenschappelijke regeling van de Friese gemeenten.
Zeggenschap	Vertegenwoordiging in algemeen bestuur door J. van Veen.
Vertegenwoordiging van de gemeente	De welstandcommissie draagt met haar advisering bij aan de ruimtelijke kwaliteit die de gemeente voor ogen staat.
Doel	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de bouwkunstige en landschappelijke schoonheid in de provincie.
Realisatie doelstelling	De welstandcommissie draagt met haar advisering bij aan de ruimtelijke kwaliteit die de gemeente voor ogen staat.
Beleid	De Welstandsnota gemeente Heerenveen 2016 is de basis voor de werkzaamheden van Hûs en Hiem
Voornemens tot beleidwijzigingen	Onder de vlag van de Vereniging Fryske Gemeenten (VFG) is een proces in gang gezet voor de gemeentelijke samenwerking op het gebied van de herijking van welstand in de Friese gemeenten.
Publiek belang	Bevorderen van bouwkunstige en landschappelijke schoonheid.
Ontwikkelingen	De invoering van de omgevingswet en de ruimte die de wetgever biedt om met behulp van de kan-bepaling de uitvoering van het welstandsbeleid anders te organiseren, heeft invloed op de bedrijfsvoering en resultaten van Hûs en Hiem.
Bestaande en verwachte risico's	De geschetste ontwikkeling zoals hierboven vermeld, kan een grote invloed hebben op de haalbaarheid van de ramingen in de begroting. Hûs en Hiem moet tijdig voldoende maatregelen nemen om beleid en de uitvoering af te stemmen op de toekomst.
Beslag op financiële middelen	Voor de dienstverlening van Hûs en Hiem is de gemeente een vergoeding verschuldigd, welke via de gemeentelijke leges wordt doorberekend aan de afnemers.
Ontwikkeling eigen vermogen	De omvang van het eigen vermogen is door het AB op 30 november 2018 vastgesteld op € 900.000. De vastgestelde hoogte is een resultante van de inschatting om tegenvallende resultaten op te vangen en in het geval van onmiddellijke liquidatie de afbouw van de organisatie fatsoenlijk af te handelen. Het betreft dan voornamelijk de loonsom van 1 jaar. De weerstandscapaciteit per 1 januari 2018 bedraagt € 675.000.
Ontwikkeling solvabiliteit	Verwachting voor de komende jaren stabiel.
Ontwikkeling financiële resultaten	Het jaar 2017 kenmerkte zich voor Hûs en Hiem als het jaar van 'het financiële herstel'. Het positieve resultaat in 2017 bedroeg € 156.200. De gerealiseerde adviesomzet t/m het 3e kwartaal van 2018 bedraagt meer dan de begrote omzet. Vanaf 2018 is er een sluitende begroting.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	Ja, de voorwaarden worden dan vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de GR; welke dat zijn is niet vooraf bepaald.
Gevolgen beëindiging	Zelf maatregelen nemen ter realisatie van de doelstellingen vanuit de visie van de gemeente.

- **Vennootschappen en coöperaties**

Afvalsturing Friesland NV	
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Aard rechtspersoon	Naamloze vennootschap
Betrokkenen	Aandeelhouders: • 23 Friese gemeenten (per 1 januari 2018 19 gemeenten) • GR Regio Noord Veluwe (per 1 januari 2018 6 gemeenten in de Regio Noord Veluwe) • Appingedam • Delfzijl • GR Irado (gemeenten Schiedam en Vlaardingen).
Zeggenschap	De overgang naar een circulaire economie vraagt van Omrin een andere positionering: van afvalinzamelaar en afvalverwerker naar een netwerkpartner in verschillende productketens. De focus ligt op het in de keten houden van grondstoffen en het produceren van duurzame energie. Waar het gaat om de verwerking van huishoudelijk afval, hanteert Omrin de volgende slogan: "Bronscheiding waar het moet, nascheiding waar het kan". Het verwerkingsconcept van Omrin bestaat uit het aan de bron scheiden van gft-afval, oud papier en karton, glas, textiel en afgedankte elektronische apparaten, klein chemisch afval en diverse stromen die op de Milieustraat worden aangeboden. Via nascheiding worden metalen, mineralen, kunststofverpakkingen en drankenkartons van het huishoudelijk restafval gescheiden.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Dit is vastgelegd in de strategische beleidsnotitie 2017-2020 en liggen hierbij op schema.
Doel	De overgang naar een circulaire economie vraagt van Omrin een andere positionering: van afvalinzamelaar en afvalverwerker naar een netwerkpartner in verschillende productketens. De focus ligt op het in de keten houden van grondstoffen en het produceren van duurzame energie. Waar het gaat om de verwerking van huishoudelijk afval, hanteert Omrin de volgende slogan: "Bronscheiding waar het moet, nascheiding waar het kan". Het verwerkingsconcept van Omrin bestaat uit het aan de bron scheiden van gft-afval, oud papier en karton, glas, textiel en afgedankte elektronische apparaten, klein chemisch afval en diverse stromen die op de Milieustraat worden aangeboden. Via nascheiding worden metalen, mineralen, kunststofverpakkingen en drankenkartons van het huishoudelijk restafval gescheiden.
Realisatie doelstelling	Dit is vastgelegd in de strategische beleidsnotitie 2017-2020 en liggen hierbij op schema.
Beleid	In december 2016 is de strategische koers voor de jaren 2017-2020 door de aandeelhouders vastgesteld. Omrin is aanjager en een voorbeeld voor de circulaire economie. Dit wordt gerealiseerd door het actief bijdragen aan het sluiten van kringlopen. Daarbij wordt de aandacht gericht op een maximaal hergebruik van grondstoffen en het voorkomen dat waardevolle grondstoffen worden vernietigd. Daarbij is een optimale balans tussen kosten, milieu en service uitgangspunt.
Voornemens tot beleidwijzigingen	Zie ontwikkeling.
Publiek belang	Verzamelen, scheiden en verwerken van afvalstoffen, inclusief het sluiten van kringlopen, tegen zo laag mogelijke kosten.

Ontwikkelingen	De koers met het sluiten van de kringlopen, die uiteindelijk moet resulteren in een laag uniform verwerkingstarief, wordt ook in de nieuwe strategische visie 2017-2020 doorgezet. Daarbij is de vollast van installaties (bijvoorbeeld de REC/Harlingen) een belangrijke taak die bij de onderneming rust, dit in het belang van bijvoorbeeld het aandeelhouderstarief. Als het gaat om de prioritering van hergebruik van materialen en produceren van duurzame energie, dient het produceren van duurzame energie primair voort te vloeien uit de activiteit be- en verwerken van stromen. De door de AvA in december 2016 vastgestelde strategische visie levert voldoende aanknopingspunten en concrete handvatten op om werkelijk bij te dragen aan genoemde circulariteit en sluiten van ketens. Daarbij ligt de focus op de uitvoerbaarheid en samenhang van de opgesomde strategische doelen en subdoelen. Op termijn wordt een mogelijke integratie van de bedrijven Afvalsturing Friesland NV en de NV Fryslân Miljeu voorgestaan.
Bestaande en verwachte risico's	Omrin voert een financieel solide beleid, waarbij niet wordt gestreefd naar winstmaximalisatie, maar er wordt een balans gezocht tussen tarieven die de aandeelhouders moeten betalen voor de inzameling en verwerking van hun afval en de winst die de onderneming maakt om voldoende solvabiliteit te hebben om tegenvallers te kunnen opvangen. Om dit beleid invulling te geven zijn de volgende afspraken met aandeelhouders gemaakt: 1.Het rendement op overheidsactiviteiten bedraagt minimaal 3%. 2.Het rendement op commerciële activiteiten bedraagt minimaal 5%. 3.Omrin streeft naar een minimum solvabiliteit, welke van belang is om blijvend in innovaties te kunnen investeren. 4.Bij Afvalsturing Friesland is bepaald dat 50% van de winst als dividend kan worden uitgekeerd bij een solvabiliteit van minimaal 25%. Bij een solvabiliteit van tenminste 35% kan alle winst uitgekeerd. Ten aanzien van de integratie van de beide bedrijven lijken de juridisch en financieel-technische mogelijkheden nog ver weg.
Beslag op financiële middelen	Nihil; op basis van contractuele afspraken wordt jaarlijks door de AvA een uniform tarief vastgesteld voor de verwerking van huishoudelijke afvalstoffen.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen is in 2017 toegenomen van € 44,7 miljoen naar € 48,7 miljoen
Ontwikkeling solvabiliteit	De solvabiliteit is in 2017 gestegen van 19,8% naar 23,3%.
Ontwikkeling financiële resultaten	De jaarrekening 2017 laat een positief resultaat zien van € 4,1 miljoen. In de begrotingen 2018 en 2019 wordt uitgegaan van een positief resultaat
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017
Mogelijkheid tot beëindiging	Ja.
Gevolgen beëindiging	Mogelijk een afkoopsom ten gevolge van de leveringsplicht uit hoofde van de gemeenschappelijke regeling OLAF

BNG Bank N.V	
Vestigingsplaats	Den Haag
Aard rechtspersoon	Naamloze vennootschap
Betrokkenen	De Nederlandse gemeenten.
Zeggenschap	De BNG is bankier ten dienste van overheden. Door middel van zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening biedt de bank toegevoegde waarde aan haar aandeelhouders en de Nederlandse publieke sector
Vertegenwoordiging van de gemeente	Via het gebruik van kredietfaciliteiten van de BNG zijn de kosten van het gebruik van de kredietfaciliteiten zo laag mogelijk.
Doel	De BNG is bankier ten dienste van overheden. Door middel van zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening biedt de bank toegevoegde waarde aan haar aandeelhouders en de Nederlandse publieke sector
Realisatie doelstelling	Via het gebruik van kredietfaciliteiten van de BNG zijn de kosten van het gebruik van de kredietfaciliteiten zo laag mogelijk.
Beleid	De bank ondersteunt overheidsbeleid en draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Voornemens tot beleidwijzigingen	Niet bekend
Publiek belang	Doelmatig beheer overheidsmiddelen.
Ontwikkelingen	De statutaire eis van voldoende overheidsbetrokkenheid begrenst het werkgebied van de bank. Het aankoersen op de mogelijkheid van wijziging van overheidseigendom is ook bij de bank zichtbaar en door de statutaire begrenzing zijn enkele cliënten afgevallen. De bank wordt verder geconfronteerd met nieuwe en/of gewijzigde wetgeving op financieel gebied (de bank is niet langer vrijgesteld van vennootschapsbelasting) en ten aanzien van bancaire toezicht.
Bestaande en verwachte risico's	Bancaire risico's
Beslag op financiële middelen	Heerenveen neemt met 65.267 aandelen van nominaal € 2,50 deel in de NV. Jaarlijks keert de BNG dividend uit, afhankelijk van het behaalde resultaat. In 2018 is een dividenduitkering ontvangen van € 165.126 over 2017
Ontwikkeling eigen vermogen	Stabiele, positieve ontwikkeling.
Ontwikkeling solvabiliteit	De bank beschikt over een sterke solvabiliteitspositie. Deze positie is nodig om de triple-A status te behouden. Om die reden wordt de (naar risico gewogen) vermogenspositie nauwgezet bewaakt.
Ontwikkeling financiële resultaten	In het kader van de vennootschapsbelasting worden het dividendbeleid en de rendementsnorm herijkt. Behoud van een sterke vermogenspositie vormt hierbij een essentiële randvoorwaarde.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	Ja, de aandelen kunnen onderling (gemeenten, provincies e.a.) worden verhandeld.
Gevolgen beëindiging	Bij verkoop van aandelen wordt betrokkenheid niet beëindigd. Bij Koninklijk Besluit (1925) is vastgelegd dat rijksverrekeningen uitsluitend verlopen op een bankrekening van de BNG.

Caparis NV	
Vestigingsplaats	Drachten
Aard rechtspersoon	Naamloze vennootschap
Betrokkenen	De gemeenten Heerenveen, Achtkarspelen, Leeuwarden, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland, Tytsjerksteradiel en Weststellingwerf.
Zeggenschap	Het bieden van arbeid onder aangepaste omstandigheden aan de in de Wet sociale werkvoorziening en Participatiewet bedoelde personen. Het realiseren van dienstbetrekkingen, detacheringen en leerwerkplekken voor deze personen. Het initiëren, creëren, organiseren en uitvoeren van werk en het bevorderen van de mensen met een arbeidsbeperking.
Vertegenwoordiging van de gemeente	In 2018 zijn 320 arbeidsplaatsen gerealiseerd, gerekend in Standaard eenheden.
Doel	Het bieden van arbeid onder aangepaste omstandigheden aan de in de Wet sociale werkvoorziening en Participatiewet bedoelde personen. Het realiseren van dienstbetrekkingen, detacheringen en leerwerkplekken voor deze personen. Het initiëren, creëren, organiseren en uitvoeren van werk en het bevorderen van de mensen met een arbeidsbeperking.
Realisatie doelstelling	In 2018 zijn 320 arbeidsplaatsen gerealiseerd, gerekend in Standaard eenheden.
Beleid	Het ontwikkelen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt door hen een (beschutte) werkplek te bieden met passend werk, zo regulier en duurzaam mogelijk.
Voornemens tot beleidwijzigingen	Het (ongewijzigde) doel is: het ontwikkelen van mensen door hen een werkplek te bieden met passend werk, zo regulier en duurzaam mogelijk
Publiek belang	Bevorderen maatschappelijke participatie van inwoners met een arbeidsbeperking.
Ontwikkelingen	In mei 2017 heeft de RvC een eerste versie van het herstructureringsplan aangeboden. Aan de hand hiervan is in Heerenveen de discussie gestart op welke wijze we de uitvoering van dit onderdeel van de Participatiewet invullen. Deze bevindingen zijn voorgelegd aan de directie van Caparis. De directie van Caparis heeft naar aanleiding hiervan het rapport 'Lokaal maatwerk, regionaal netwerk' opgesteld. Caparis wil slagvaardig zijn en maatwerk bieden. In de zomer van 2018 is vanuit de deelnemende gemeenten een stuur- en werkgroep ingesteld. Deze geven in nauwe samenwerking met de directie en Raad van commissarissen van Caparis invulling aan een passende governance. Met regelmaat vindt een Bestuurdersconferentie plaats, waarin de voortgang in de stuur- en werkgroepen wordt geagendeerd.
Bestaande en verwachte risico's	De nieuwe Participatiewet vormt een risico voor de toekomst van Caparis. De activiteiten in de stuur- en werkgroepen uit najaar 2018 lopen door in 2019. In de loop van 2019 wordt duidelijkheid verwacht in de ontwikkelrichting van Caparis. Vanuit de stuur- en werkgroepen wordt samengewerkt met directie en RvC van Caparis.
Beslag op financiële middelen	De nieuwe Participatiewet vormt een risico voor Caparis NV. De activiteiten in de stuur- en werkgroepen uit najaar 2018 lopen door in 2019. In de loop van 2019 wordt duidelijkheid verwacht over de ontwikkelrichting van Caparis.
Ontwikkeling eigen vermogen	Als gevolg van de positieve resultaten in de afgelopen jaren is een eigen vermogen opgebouwd van circa € 16 miljoen. Voor 2018 wordt een resultaat verwacht van nihil tot licht positief. Naar verwachting zal in 2019 een Voorziening voor Herstructurering moeten worden gevormd met voeding vanuit het Eigen vermogen.
Ontwikkeling solvabiliteit	Zal afnemen, als de Voorziening voor Herstructurering ten laste van het Eigen vermogen gevormd wordt.
Ontwikkeling financiële resultaten	Afhankelijk van de toekomstontwikkeling, zoals die in de loop van 2019 wordt uitgewerkt.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	Ja, in combinatie met uittreden uit gemeenschappelijke regeling
Gevolgen beëindiging	Verplichting tot zelfstandige uitvoering van de doelstelling.

Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.	
Vestigingsplaats	Heerenveen, kantoorhoudend te IJlst.
Aard rechtspersoon	Coöperatie
Betrokkenen	Friese gemeenten / Provinsje Fryslân / aantal geprivatiseerde gemeentelijke instellingen
Zeggenschap	Adequaat en betaalbaar beheer en onderhoud van openbare verlichting en het behalen van financiële voordelen met de gezamenlijke inkoop van energie.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Overleg met betrokkenen.
Doel	Adequaat en betaalbaar beheer en onderhoud van openbare verlichting en het behalen van financiële voordelen met de gezamenlijke inkoop van energie.
Realisatie doelstelling	Overleg met betrokkenen.
Beleid	Samenwerking beheer en onderhoud openbare verlichting.
Voornemens tot beleidwijzigingen	N.v.t.
Publiek belang	Verkeersveiligheid en sociale veiligheid.
Ontwikkelingen	Uitbreiding met inkoop van energie (voor meerdere partners).
Bestaande en verwachte risico's	N.v.t.
Beslag op financiële middelen	In 2018 bedroeg de bijdrage € 41.000. De bijdrage OVL (€ 30.000) is afhankelijk van de begroting van de coöperatie (verdeling op basis van het aantal lichtmasten). De bijdrage van de energiepartijen (€ 11.000) bestaat voor een deel uit algemene kosten en daarnaast de kosten voor medewerkers belast met de werkzaamheden ten gunste van energiediensten.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen bedraagt per 31 december 2017 € 280.983 (2016: € 237.215).
Ontwikkeling solvabiliteit	De solvabiliteit bedraagt ultimo 2017 ruim 50%. De ontwikkeling van de solvabiliteit is positief.
Ontwikkeling financiële resultaten	Het resultaat over 2017 bedroeg € 43.768 positief (2016: € 88.029 positief).
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	Ja
Gevolgen beëindiging	Bij beëindiging van het contract zal de gemeente zelf meer capaciteit beschikbaar moeten stellen en haar producten in moeten kopen.

Dataland BV	
Vestigingsplaats	Gouda
Aard rechtspersoon	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Diverse Nederlandse Gemeenten
Zeggenschap	Het realiseren en in stand houden van een landelijke voorziening die leidt tot - Het breed toegankelijk maken van alle mogelijke gegevens betreffende registergoederen uit het informatiedomein van gemeenten en/of andere publiekrechtelijke lichamen voor de publieke en private markt - Het ter beschikking stellen en verstrekken van rapportages, adviezen, en - Aanverwante diensten van gemeenten.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Dataland profileert zich steeds meer als gemeentelijke toegangspoort van, en doorgeefluik voor gemeentelijke objectinformatie.
Doel	Het realiseren en in stand houden van een landelijke voorziening die leidt tot - Het breed toegankelijk maken van alle mogelijke gegevens betreffende registergoederen uit het informatiedomein van gemeenten en/of andere publiekrechtelijke lichamen voor de publieke en private markt - Het ter beschikking stellen en verstrekken van rapportages, adviezen, en - Aanverwante diensten van gemeenten.
Realisatie doelstelling	Dataland profileert zich steeds meer als gemeentelijke toegangspoort van, en doorgeefluik voor gemeentelijke objectinformatie.
Beleid	Als gemeentelijk kennis- en gegevensknooppunt ondersteunt, ontzorgt en faciliteert Dataland gemeenten en gemeentelijke samenwerkingsverbanden op het gebied van geo-, WOZ- en vastgoedinformatie; oftewel objectinformatie
Voornemens tot beleidwijzigingen	Dataland onderzoekt momenteel de mogelijkheden voor compensatie van de omzetsdaling.
Publiek belang	Verbetering overheidsdienstverlening aan publieke en private partijen; Kwaliteitsverbetering eigen gemeentelijk functioneren.
Ontwikkelingen	Door de komst van de landelijke voorziening voor WOZ-informatie in 2017 is informatie over de WOZ-waarde van woningen vrijelijk beschikbaar gekomen. Het aantal participerende gemeenten breidt gestaag uit. Evenals het aantal partijen dat gegevens afneemt.
Bestaande en verwachte risico's	Bij aanhoudende verliezen is Dataland niet meer in staat die verliezen op te vangen met Eigen vermogen. In totaal heeft Dataland 6.832.635 certificaten uitgegeven. Heerenveen bezit hiervan 22.372. Daarmee is het financiële risico voor Heerenveen gering.
Beslag op financiële middelen	Geen.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het Eigen vermogen van Dataland bedraagt per 31 december 2017 € 750.829. (2016: € 846.646).
Ontwikkeling solvabiliteit	Het Eigen vermogen bestaat uit geplaatst aandelenkapitaal (€ 683.264) en reserves. De Reserves om verliezen op te kunnen vangen bedragen per 31 december 2017 € 67.387.
Ontwikkeling financiële resultaten	In 2017 bedroeg het negatieve exploitatieresultaat € 95.817 (2016: € 102.266 negatief).
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017

Mogelijkheid tot beëindiging	Ja. Aandeelhouderschap is gekoppeld aan de overeenkomst tot levering van gegevens voor de Basisregistratie van adressen en gebouwen. Deze overeenkomst is aangegaan voor 5 jaar en wordt stilzwijgend verlengd met steeds drie jaar.
Gevolgen beëindiging	Voor de gemeente: Geen inkomsten meer uit de verkoop van gegevens aan klanten.

Fryslân Miljeu Zuidoost BV	
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Aard rechtspersoon	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	De afvalinzameling wordt door de regio Zuid-Oost bv uitgevoerd in de gemeenten Heerenveen, Ooststellingwerf en Opsterland.
Zeggenschap	Het bevorderen en leveren van kwalitatief hoogwaardige dienstverlening op het gebied van de inzameling van huishoudelijke herbruikbare grondstoffen en afvalstoffen, en de daarmee verband houdende beleidsondersteuning en collectieve aanbestedingen ten behoeve van de gemeenten. Fryslân Miljeu Zuid-Oost BV is een 100%-dochteronderneming van NV Fryslân Miljeu. De gemeente heeft een raamovereenkomst, op grond waarvan Fryslân Miljeu Zuidoost BV een aantal taken (afvalinzameling, straat reinigen, riool spoelen) verricht. In de raamovereenkomst zijn de afspraken voor meerdere jaren vastgelegd. Jaarlijks is er dan ook nog een prestatieovereenkomst tussen de gemeente en de desbetreffende regio BV waarbij de prijsafspraken voor de dienstverlening worden vastgelegd.
Vertegenwoordiging van de gemeente	De geleverde prestaties zijn in lijn met de gemaakte afspraken.
Doel	Het bevorderen en leveren van kwalitatief hoogwaardige dienstverlening op het gebied van de inzameling van huishoudelijke herbruikbare grondstoffen en afvalstoffen, en de daarmee verband houdende beleidsondersteuning en collectieve aanbestedingen ten behoeve van de gemeenten. Fryslân Miljeu Zuid-Oost BV is een 100%-dochteronderneming van NV Fryslân Miljeu. De gemeente heeft een raamovereenkomst, op grond waarvan Fryslân Miljeu Zuidoost BV een aantal taken (afvalinzameling, straat reinigen, riool spoelen) verricht. In de raamovereenkomst zijn de afspraken voor meerdere jaren vastgelegd. Jaarlijks is er dan ook nog een prestatieovereenkomst tussen de gemeente en de desbetreffende regio BV waarbij de prijsafspraken voor de dienstverlening worden vastgelegd.
Realisatie doelstelling	De geleverde prestaties zijn in lijn met de gemaakte afspraken.
Beleid	Het door de gemeente vastgestelde beleid is primair gericht op een duurzame circulaire economie. Daarbij past dat de gemeente de landelijk vastgestelde VanAfvalNaarGrondstof (VANG) doelstellingen tot haar uitgangspunt van beleid heeft verheven. Richting huishoudens heeft dat o.a. consequenties voor het inzamelbeleid en de daarbij behorende tarieven en uitvoeringsregels.
Voornemens tot beleidwijzigingen	Geen.
Publiek belang	Doelmatige inzameling van afvalstoffen en aanverwante reinigingstaken.
Ontwikkelingen	Integratie bedrijven Fryslân Miljeu en Afvalsturing.
Bestaande en verwachte risico's	Geen.
Beslag op financiële middelen	Het primaire dividend voor Heerenveen ad € 8.700 is opgenomen in de begroting. Over 2018 bedroeg het aandeel in de resterende winst voor Heerenveen ca. € 57.000. Dit dividend wordt uitgekeerd via Fryslân Miljeu aan de gemeente.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen is toegenomen in 2017 van € 1,09 miljoen naar € 1,18 miljoen.
Ontwikkeling solvabiliteit	De solvabiliteit is gestegen in 2017 van 22,3% naar 25,7%.

Ontwikkeling financiële resultaten	Het resultaat over 2017 was € 130.000 positief. Er zijn nog geen resultaten bekend over 2018.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	Ja.
Gevolgen beëindiging	Tevens beëindiging van aandeelhouderschap NV Fryslân Miljeu en noodzaak tot alternatief voor inzameling afval.

Gemeentelijk Sportcentrum BV	
Vestigingsplaats	Heerenveen
Aard rechtspersoon	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Gemeente Heerenveen
Zeggenschap	Het realiseren, beheren en exploiteren van sportvoorzieningen in het multifunctioneel centrum "Sportstad Heerenveen".
Vertegenwoordiging van de gemeente	Medio 2006 is het multifunctioneel centrum in gebruik genomen.
Doel	Het realiseren, beheren en exploiteren van sportvoorzieningen in het multifunctioneel centrum "Sportstad Heerenveen".
Realisatie doelstelling	Medio 2006 is het multifunctioneel centrum in gebruik genomen.
Beleid	Sport en beweeglijkheid.
Voornemens tot beleidwijzigingen	Geen.
Publiek belang	Behartiging van de sportieve belangen van de inwoners van de gemeente.
Ontwikkelingen	Naar aanleiding van de herfinanciering van Sportstad Heerenveen BV en de invoering van de vennootschapsbelasting per 1 januari 2016 worden de structuur en de verbanden tussen beide entiteiten juridisch en fiscaal getoetst. Zodra de uitkomsten daarvan bekend zijn zal de gemeenteraad worden geïnformeerd.
Bestaande en verwachte risico's	De uitgangspunten van de VPB-aangifte zijn niet afgestemd met de Belastingdienst. De Belastingdienst is niet in staat om op korte termijn uitsluitsel te geven. het risico is, dat de Belastingdienst niet akkoord gaat met de gewijzigde VPB-aangifte. Wij hebben ons door een externe deskundige laten begeleiden, waardoor we dit risico hebben verminderd.
Beslag op financiële middelen	Er is € 18.000 in het Aandelenkapitaal geïnvesteerd.
Ontwikkeling eigen vermogen	Geen mutaties. Middels de huurovereenkomst worden de kosten en opbrengsten per saldo gedragen door c.q. doorberekend aan Sportstad Heerenveen Sportvoorzieningen BV.
Ontwikkeling solvabiliteit	Niet van toepassing.
Ontwikkeling financiële resultaten	Het resultaat zal de komende jaren nihil zijn.
Accountantsverklaring	Nee
Aard accountantsverklaring	Niet van toepassing
Mogelijkheid tot beëindiging	Nee.
Gevolgen beëindiging	Verlies van zeggenschap over randvoorwaarden van exploitatie sportcentrum op het vlak redelijkheid van tarieven, openingstijden, en beschikbaarheid voor doelgroepen.

IJshockeyhal Thialf Heerenveen BV	
Vestigingsplaats	Heerenveen
Aard rechtspersoon	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Gemeente Heerenveen
Zeggenschap	Het beheer en het (doen) exploiteren van de ijshockeyhal in het Thialf IJsstadion.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Behoud van een High Performance Topsportcentrum voor topsportontwikkeling, innovatie en (top)sportevenementen op Europees en wereld niveau
Doel	Het beheer en het (doen) exploiteren van de ijshockeyhal in het Thialf IJsstadion.
Realisatie doelstelling	Behoud van een High Performance Topsportcentrum voor topsportontwikkeling, innovatie en (top)sportevenementen op Europees en wereld niveau
Beleid	Sport- en beweegbeleid
Voornemens tot beleidwijzigingen	Thialf BV werkt aan plannen om de hal te vernieuwen en doet een beroep op de provincie en gemeente als aandeelhouders de investeringen voor hun rekening te nemen. Verbouw van de hal lijkt inmiddels niet meer een begaanbare weg. De totale investeringen zullen variëren van € 8 tot € 12 miljoen. Naar verwachting zal de gemeente daarvan minimaal € 2,7 tot € 4 miljoen moeten bijdragen. Daarnaast moet de gemeente middelen beschikbaar stellen voor de planvorming (Thialf BV kan deze kosten niet dragen).
Publiek belang	Bevorderen actieve sportdeelname
Ontwikkelingen	Het onderzoek dat bij het Gemeentelijk Sportcentrum wordt uitgevoerd heeft mogelijk effect op de structuur tussen Thialf BV en IJshockeyhal Thialf Heerenveen BV.
Bestaande en verwachte risico's	Geen; exploitatierisico ligt bij Thialf OG B.V.
Beslag op financiële middelen	Zodra de financiële consequenties in beeld zijn gebracht, leggen we u een concreet voorstel voor waarbij de gemeente als aandeelhouder één derde van de kosten voor haar rekening neemt. Voor Heerenveen kan dat gaan om € 2,7 tot € 4 miljoen .
Ontwikkeling eigen vermogen	Het resultaat van deze B.V. is vrijwel nihil waardoor het eigen vermogen stabiel is op € 18.000.
Ontwikkeling solvabiliteit	Neutraal
Ontwikkeling financiële resultaten	Stabiel
Accountantsverklaring	Nee
Aard accountantsverklaring	N.v.t.
Mogelijkheid tot beëindiging	Ja.
Gevolgen beëindiging	Maatschappelijk onzeker

NV Fryslân Miljeu	
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Aard rechtspersoon	Naamloze vennootschap
Betrokkenen	In 2016 en 2017 heeft de gemeente Súdwest-Fryslân haar aandelen overgedragen aan NV Fryslân Miljeu. Nu zijn nog 15 van de 24 Friese gemeenten aandeelhouder. Vanwege de herindelingen per 1 januari 2018 neemt het aantal Friese gemeenten in aantal af. De consequenties hiervan voor het werkgebied zijn nog niet duidelijk. De Groninger gemeenten Eemsum en De Marne zijn ook aandeelhouder
Zeggenschap	Het bevorderen en leveren van kwalitatief hoogwaardige dienstverlening op het gebied van de inzameling van herbruikbare grondstoffen en van afvalstoffen en de daarmee verband houdende beleidsondersteuning. De vijf regio-B.V.'s sturen de inzameling van huishoudelijk afvalstof aan namens de deelnemende gemeenten.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Samen met de aan Fryslân Miljeu verbonden gemeenten wordt volop ingezet op het realiseren van de landelijke VANG-doelstellingen (zie hiervoor & beleid), in het bijzonder het streven naar 75% scheiding van het huishoudelijk afval en maximaal 100 kg huishoudelijk restafval per inwoner per jaar in 2020. Fryslân Miljeu/Omrin staat met haar gemeenten voor de uitdaging om bij te dragen aan de totstandkoming van een circulaire economie waarin afval door zoveel mogelijk hergebruik, waarde krijgt en houdt. Naast het belang van deze duurzaamheidsdoelstelling blijft het zaak om de kosten die hiermee gemoeid zijn, zo laag mogelijk te houden
Doel	Het bevorderen en leveren van kwalitatief hoogwaardige dienstverlening op het gebied van de inzameling van herbruikbare grondstoffen en van afvalstoffen en de daarmee verband houdende beleidsondersteuning. De vijf regio-B.V.'s sturen de inzameling van huishoudelijk afvalstof aan namens de deelnemende gemeenten.
Realisatie doelstelling	Samen met de aan Fryslân Miljeu verbonden gemeenten wordt volop ingezet op het realiseren van de landelijke VANG-doelstellingen (zie hiervoor & beleid), in het bijzonder het streven naar 75% scheiding van het huishoudelijk afval en maximaal 100 kg huishoudelijk restafval per inwoner per jaar in 2020. Fryslân Miljeu/Omrin staat met haar gemeenten voor de uitdaging om bij te dragen aan de totstandkoming van een circulaire economie waarin afval door zoveel mogelijk hergebruik, waarde krijgt en houdt. Naast het belang van deze duurzaamheidsdoelstelling blijft het zaak om de kosten die hiermee gemoeid zijn, zo laag mogelijk te houden
Beleid	Het door de gemeente vastgestelde beleid is primair gericht op een duurzame circulaire economie. Daarbij past dat de gemeente de landelijk vastgestelde VanAfvalNaarGrondstof (VANG) doelstellingen tot haar uitgangspunt van beleid heeft verheven. Richting huishoudens heeft dat o.a. consequenties voor het inzamelbeleid en de daarbij behorende tarieven en uitvoeringsregels
Voornemens tot beleidwijzigingen	Integratie Afvalsturing en Fryslân Miljeu. In 2016 is de strategische koers van Omrin 2017-2020 vastgesteld, een heroriëntatie van de koers van de onderneming en haar bedrijfsonderdelen.
Publiek belang	Doelmatige inzameling van herbruikbare grondstoffen en afvalstoffen, en aanverwante reinigingstaken.
Ontwikkelingen	18 gemeenten zijn als aandeelhouder toegetreden. Versterken van de positie als regionaal Noord-Nederlands inzamelbedrijf van afvalstoffen, ook buiten de provincie Friesland.
Bestaande en verwachte risico's	Geen.
Beslag op financiële middelen	Geen. Op basis van contractuele afspraken betaalt de gemeente elk jaar voor de ingezamelde hoeveelheden.

Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen is gestegen in 2017 van € 7,4 miljoen naar € 7,9 miljoen.
Ontwikkeling solvabiliteit	De solvabiliteit is in 2017 gedaald van 31,8% naar 30,5%.
Ontwikkeling financiële resultaten	De omzet neemt toe en het resultaat stabiliseert.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	Ja.
Gevolgen beëindiging	Dat betekent ook het einde van het aandeelhouderschap BV Fryslân Zuidoost, en de noodzaak om een alternatief voor afvalinzameling te zoeken.

Sportstad Heerenveen BV	
Vestigingsplaats	Heerenveen
Aard rechtspersoon	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Gemeente Heerenveen en SC Heerenveen Vastgoed BV
Zeggenschap	Het realiseren, beheren en besturen van een multifunctioneel centrum voor sport, gezondheid, zorg, onderwijs en vrije tijd.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Medio 2006 is het multifunctioneel centrum in gebruik genomen. De doelstelling is nu gericht op het sluitend exploiteren van de accommodaties en het stimuleren van activiteiten op sportgebied in ruime zin.
Doel	Het realiseren, beheren en besturen van een multifunctioneel centrum voor sport, gezondheid, zorg, onderwijs en vrije tijd.
Realisatie doelstelling	Medio 2006 is het multifunctioneel centrum in gebruik genomen. De doelstelling is nu gericht op het sluitend exploiteren van de accommodaties en het stimuleren van activiteiten op sportgebied in ruime zin.
Beleid	Sport- en beweegbeleid.
Voornemens tot beleidwijzigingen	Geen.
Publiek belang	Bevordering economische ontwikkeling en werkgelegenheid; bevordering actieve deelname aan sport.
Ontwikkelingen	Op 1 juli 2017 heeft Sportstad Heerenveen BV haar leningportefeuille hergefinancierd. Ook heeft zij de overeenkomst met haar belangrijkste huurder opgebroken en verlengd. Daarnaast heeft Sportstad Heerenveen de aandelen van De Friesland Zorgverzekeraar ingekocht. De Friesland Zorgverzekeraar is daarna geen aandeelhouder meer. De continuïteit van Sportstad is gewaarborgd.
Bestaande en verwachte risico's	Het realiseren van een kostendekkende exploitatie overeenkomstig het Masterplan.
Beslag op financiële middelen	Het huidige geïnvesteerde aandelenkapitaal bedraagt € 11,2 miljoen. Als gevolg van negatieve resultaten daalde de waarde van het eigendom in voorgaande jaren. In die jaren is het noodzakelijk geweest een voorziening te treffen voor die waardevermindering. De Voorziening bedroeg destijds 50 % van de resultaten van de BV. De Voorziening bracht - en brengt - de waarde van het Eigen vermogen van Sportstad Heerenveen BV in overeenstemming met hetgeen Heerenveen op haar balans heeft geactiveerd. Het resultaat over 2017 heeft geleid tot een gedeeltelijke vrijval van de Voorziening. Verwacht wordt, dat deze lijn zich in het resultaat over 2018 voortzet.
Ontwikkeling eigen vermogen	Heerenveen neemt met 119.000 aandelen van nominaal € 93,60 deel, bedrag € 11.174.100. Het eigen vermogen zal, via de meerjarenbegroting, de komende jaren toenemen. Een vrijval van de opgebouwde verliesvoorziening behoort tot de mogelijkheden.
Ontwikkeling solvabiliteit	Bij voortgaande toename van het Eigen vermogen zal de Solvabiliteit (licht) verbeteren.
Ontwikkeling financiële resultaten	De meest recente exploitatieresultaten zijn positiever dan in het Masterplan is opgenomen. Het gemeentelijk Sportcentrum kent binnen de exploitatie van Sportstad een onrendabele top. Door het huidige construct is het totaal van de exploitatie Sportstad positief.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	Ja.
Gevolgen beëindiging	Bij beëindiging van betrokkenheid bij Sportstad blijft de betrokkenheid als eigenaar bij het gemeentelijk Sportcentrum BV. De gemeente Heerenveen staat garant voor een lening die Sportstad is aangegaan. Daardoor blijft betrokkenheid bestaan.

Thialf OG BV	
Vestigingsplaats	Heerenveen
Aard rechtspersoon	Besloten Vennootschap
Betrokkenen	Gemeente Heerenveen, Provincie Fryslân.
Zeggenschap	Het deelnemen in, zich financieel interesseren in, toezicht uitoefenen op en het bestuur voeren over andere ondernemingen en vennootschappen, het verstrekken van leningen en kredieten aan die ondernemingen en vennootschappen dan wel het verstrekken van zekerheden tot voldoening van door die ondernemingen en vennootschappen van derden opgenomen leningen en kredieten, alsmede het beheren, beleggen en exploiteren van goederen, waarden en vermogensbestanddelen. Deze holding is in 2003 speciaal ten behoeve van het Thialf IJstadion opgericht. Thialf B.V. is een 100% dochteronderneming van EAH Holding B.V. Inmiddels is in 2013 de provincie als aandeelhouder toegetreden (i.p.v. Essent en Aegon). Daarnaast is de naam gewijzigd naar Thialf OG BV.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Het behoud van een High Performance Topsportcentrum voor topsportontwikkeling, innovatie en (top)sportevenementen op Europees en wereldniveau.
Doel	Het deelnemen in, zich financieel interesseren in, toezicht uitoefenen op en het bestuur voeren over andere ondernemingen en vennootschappen, het verstrekken van leningen en kredieten aan die ondernemingen en vennootschappen dan wel het verstrekken van zekerheden tot voldoening van door die ondernemingen en vennootschappen van derden opgenomen leningen en kredieten, alsmede het beheren, beleggen en exploiteren van goederen, waarden en vermogensbestanddelen. Deze holding is in 2003 speciaal ten behoeve van het Thialf IJstadion opgericht. Thialf B.V. is een 100% dochteronderneming van EAH Holding B.V. Inmiddels is in 2013 de provincie als aandeelhouder toegetreden (i.p.v. Essent en Aegon). Daarnaast is de naam gewijzigd naar Thialf OG BV.
Realisatie doelstelling	Het behoud van een High Performance Topsportcentrum voor topsportontwikkeling, innovatie en (top)sportevenementen op Europees en wereldniveau.
Beleid	Sport- en beweegbeleid
Voornemens tot beleidwijzigingen	Na de verkregen situatie van stabilisering plannen ontwikkelen met mogelijkheden voor de komende jaren.
Publiek belang	Instandhouding van IJstadion Thialf als beeld- en imagobepalende voorziening voor Heerenveen en Fryslân.
Ontwikkelingen	Na overname van de aandelen door de provincie is de bouw van het nieuwe Thialf afgerond. Er wordt onderzoek gedaan of de exploitatie van het ijsstadion moet worden aanbesteed.
Bestaande en verwachte risico's	Inherent aan het publiek belang bij de instandhouding van een ijsstadion is het risico van exploitatieverliezen. Was de exploitatie over boekjaar 2016/2017 nog verlieslatend, voor 2017/2018 wordt een verbetering van het resultaat verwacht. Naar verwachting zal de verbetering doorzetten. Middels meerjarenramingen en periodieke rapportages worden de risico's beheersbaar gemaakt.
Beslag op financiële middelen	De gemeente heeft zich voor € 1,5 miljoen ingekocht waarbij voorzichtigheidshalve direct een voorziening met dezelfde omvang is getroffen

Ontwikkeling eigen vermogen	Heerenveen neemt ingaande februari 2005 deel met 6.000 aandelen van nominaal € 1,00 (€ 6.000) in de B.V. (1/3 deel). Op basis van de meest recente jaarrekening bedraagt het eigen vermogen circa € 1 miljoen en neemt dit de komende jaren af. Deze afname wordt met name veroorzaakt door de forse afschrijvingskosten die niet uit de exploitatie kan worden opgevangen.
Ontwikkeling solvabiliteit	Neemt af als gevolg van het afnemende eigen vermogen.
Ontwikkeling financiële resultaten	Op basis van de tussentijdse resultaten is de prognose dat Thialf OG BV over het boekjaar 2017/2018 een beter resultaat haalt dan begroot.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Oordeel met beperking over het boekjaar 2015/2016. Maatregelen zijn genomen om voor het komende boekjaar een goedkeurende verklaring te ontvangen. Jaarrekening 2016/2017 is nog niet beschikbaar.
Mogelijkheid tot beëindiging	Ja, mits nieuwe aandeelhouder de doelstelling volledig onderschrijft en qua statuur aanvaardbaar is voor de andere aandeelhouders overeenkomstig de aandeelhoudersovereenkomst.
Gevolgen beëindiging	Maatschappelijke gevolgen zijn onzeker.

- **Stichtingen en verenigingen**

MFA De Akkers	
Vestigingsplaats	Heerenveen
Aard rechtspersoon	Vereniging
Betrokkenen	Gemeente Heerenveen, Stichting Ambion en CBO Meilân
Zeggenschap	De vereniging heeft als doel het beheer van het gebouw en de grond en het behartigen van gemeenschappelijke belangen van de eigenaars. De vereniging kan geen registergoederen in eigendom verkrijgen. De vereniging kan vergunningen die betrekking hebben op het gebouw en de grond, alsmede de exploitatie daarvan, aanvragen en op naam houden. Het betreft het registergoed Veluwelaan 47 te Heerenveen. De "VvE MFC De Akkers" is opgericht bij notariële akte van 19 juni 2017. De betrokken partijen hebben het Huishoudelijk Reglement vastgesteld op 17 juli 2017.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Instandhouding van het gebouw
Doel	De vereniging heeft als doel het beheer van het gebouw en de grond en het behartigen van gemeenschappelijke belangen van de eigenaars. De vereniging kan geen registergoederen in eigendom verkrijgen. De vereniging kan vergunningen die betrekking hebben op het gebouw en de grond, alsmede de exploitatie daarvan, aanvragen en op naam houden. Het betreft het registergoed Veluwelaan 47 te Heerenveen. De "VvE MFC De Akkers" is opgericht bij notariële akte van 19 juni 2017. De betrokken partijen hebben het Huishoudelijk Reglement vastgesteld op 17 juli 2017.
Realisatie doelstelling	Instandhouding van het gebouw
Beleid	Zie doelstelling
Voornemens tot beleidwijzigingen	Er is geen sprake van beleidwijzigingen.
Publiek belang	Doelmatige en kwalitatief goede uitvoering gemeentelijke overheidstaken
Ontwikkelingen	Stabiel
Bestaande en verwachte risico's	Het vertrekken van een partij zou als risico meebrengen dat de kosten onder de overgebleven partijen verdeeld moeten worden.
Beslag op financiële middelen	Kosten VvE € 20.200 (inclusief schoonmaak) Kosten onderhoud gymnastiekmaterialen € 2.100 Kosten onderhoud gebouw € 12.585
Ontwikkeling eigen vermogen	stabiel, minimaal
Ontwikkeling solvabiliteit	stabiel
Ontwikkeling financiële resultaten	Geen bijzonderheden
Accountantsverklaring	Nee
Aard accountantsverklaring	n.v.t.
Mogelijkheid tot beëindiging	Overdracht van het appartementsrecht.
Gevolgen beëindiging	Geen betrokkenheid meer bij de VVE betekent dat de gemeente een nieuwe modus voor verrekening moet vaststellen.

Stichting de Basis	
Vestigingsplaats	Heerenveen
Aard rechtspersoon	Stichting
Betrokkenen	N.v.t.
Zeggenschap	Het in stand houden van de scholen voor openbaar primair onderwijs in de gemeente Heerenveen. Statutair doel: het geven van openbaar onderwijs overeenkomstig artikel 46 van de Wet op het primair onderwijs.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Ja, scholen zijn in stand gehouden.
Doel	Het in stand houden van de scholen voor openbaar primair onderwijs in de gemeente Heerenveen. Statutair doel: het geven van openbaar onderwijs overeenkomstig artikel 46 van de Wet op het primair onderwijs.
Realisatie doelstelling	Ja, scholen zijn in stand gehouden.
Beleid	Beleid gericht op het in stand houden van het openbaar onderwijs in de gemeente en op het borgen van de onderwijskwaliteit.
Voornemens tot beleidwijzigingen	In 2016 is De Basis een bestuurlijke samenwerking aangegaan met Stichting Openbaar Primair Onderwijs. Hiervoor is de Stichting Ambion opgericht.
Publiek belang	Zie doelstelling
Ontwikkelingen	In 2012 is besloten tot het instellen van een verscherpt gemeentelijk toezicht op De Basis. Dit is met ingang van 2018 afgeschaald naar regulier toezicht.
Bestaande en verwachte risico's	De realisatie van de begroting is sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de leerlingenaantallen en de bekostiging vanuit het rijk. De Basis moet hier tijdig op reageren.
Beslag op financiële middelen	N.v.t.
Ontwikkeling eigen vermogen	De algemene reserve bedraagt per 31 december 2017 € 4.444.901. De algemene reserve dient als risicobuffer. De ontwikkeling van de algemene reserve is positief.
Ontwikkeling solvabiliteit	De ondergrens voor de solvabiliteit bedraagt 30%. De solvabiliteitsratio's van De Basis bewegen ruim boven de 30%
Ontwikkeling financiële resultaten	Het positieve resultaat bedroeg in 2017 € 672.510. De komende jaren verwacht De Basis dat het resultaat zich rond de nullijn zal bewegen.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017
Mogelijkheid tot beëindiging	De gemeenteraad heeft het besluit tot oprichting van de stichting genomen en blijft verantwoordelijk voor voldoende aanbod van openbaar onderwijs in de gemeente.
Gevolgen beëindiging	N.v.t.

Stichting OSG Sevenwolden	
Vestigingsplaats	Heerenveen
Aard rechtspersoon	Stichting
Betrokkenen	N.v.t.
Zeggenschap	Het in stand houden van de scholen voor openbaar voortgezet onderwijs in de gemeente Heerenveen. Statutair doel: het geven van openbaar onderwijs overeenkomstig artikel 42 van de Wet op het voortgezet onderwijs.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Ja, de scholen zijn in stand gehouden.
Doel	Het in stand houden van de scholen voor openbaar voortgezet onderwijs in de gemeente Heerenveen. Statutair doel: het geven van openbaar onderwijs overeenkomstig artikel 42 van de Wet op het voortgezet onderwijs.
Realisatie doelstelling	Ja, de scholen zijn in stand gehouden.
Beleid	Beleid gericht op het in stand houden van openbaar voortgezet onderwijs; tevens beleid gericht op kwaliteit van onderwijs.
Voornemens tot beleidwijzigingen	N.v.t.
Publiek belang	Zie doelstelling
Ontwikkelingen	Intensivering samenwerking met bijzonder voortgezet onderwijs
Bestaande en verwachte risico's	De realisatie van de begroting is sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de leerlingenaantallen en de bekostiging vanuit het Rijk. De OSG moet hier op tijd op reageren
Beslag op financiële middelen	Sinds 2013 ontvangt de Stichting OSG Sevenwolden geen financiële bijdrage meer van de gemeente.
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen van de OSG heeft twee functies: een financieringsfunctie en een bufferfunctie. In de meerjarenbegroting wordt jaarlijks een update gemaakt van de risico's en het benodigde buffervermogen. De eigen norm voor het weerstandsvermogen bedraagt 15% en de norm van de inspectie is 10%-40%. In de meerjarenbegroting beweegt het percentage zich rond de eigen norm.
Ontwikkeling solvabiliteit	De norm van de inspectie bedraagt 20%. De Raad van Toezicht heeft aangegeven minimaal de norm van 35% te willen hanteren. In de meerjarenbegroting beweegt het percentage zich rond de eigen norm.
Ontwikkeling financiële resultaten	Voor 2017 bedroeg het exploitatieresultaat € 16.000 positief. Voor 2018 bedraagt het geprognostiseerd resultaat € 665.000 positief. In het voorjaar van 2019 wordt er een meerjarenbegroting 2019-2022 voorgelegd met daarin een drietal scenario's. Een scenario bij ongewijzigde voortzetting, een realistisch scenario en een scenario met enkele variabelen.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	De gemeenteraad heeft besloten de stichting op te richten en blijft verantwoordelijk voor voldoende aanbod van openbaar onderwijs in de gemeente.
Gevolgen beëindiging	N.v.t.

Vereniging Nederlandse Gemeenten	
Vestigingsplaats	Den Haag
Aard rechtspersoon	Vereniging
Betrokkenen	De Nederlandse gemeenten
Zeggenschap	Het collectief en individueel bijstaan van de leden (gemeenten) bij de vervulling van hun bestuurstaken.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Heeft een ondersteunende functie bij handreikingen en voorbeeldverordeningen e.d
Doel	Het collectief en individueel bijstaan van de leden (gemeenten) bij de vervulling van hun bestuurstaken.
Realisatie doelstelling	Heeft een ondersteunende functie bij handreikingen en voorbeeldverordeningen e.d
Beleid	Belangenbehartiging van de leden.
Voornemens tot beleidwijzigingen	Doelstelling blijft onveranderd.
Publiek belang	Doelmatige en kwalitatief goede uitvoering gemeentelijke overheidstaken.
Ontwikkelingen	Stabiel
Bestaande en verwachte risico's	Geen.
Beslag op financiële middelen	Voor het jaar 2018 was de verschuldigde contributie € 66.649. (exclusief BTW).
Ontwikkeling eigen vermogen	N.v.t.
Ontwikkeling solvabiliteit	N.v.t.
Ontwikkeling financiële resultaten	Geen bijzonderheden.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	Door opzegging. Lidmaatschap eindigt op 31 december van het jaar na het jaar waarin de opzegging plaatsvindt.
Gevolgen beëindiging	Niet meer gebruik kunnen maken van de ondersteuning op divers gebied

Vereniging van eigenaars Sportcentrum Heerenveen	
Vestigingsplaats	Heerenveen
Aard rechtspersoon	Vereniging
Betrokkenen	Gemeente Heerenveen en Sportstad Heerenveen B.V.
Zeggenschap	De Vereniging van Eigenaars Sportcentrum Heerenveen heeft als doel het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de eigenaars. Hieronder valt uitdrukkelijk ook het verkrijgen, bezwaren, vervreemden en beheren van registergoederen. Het betreft hier het registergoed Abe Lenstra Boulevard 23-27.
Vertegenwoordiging van de gemeente	N.v.t.
Doel	De Vereniging van Eigenaars Sportcentrum Heerenveen heeft als doel het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de eigenaars. Hieronder valt uitdrukkelijk ook het verkrijgen, bezwaren, vervreemden en beheren van registergoederen. Het betreft hier het registergoed Abe Lenstra Boulevard 23-27.
Realisatie doelstelling	N.v.t.
Beleid	Sport- en beweegbeleid
Voornemens tot beleidwijzigingen	De doelstelling verandert niet
Publiek belang	Doelmatige en kwalitatief goede uitvoering gemeentelijke overheidstaken.
Ontwikkelingen	Stabiel
Bestaande en verwachte risico's	Geen
Beslag op financiële middelen	Geen
Ontwikkeling eigen vermogen	N.v.t.
Ontwikkeling solvabiliteit	N.v.t.
Ontwikkeling financiële resultaten	Geen bijzonderheden
Accountantsverklaring	Nee
Aard accountantsverklaring	N.v.t.
Mogelijkheid tot beëindiging	Verkoop van appartementsrecht
Gevolgen beëindiging	Geen gebruik meer kunnen maken van het registergoed aan de Abe Lenstra Boulevard 23-27.

Vereniging van Friese Gemeenten	
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Aard rechtspersoon	Vereniging
Betrokkenen	Alle Friese gemeenten
Zeggenschap	Het behartigen van de belangen van de leden (Friese gemeenten); het verstrekken van advies aan de leden; het uitoefenen van een platformfunctie voor afstemming met en communicatie tussen de leden; het regelen van vertegenwoordigingen voor en namens de leden.
Vertegenwoordiging van de gemeente	Systeem kwaliteitsverbetering voor gemeenten in samenwerking met Provincie Fryslân.
Doel	Het behartigen van de belangen van de leden (Friese gemeenten); het verstrekken van advies aan de leden; het uitoefenen van een platformfunctie voor afstemming met en communicatie tussen de leden; het regelen van vertegenwoordigingen voor en namens de leden.
Realisatie doelstelling	Systeem kwaliteitsverbetering voor gemeenten in samenwerking met Provincie Fryslân.
Beleid	Belangenbehartiging van de leden.
Voornemens tot beleidwijzigingen	Geen.
Publiek belang	Doelmatige en kwalitatief goede uitvoering gemeentelijke overheidstaken van Friese gemeenten.
Ontwikkelingen	Geen.
Bestaande en verwachte risico's	Geen.
Beslag op financiële middelen	Voor het jaar 2018 was de verschuldigde contributie € 22.591. (exclusief BTW).
Ontwikkeling eigen vermogen	Het eigen vermogen per 31 december 2017 bedraagt € 217.136.
Ontwikkeling solvabiliteit	In 2012 is het niveau van het eigen vermogen bepaald op minimaal éénmaal de jaarlijkse loonsom (2017: € 250.000). Positieve resultaten worden aangewend om het eigen vermogen richting het afgesproken niveau te brengen.
Ontwikkeling financiële resultaten	Het positieve resultaat over 2017 bedroeg € 19.488.
Accountantsverklaring	Ja
Aard accountantsverklaring	Goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017.
Mogelijkheid tot beëindiging	Opzeggen lidmaatschap vereniging.
Gevolgen beëindiging	Verlies van ondersteuning en netwerken. Alle Friese gemeenten zijn lid. Opzegging van het lidmaatschap plaatst Heerenveen in een uitzonderingspositie.

Grondbeleid

Algemeen

Grondbeleid is een middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van de volkshuisvesting, lokale economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen te verwezenlijken. De paragraaf Grondbeleid moet in ieder geval bestaan uit:

- een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- een omschrijving van hoe de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- de beleidsuitgangspunten voor de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Nota Grondbeleid

De actuele nota Grondbeleid, die op 7 november 2013 door de gemeenteraad is vastgesteld, geeft nieuwe kaders. Kaders in de vorm van beleidsregels. Het accent ligt op het acteren in een situatie, waarbij er sprake is van veel grond en relatief weinig programma en een hoog risicoprofiel. De nota richt zich, anders dan de vorige nota, vooral op het beheersbaar maken van risico's, het verbeteren van de processen binnen het grondbedrijf, het beter structureren van de informatievoorziening. En bovenal op een sterkere focus op de projecten- en grondportefeuille.

Beleidsregels opgenomen in de nieuwe nota grondbeleid

Onderstaand worden de kaders voor het (nieuwe) grondbeleid, zoals in deze nota beschreven, en voor zover in de huidige situatie relevant, vermeld:

- de gemeente legt de nadruk op de instrumenten van het kostenverhaal. Wij willen gemaakte kosten terugverdienen tegen een zo beperkt mogelijk risicoprofiel;
- de gemeente neemt een kritische houding aan ten aanzien van het behoud van haar vastgoed en grondportefeuille;
- met het grondprijsbeleid beoogt de gemeente de bouwgrond te verkopen tegen marktconforme condities en prijzen. Daarbij wordt voortdurend rekening gehouden met wijzigingen in marktomstandigheden;
- gronden worden uitgegeven tegen marktwaarde. Deze waarde wordt objectief en transparant vastgesteld. In eerste aanleg wordt gebruik gemaakt van de residuele grondwaardebepaling en waar nodig wordt expertise ingehuurd van makelaars en taxateurs en adviseurs om bouwkosten te toetsen;
- voor niet commerciële functies hanteert de gemeente in eerste aanleg de kostprijsmethode;
- voor alle grondexploitaties worden onderbouwde exploitatieberekeningen gemaakt;
- de exploitatieberekeningen worden aan de raad ter vaststelling aangeboden en jaarlijks herzien;
- naast de reguliere informatie in het kader van de P&C-cyclus en het vaststellen van de grondexploitaties informeren wij u minimaal twee maal per jaar over de voortgang van de grondexploitatie. Via deze monitoring wordt u betrokken bij de inhoudelijke en kwalitatieve voortgang binnen de afzonderlijke projecten. Afwijkingen worden vroegtijdig gesignaleerd, zodat kan worden bijgestuurd indien gewenst;
- bij het opstellen van grondexploitaties worden ook risicoanalyses opgesteld;
- winsten worden in beginsel pas genomen bij afsluiting van een complex;

- verlies wordt genomen door een voorziening te treffen ter grootte van het volledige verlies. Het verlies wordt direct genomen zodra het zich voordoet.

Monitoring projecten grondbedrijf, risico analyse en actualisatie

De monitor Grondbedrijf is inmiddels enkele jaren actief. De monitor voldoet aan de verwachtingen en geeft goede handvatten voor het beheersen van de grondexploitaties en maakt de inhoudelijke voortgang van de verschillende projecten en processen inzichtelijk. Bij het monitoren richten we ons telkens op de referentiesituatie zoals die jaarlijks wordt vastgesteld bij de behandeling van de Themarekening. Daarbij wordt per project de situatie per 1 januari van het betreffende jaar geschetst en vastgelegd in de vorm van:

- boekwaarde;
- exploitatie resultaat;
- programmering en fasering (welke kosten en opbrengsten voor de komende jaren);
- nog te realiseren opbrengsten en te maken kosten.

Ten behoeve van de jaarrekening stellen wij vanaf 2017 een position paper op. In dit document wordt de waardering van de grondexploitaties toegelicht. Door aan te geven welke werkzaamheden worden verricht en door wie dit is gedocumenteerd en wie de werkzaamheden heeft gecontroleerd komen wij beter in control. De ramingen in de grondexploitaties worden betrouwbaarder en potentiële risico's zijn eerder gesignaleerd.

Techniek grondexploitaties

In 2017 zijn wij gestart met de introductie van een nieuw hulpmiddel om de grondexploitaties te bouwen en te onderhouden. Het nieuwe systeem (genaamd "GREX-manager") maakt de opbouw van de verschillende projecten helderder en eenduidiger. Maakt snellere (management) analyses mogelijk en biedt de afzonderlijke disciplines meer mogelijkheden en comfort bij het werken aan de afzonderlijke projectonderdelen binnen de verschillende grondexploitaties. Begin 2018 zijn alle grondexploitaties opgenomen in het nieuwe systeem.

Risicomanagement grondbedrijf

Tot op heden maakten de risico's van het grondbedrijf deel uit van de risico-inventarisatie die aan de hand van het Naris-systeem werd opgesteld. Er is voor het grondbedrijf een doorontwikkeling gemaakt met betrekking tot het duiden van de financiële risico's. Naris bood echter niet de technische mogelijkheden om per complex en rekening houdend met de looptijd de omvang van de financiële risico's te bepalen. Met behulp van de GREX-manager is dit wel mogelijk. Op deze manier worden per complex de risico's in kaart gebracht. Deze risico's hebben betrekking op bijvoorbeeld de stijging van kosten, daling van verkoopprijzen, verschuiving van de doorlooptijd/geplande afzetten e.d. De zogenaamde MonteCarlo-analyse berekent het resultaat van 10.000 mogelijke resultaten waarbij rekening is gehouden met de ingevoerde risico's.

De uitkomsten van de MonteCarlo-analyse zijn per complex uitgevoerd en leiden tot de volgende uitkomsten:

	Complex	NCW 31-12-2018	Risicoprofiel bij 90%	Benodigd buffer
1000	Tjalleberd - De Eide	€ 22.000	-€ 166.351	€ 167.000
1009	Heidemeer	-€ 64.000	-€ 68.443	€ 69.000
1014	Hepkema	€ 5.000	€ 4.932	€ 0
1017	De Fjilden Nieuwehorne	-€ 14.000	-€ 178.887	€ 179.000
1021	Fedde Schurerplein	€ 165.000	€ 3.294	€ 0
1025	Schoollocaties Jubbega	€ 44.000	-€ 11.033	€ 12.000
1026	Tellegebied	€ 39.000	-€ 69.890	€ 70.000
1038	Haskerdijken	€ 5.000	-€ 25.144	€ 26.000
1040	Skoatterwâld fase 1+2	-€ 47.000	-€ 831.651	€ 832.000
1041	Skoatterwâld fase 3	€ 12.000	-€ 1.387.765	€ 1.388.000
	Subtotaal woningbouw	€ 167.000	-€ 2.730.938	€ 2.743.000
1002	Heerenveen Oost Stadiongebied	-€ 17.000	-€ 562.946	€ 563.000
1008	De Kavels	€ 806.000	€ 740.928	€ 0
1016	IBF II	€ 1.154.000	€ 191.687	€ 0
1037	Spikerboor Zuid	€ 345.000	€ 308.728	€ 0
	Subtotaal bedrijventerreinen	€ 2.288.000	€ 678.397	€ 563.000
	Totaal	€ 2.455.000	-€ 2.052.541	€ 3.306.000

De benodigde buffer dekt 90% van de mogelijke scenario's af. Naast deze buffer kiezen we ervoor deze te verhogen met een factor 1,4. Wij doen dit omdat er mogelijk risico's ontbreken ('zwarte zwanen') en er strengere regels voor winstneming zijn ingevoerd. Dit heeft als gevolg dat de buffer door potentiële winst hiermee niet langer aanwezig is. Het percentage van 90% zekerheid en de factor 1,4 is gelijk aan de uitgangspunten zoals die voor het 'algemene weerstandsvermogen' door u zijn vastgesteld. Dit resulteert in een benodigd weerstandsvermogen voor het grondbedrijf van **€ 4.628.400** (1,4 x € 3.306.000).

Woningbouw

Omschrijving	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar
Totaal lasten	3.013	4.127	3.446
Totaal baten	7.035	5.008	7.023
Saldo	4.022	881	3.578
Verlaging onderhanden werk	4.103	920	3.657
Resultaat	-81	-39	-79
Boekwaarde 1-1	27.855	22.014	22.014
Mutatie onderhanden werk	-4.103	-920	-3.657
Boekwaarde 31-12	23.752	21.094	18.357

Bedrijventerreinen

Omschrijving	Raming begrotingsjaar voor wijziging	Raming begrotingsjaar na wijziging	Realisatie begrotingsjaar
Totaal lasten	815	960	512
Totaal baten	4.994	6.076	6.255
Saldo	4.179	5.116	5.743
Verlaging onderhanden werk	4.056	4.685	5.430
Resultaat	123	431	313
Boekwaarde 1-1	7.490	12.197	12.197
Mutatie onderhanden werk	-4.056	-4.685	-5.430
Boekwaarde 31-12	3.434	7.512	6.767

Lokale Heffingen

Algemeen

Lokale heffingen zijn de opbrengsten uit retributies en de eigen belastingen. Retributies zijn gedwongen betalingen aan de gemeente voor verleende diensten.

In de paragraaf Lokale heffingen vindt u informatie over:

- de gerealiseerde opbrengsten;
- het beleid ten aanzien van lokale heffingen;
- de lokale lastendruk;
- het kwijtscheldingsbeleid;
- het invorderingsbeleid.

Onderbouwing kostendekkendheid

Vanaf de begroting 2017 moet er in het overzicht Lokale heffingen ook inzichtelijk worden gemaakt dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden. Voor heffingen waarbij kosten worden verhaald, geldt dat de gemeente er geen winst op mag maken en alleen de daadwerkelijke kosten in rekening mag brengen. In de financiële jaarrekening is een tabel opgenomen met de omvang van de lasten, gespecificeerd per taakveld, met daartegenover welke baten uit de heffing zijn gerealiseerd.

De kostendekkendheid is vervolgens het percentage van de werkelijke lasten ten opzichte van de werkelijke baten. Ook wordt uitgelegd welke beleidsuitgangspunten aan die berekeningen ten grondslag liggen en hoe deze uitgangspunten worden gebruikt om de hoogte van de heffing te bepalen.

Beleid ten aanzien van lokale heffingen

Het beleid van de gemeente Heerenveen is er op gericht daar waar mogelijk de kosten voor dienstverlening aan individuele inwoners en bedrijven aan hen door te belasten. De door te belasten begrote kosten worden jaarlijks geïndexeerd. Voor 2018 gold een index van 1,0%.

Het dekkingspercentage van de totale legesverordening mag (wettelijk) op begrotingsbasis maximaal 100% bedragen. Individuele leges mogen wel een overdekking hebben, maar alle leges gezamenlijk mogen maximaal 100% van de kosten dekken. Waar wettelijke maximumtarieven zijn vastgesteld, hanteren we die.

Lokale lastendruk

Voor inzicht in de lokale lastendruk maken wij gebruik van de [lokale lasten meter](#). Met deze meter kunnen burgers, ondernemers en u inzicht krijgen in de lokale lasten en deze vergelijken met andere gemeenten, waaronder de omliggende gemeenten: De Fryske Marren, Súdwest-Fryslân, Leeuwarden en Smallingerland. De meter geeft inzicht in:

- de OZB;
- de rioolheffing;
- de afvalstoffenheffing;
- de hondenbelasting.

Voor [raadsleden](#) is het mogelijk om met de meter de hoogte van belastingen en heffingen te berekenen en te bekijken wat dat doet voor de burgers en/of ondernemers en voor de opbrengsten voor de gemeente.

Kwijtscheldingsbeleid

De wettelijke regels gaan ervan uit dat een belastingplichtige een ontvangen aanslag moet betalen. Alleen in een aantal uitzonderlijke situaties kan kwijtschelding worden verleend. Deze kwijtschelding kan alleen worden verleend als u die mogelijkheid heeft vastgesteld. Dat heeft u gedaan in de [Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen](#). Hierin heeft u de belastingen bepaald waarvan kwijtschelding mogelijk is en de voorwaarden waaronder de kwijtscheldingsprocedure plaatsvindt. U bent hierbij gebonden aan landelijk voorgeschreven regels van de staatssecretaris van Financiën. Deze regels komen erop neer dat alleen burgers met een inkomen tot ongeveer bijstandsniveau en zonder vermogen voor kwijtschelding in aanmerking komen.

Invorderingsbeleid

Het grootste deel van de belastingen/heffingen wordt op een gecombineerde aanslag opgelegd aan de belastingplichtigen. De rest wordt op andere wijze opgelegd aan de belastingplichtigen. Indien niet tijdig wordt betaald, wordt de invordering gestart. Daarin worden de wettelijke regels opgenomen in de door u besloten belasting- en heffingsverordeningen en de [Leidraad Invordering Gemeentelijke Belastingen](#) gevolgd.

Verordeningen

De verordeningen van de heffingen en belastingen, zijn de actuele verordeningen. In de raadsvergadering van december 2018 zijn de nieuwe verordeningen voor 2019 door de gemeenteraad vastgesteld.

Heffingen en belastingen

Opbrengsten	Raming 2018 voor wijzigingen	Raming 2018 na wijzigingen	Realisatie 2018	Saldo
Afvalstoffenheffing	5.345	5.615	5.763	148
Bruggelden	90	90		-90
Forensenbelasting	36	36	41	5
Haven-, kade- en opslaggeld	71	40	72	32
Hondenbelasting	146	146	141	-5
Leges	2.112	2.712	2.826	114
Lijkbezorgingsrechten	206	256	292	36
Onroerende zaakbelasting	14.097	14.097	14.163	66
Parkeerbelasting	2.289	2.289	2.312	23
Precariobelasting	40	40	76	36
Precariobelasting kabels en leidingen	3.175	3.175	3.315	140
Reclamebelasting	135	135	143	8
Rioolheffing	5.248	5.248	5.299	51
Toeristenbelasting	94	94	127	33
Totalen	33.084	33.973	34.570	597

Afvalstoffenheffing

Van alle percelen waarvoor ingevolge de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt, wordt een afvalstoffenheffing geheven. Dat heeft u geregeld in de Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing. In Heerenveen wordt bij afvalstoffenheffing onderscheid gemaakt in een vast deel en een variabel deel, ook wel Diftar genoemd.

In Heerenveen wordt bij afvalstoffenheffing onderscheid gemaakt in een vast deel en een variabel deel, ook wel Diftar genoemd. Indien op rekeningbasis overschotten ontstaan dan worden die gereserveerd om de tarieven in de toekomst te kunnen egaliseren.

Realisatie afvalstoffenheffing:

- | | |
|----------------------------|-----------------|
| • begroting voor wijziging | € 5,344 miljoen |
| • begroting na wijziging | € 5,615 miljoen |
| • realisatie | € 5,762 miljoen |

Aan de egalisatievoorziening is toegevoegd:

- | | |
|----------------------------|-----------|
| • begroting voor wijziging | € 18.000 |
| • begroting na wijziging | € 137.000 |
| • realisatie | € 328.000 |

Bruggeld

Met ingang van 2018 heeft de gemeente deze belasting afgeschaft.

De Verordening op de heffing en de invordering van bruggeld is ingetrokken.

Forensenbelasting

Personen die langer dan de in de verordening genoemde periode een gemeubileerde woning beschikbaar houden zonder te zijn ingeschreven in het gemeentelijke bevolkingsregister, zijn forensenbelasting verschuldigd. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van een forensenbelasting](#). Dit product laat in de jaarrekening een overschot zien van € 5.700.

Haven-, kade- en opslaggeld

Haven-, kade- en opslaggeld wordt geheven voor:

- het innemen van ligplaatsen in de gemeentelijke industriehaven;
- voor het gebruik maken van gemeentelijke kaden, oevers, aanlegsteigers of meerpalen;
- voor het opslaan of hebben van goederen of voorwerpen op gemeentelijke kaden.

Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van haven-, kade- en opslaggeld](#). De totale inkomsten over 2018 bedroegen afgerond: € 74.000. Hiervan is € 30.000 ontvangen uit verhuur van ligplaatsen.

Hondenbelasting

Houders van honden zijn hondenbelasting verschuldigd. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van hondenbelasting](#). De tarieven van de hondenbelasting zijn in 2018 gehalveerd. De opbrengst van deze belasting bedroeg in 2018 afgerond € 141.000.

Leges

Voor, door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten worden (onder de naam leges) rechten geheven. Dit geldt ook voor de werkzaamheden verband houdend met het aanvragen van een Nederlandse identiteitskaart of een reisdocument. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van leges](#).

Leges Burgerzaken en Vergunningen

In de tarieventabel voor 2018 behorende bij de legesverordening zijn tarieven opgenomen voor de dienstverlening, zoals het uitgeven van een paspoort of het behandelen van een aanvraag drank- en horecavergunning.

De tarieven voor rijbewijzen en reisdocumenten zijn opgebouwd uit een verplicht rijksdeel en een gemeentelijk deel.

De inkomsten uit leges voor rijbewijzen en reisdocumenten zijn ten opzichte van de begroting met respectievelijk € 43.899 en € 57.242 overschreden. Dit verklaart grotendeels het verschil van € 114.000. Hier tegenover staan extra uitgaven voor de rijksleges. Het saldo op deze leges is € 1.282 positief.

Lijkbezorgingrechten

Voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats, worden rechten geheven.

Dat heeft u geregeld in de Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten.

In de [Verordening op de lijkbezorgingsrechten](#) en de daarbij behorende tarieventabel is de keuze voor het vastleggen van een grafrecht, met meerdere mogelijkheden verfiend.

De begraafrechten zijn hoger dan vooraf ingeschat. Door een omissie in de begraafrechten verordening 2017 kon een gedeelte van de rechten niet worden opgelegd. Deze rechten zijn in 2018 alsnog in rekening gebracht. In het vierde verzamelbesluit van 2018 zijn de extra inkomsten al grotendeels verantwoord. De positieve afwijking ten opzichte van de bijgestelde begroting is nu beperkt tot € 35.595.

Onroerende zaakbelasting

Op onroerende zaken in de gemeente Heerenveen wordt Onroerendezaakbelasting (OZB) geheven. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelastingen](#).

Voor het bepalen van de tarieven (percentages) van de OZB is de totale heffingsgrondslag (som van alle WOZ-waarden) in de gemeente bepalend. De tarieven zijn bepaald op basis van een verwachte waardeontwikkeling van alle WOZ-waarden. De tarieven worden bij een daling van de heffingsgrondslag naar boven en bij een stijging naar beneden bijgesteld om tot de door u gewenste opbrengst OZB te komen. Op een bedrag van 14,1 miljoen euro kent dit product een positieve afwijking van € 67.000. Dit is 0,0048% van het totaal begrote bedrag.

Parkeerbelasting

Voor het parkeren van een motorvoertuig en voor een parkeervergunning wordt een parkeerbelasting geheven. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van parkeerbelasting](#). De opbrengsten uit parkeerbelasting zijn € 23.000 hoger dan begroot. In totaal is aan parkeerbelasting 2,3 miljoen euro ontvangen.

Precariobelasting

Op het hebben van voorwerpen onder, op of boven gemeentegrond wordt een precariobelasting geheven. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van precariobelasting](#).

Sinds 2011 wordt deze belasting ook op nutsnetwerken (gas en elektriciteit) geheven. Deze belasting wordt opgelegd aan nuts- en particuliere bedrijven die daarvan eigenaar zijn. Kabels in het kader van de Communicatiewet moeten worden gedoogd en kunnen niet worden belast.

Sinds 1 juli 2017 kunnen gemeenten geen precariobelasting meer heffen over nutsnetwerken die nuts- en particuliere bedrijven in, op of boven gemeentegrond exploiteren. Vanaf die datum is de wet tot afschaffing van de precariobelasting op nutsnetwerken van kracht.

Gemeenten die op 10 februari 2016 in hun belastingverordening een tarief hadden voor nutsnetwerken, mogen uiterlijk tot 1 januari 2022 nog precariobelasting op nutsnetwerken blijven heffen. Onder deze overgangsregeling kan een gemeente maximaal het tarief in rekening brengen dat op 10 februari 2016 gold. Heerenveen valt binnen deze overgangsregeling. Dat tarief is € 0,19 per meter kabels/leidingen per maand.

De precario voor gebruik van gemeentegrond is, los van de inflatiecorrectie, onveranderd.

Reclamebelasting

Reclamebelasting wordt geheven in het centrumgebied van Heerenveen. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en invordering van reclamebelasting](#). Het grootste deel van de opbrengsten is bestemd voor evenementen, een klein deel voor de organisatie van het centrummanagement. De gemeentelijke perceptiekosten worden door ons op de opbrengst ingehouden. Wat resteert wordt als subsidie verstrekt aan de stichting Centrum Promotie Heerenveen, die hiermee de evenementen bekostigt. Totale opbrengst in 2018 bedraagt € 142.600.

Rioolheffing

Van alle percelen die direct of indirect zijn aangesloten op de riolering wordt een rioolheffing geheven. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing](#). Via deze heffing op woningen en niet-woningen worden de kosten van onderhoud en vervanging van de gemeentelijke voorzieningen voor inzameling en transport van stedelijk afvalwater (hemel- grond en afvalwater) in de gemeente gedekt. In het door de raad in december 2015 vastgestelde Gemeentelijk Riolerings Plan met bijbehorende kostendekkingsplan, is afgesproken dat de rioolheffing(en) elk jaar met 4,75% zullen stijgen. Dit geldt voor huishoudens en voor bedrijven.

Toeristenbelasting

Op nachtverblijf wordt een toeristenbelasting geheven. De logiesverstrekker mag deze belasting verhalen op degene die overnacht. Dat heeft u geregeld in de [Verordening op de heffing en invordering van toeristenbelasting](#). De werkelijke opbrengsten zijn € 33.000 hoger dan begroot.

Jaarrekening

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De onderstaande uiteenzetting van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling is bedoeld als een leidraad voor een juiste interpretatie van de in deze jaarrekening gepresenteerde financiële gegevens.

De Gemeentewet en de Provinciewet schrijven voor dat elke gemeente en elke provincie jaarlijks begrotings- en verantwoordingsstukken moeten opstellen. Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat de regelgeving daarvoor. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor de inrichting en functioneren van het financiële stelsel en de regelgeving met betrekking tot de inrichting van de begrotings- en verantwoordingsstukken van medeoverheden.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het BBV en de (financiële) verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld. De financiële verordening 2018 is door de gemeenteraad vastgesteld in haar vergadering van 28 mei 2018.

De in de jaarrekening 2018 genoemde bedragen zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in euro's.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover deze op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de september circulaire van het boekjaar.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt, geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK,

heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij kan worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming; te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

Balans

Op grond van de financiële verordening 2018 worden investeringen - met uitzondering van gronden en terreinen - kleiner dan € 10.000 of met een technische levensduur die korter is dan drie jaar niet geactiveerd, maar worden direct ten laste van de exploitatie gebracht. Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd.

Er wordt gestart met afschrijving op een actief in het begrotingsjaar dat volgt op de datum van ingebruikname.

Krachtens artikel 63, lid 1 BBV dienen alle activa te worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen mogen desgewenst in mindering worden gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62, lid 2 BBV).

Vaste activa

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. De verkregen bijdrage wordt in die gevallen als bate verantwoord.

In de balans worden op grond van het BBV onder de immateriële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

- Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio;
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief;
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio worden door de gemeente Heerenveen op grond van de financiële verordening 2018 direct ten laste van het resultaat gebracht.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven.

Geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

In de balans worden onder de materiële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

- Investerings met een economisch nut;
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Onder activa met een economisch nut wordt verstaan investeringen die bijdragen aan de mogelijkheid om middelen te genereren of welke (mogelijk) verhandelbaar zijn.

In erfpacht uitgegeven gronden.

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen).

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering of het verzamelen van huishoudelijk afval, worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie onder de investeringen met economisch nut. Indien in de heffing bijdragen zijn opgenomen voor de toekomstige vervanging van investeringen voor deze beide taken, dan komen deze gelden in een vervangingsvoorziening. Op het moment dat vervolgens de daadwerkelijke vervangingsinvestering plaats vindt, worden deze investeringen geactiveerd en worden de bedragen opgenomen in de voorzieningen rechtstreeks op de vervangingsinvesteringen in mindering gebracht. Deze situatie is van toepassing op de riolering, omdat in het tarief van de rioolheffing een component is opgenomen ter dekking van toekomstige investeringen. In de afvalstoffenheffing is geen spaarbedrag voor toekomstige investeringen opgenomen.

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

Op grond van artikel 65 van het BBV wordt bij de waardering van de vaste activa rekening gehouden met een vermindering van hun waarde, indien deze vermindering naar verwachting duurzaam is. Vaste activa worden voor het bedrag van de investering geactiveerd. Op de waarde van deze activa mogen vanaf 1-1-2004 reserves niet meer in mindering worden gebracht. Investeringssubsidies en andere bijdragen van derden mogen daarentegen wel in mindering worden gebracht (artikel 62, lid 2 BBV). Compensabele BTW wordt niet geactiveerd.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut.

Infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals bijvoorbeeld wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken worden geactiveerd en afgeschreven in 40 jaar. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en daarop wordt dus ook afgeschreven).

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g en overige uitzettingen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Van een "deelneming" is krachtens artikel 1e van de BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen structureel daalt tot onder de verkrijgingsprijs, vindt afwaardering plaats.

Vlottende activa

Voorraden

Onderhanden werk

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Voor het bepalen van de tussentijdse winst geldt de percentage of completion (poc) methode. Deze methode houdt rekening met de specifieke kenmerken van de gemeentelijke grondexploitaties en de (financiële) fase waarin de grondexploitatie zich bevindt. De tussentijdse winst wordt berekend op basis van de kosten en opbrengsten die zijn gerealiseerd per individuele grondexploitatie. De totale winst wordt aan de reeds verkochte kavels van de individuele grondexploitatie toegerekend. Er kan geen sprake zijn van gerealiseerde winst als nog geen gronden verkocht zijn. De realisatie tot en met het lopende jaar ten opzichte van het totaal van de kosten en opbrengsten van de grondexploitatie is daarbij leidend.

Eventueel te verwachten verliezen op complexen zijn in mindering gebracht op de boekwaarde of er is daarvoor een voorziening voor verlies getroffen.

Overige grond- en hulpstoffen

De overige grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen inkoopprijs.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Op het punt van uitzettingen is gekozen om de terminologie van de Wet Fido (Wet financiering decentrale overheden) te volgen. Het begrip uitzettingen heeft zowel betrekking op vorderingen als op effecten. Het onderscheid tussen beiden is komen te vervallen.

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is hierop een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inbaarheid. Voor openstaande publiekrechtelijke vorderingen wordt een voorziening wegens oninbaarheid gevormd op basis van ervaringscijfers (gebaseerd op de laatste 5 jaar).

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Reserves

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het gerealiseerde resultaat over 2018. Conform de verslaggevingsvoorschriften wordt het saldo van de rekening van baten en lasten separaat in de balans onder het eigen vermogen verantwoord. Een nadere uiteenzetting van de reserves is opgenomen in de toelichting op de balans. Reserves worden gevormd en bestemd overeenkomstig de door de raad genomen raadsbesluiten.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten
- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren
- bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De pensioenverplichting ten behoeve van (gewezen) wethouders is echter tegen de contante waarden van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. Voorzieningen worden alleen dan gevormd indien er sprake is van een te kwantificeren financiële verplichting, verlies of (financieel) risico. Elke voorziening heeft de omvang ter dekking van

de desbetreffende verplichting, verlies of risico. Mutaties in voorzieningen wegens toevoeging of vrijval vloeien derhalve uitsluitend voort uit het aanpassen aan een nieuw noodzakelijk niveau.

Overige mutaties bestaan alleen uit aanwending van de voorziening ter dekking van de verplichting, verlies of het risico. De voorziening valt vrij ten gunste van de exploitatie indien de aanwending niet meer noodzakelijk wordt geacht.

Voorzieningen worden gevormd voor kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Indien in de riool- en afvalstoffenheffing bijdragen zijn opgenomen voor de toekomstige vervanging van investeringen voor deze beide taken, worden deze gelden in een vervangingsvoorziening geplaatst. Indien vervolgens de daadwerkelijke vervangingsinvestering plaats vindt, worden de feitelijke investeringen geactiveerd en worden de bedragen opgenomen in de voorzieningen rechtstreeks op deze vervangingsinvesteringen in mindering gebracht.

De onderhoudsvoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf "onderhoud kapitaalgoederen" - opgenomen in het jaarverslag - is het beleid hieromtrent nader uiteengezet.

Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De aflossingen die binnen een jaar vervallen, worden in de toelichting apart vermeld evenals de daarmee gepaard gaande rentelast in het betreffende jaar.

Vlottende passiva

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende passiva

De overlopende passiva bestaan uit 'Vooruitontvangen bedragen' en 'Nog te betalen bedragen'. Beide posten worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Op grond van artikel 53, lid a van het BBV worden in de toelichting op de balans opgenomen de niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is gebonden.

Gegarandeerde en gewaarborgde geldleningen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Tevens zijn hier de gemeentelijke garantstellingen (achtervang) vermeld.

Exploitatie

De baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen. Conform de voorschriften van het BBV wordt het zogenaamde stelsel van baten en lasten gehanteerd.

De begrotingscijfers 2018 zijn ontleend aan de door de raad vastgestelde primitieve begroting en aan de in 2018 doorgevoerde begrotingswijzigingen. In het verantwoordingsjaar 2018 zijn 7 bestuurlijke begrotingswijzigingen geweest.

De lasten en de baten worden tegen de nominale waarde toegerekend aan de perioden waarop ze betrekking hebben. Verliezen worden genomen zodra ze voorzienbaar zijn. Winsten worden eerst verantwoord zodra ze gerealiseerd zijn. De afschrijvingslasten worden conform de afschrijvingstermijnen berekend.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate opgenomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Balans

(bedragen x € 1.000)		
ACTIVA	31-12-2018	31-12-2017
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	15.416	15.997
- Kosten sluiten van geldleningen en saldo agio en disagio	0	0
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling	41	69
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	15.375	15.928
Materiële vaste activa	112.690	111.227
- Investerings met een economisch nut		
- gronden uitgegeven in erfpacht	43	43
- overige investeringen met een economisch nut	69.361	72.064
- Invest. met econ. nut waarvoor een heffing kan worden geheven	19.098	19.509
- Investerings openbare ruimte met maatschappelijk nut	24.189	19.612
Financiële vaste activa	12.340	12.012
- Kapitaalverstrekingen		
- deelnemingen	12.058	11.711
- gemeenschappelijke regelingen	0	0
- overige verbonden partijen	0	0
- Leningen u/g		
- openbare lichamen art. 1, onderdeel a, Wet fido	0	0
- Overige langlopende leningen u/g	180	199
- Overige uitzettingen; rentetypische looptijd >= 1 jr.	102	102
Totaal vaste activa	140.445	139.235
Vlottende activa		
Voorraden	25.133	34.222
- Grond- en hulpstoffen	0	0
- Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie	25.124	34.211
- Gereed product en handelsgoederen	9	10
- Vooruitbetalingen	0	0
Uitzettingen; rentetypische looptijd < 1 jr.	37.280	36.187
- Vorderingen op openbare lichamen	7.865	7.288
- Kasgeldleningen openb. lichamen art. 1, onderdeel a, Wet fido	0	0
- Overige verstrekte kasgeldleningen	0	0
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist; rentetypische looptijd <1 jr.	16.769	20.067
- Rekening-courantverhoudingen met het Rijk	0	0
- Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0
- Uitzettingen in Ned. schatkistpapier; rentetyp. looptijd <1 jr.	0	0
- Overige vorderingen	12.646	8.832
- Overige uitzettingen	0	0
Liquide middelen	1.806	1.631
- Kassaldi	5	7
- Bank- en girosaldo	1.801	1.625
Overlopende activa	480	4.060
- Nog te ontvangen bedragen specifiek bestedingsdoel	0	0
- Overige nog te ontvangen bedragen / vooruitbetaalde bedragen	480	4.060
Totaal vlottende activa	64.699	76.100
Totaal activa	205.145	215.335

gemeente Heerenveen

		(bedragen x € 1.000)	
PASSIVA	31-12-2018	31-12-2017	
Vaste passiva			
<i>Eigen vermogen</i>	42.382	38.191	
- Algemene reserve	39.953	33.070	
- Bestemmingsreserves			
- voor egalisatie van tarieven	0	0	
- overige bestemmingsreserves	2.429	5.121	
- Gerealiseerd resultaat	-235	2.874	
<i>Voorzieningen</i>	17.025	14.608	
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	4.448	4.036	
- Onderhoudsegalisatievoorzieningen	4.447	3.196	
- Van derden verkregen middelen die specifiek besteed worden	8.130	7.376	
<i>Vaste schulden; rentetypische looptijd >= 1 jaar</i>	129.382	134.486	
- Obligatieleningen	0	0	
- Onderhandse leningen van:			
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	0	0	
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	129.382	134.486	
- binnenlandse bedrijven	0	0	
- Door derden belegde gelden	0	0	
Totaal vaste passiva	188.554	190.158	
Vlottende passiva			
<i>Netto vlottende schulden; rentetypische looptijd < 1jr</i>	7.583	4.838	
- Kasgeldleningen openb. lichamen art. 1, onderdeel a, Wet fido	0	0	
- Overige kasgeldleningen	0	0	
- Banksaldi	0	0	
- Overige schulden	7.583	4.838	
<i>Overlopende passiva</i>	9.007	20.340	
- Nog te betalen bedragen	7.040	16.562	
- Vooruitontv. bedragen van overh.lichamen met bestedingsdoel	0	0	
- voorschotten Europese overheidslichamen	0	0	
- voorschotten Rijk	1.086	1.322	
- voorschotten overige Nederlandse overheidslichamen	456	0	
- Overige vooruitontvangen bedragen	424	2.455	
Totaal vlottende passiva	16.591	25.177	
Totaal passiva	205.145	215.335	

Gewaarborgde geldleningen (staat F)
Overige garantstellingen

25.048
259.311

27.103
243.055

Toelichting op de balans

Hoofdlijnen

Hoofdingeling balans (bedragen x € 1.000)			
	31-12-2018	31-12-2017	Mutatie
<u>Vaste activa</u>			
Immateriële vaste activa	15.416	15.997	-581
Materiële vaste activa	112.690	111.227	1.463
Financiële vaste activa	12.340	12.012	328
<u>Viottende activa</u>			
Vorraden	25.133	34.222	-9.088
Vorderingen	37.280	36.187	1.093
Liquide middelen	1.806	1.631	175
Overlopende activa	480	4.060	-3.580
TOTAAL ACTIVA	205.145	215.335	-10.191
<u>Vaste passiva</u>			
Eigen vermogen	42.147	41.065	1.082
Voorzieningen	17.025	14.608	2.417
Langlopende leningen	129.382	134.486	-5.104
<u>Viottende passiva</u>			
Kortlopende schulden	7.583	4.838	2.746
Overlopende passiva	9.007	20.340	-11.332
TOTAAL PASSIVA	205.145	215.335	-10.191

Het balanstotaal van de gemeente Heerenveen is met circa € 10,2 miljoen afgenomen.

De afname van het balanstotaal aan de debetzijde van de balans wordt voor een deel veroorzaakt door de sterke afname van de voorraden. De voorraden worden bij gemeenten, zo ook bij de gemeente Heerenveen, met name gevormd door de bouwgronden in exploitatie. In 2018 hebben in totaal 20 bedrijven kavels gekocht voor een totale oppervlakte van 178.157 m². Daarmee is 2018 voor wat betreft de verkoop van gronden een recordjaar geweest. De totale opbrengst die met de verkoop van kavels (wonen en werken) in 2018 is gerealiseerd bedroeg bijna € 13,3 miljoen. De boekwaarde van de post onderhanden werk is door deze verkoopopbrengsten aanzienlijk gedaald en veroorzaakt uiteindelijk een afname van het balanstotaal.

Daarnaast valt op dat de overlopende activa sterk dalen. In tegenstelling tot voorgaande jaren wordt de BTW-positie van de gemeente Heerenveen in 2018 gesaldeerd weergegeven.

Aan de creditzijde van de balans nemen de langlopende schulden af. Als gevolg van aflossing van afgesloten leningen o/g nemen de langlopende leningen met ruim € 5,1 miljoen af. Nieuwe leningen o/g zijn in 2018 niet afgesloten.

De overlopende passiva nemen ten opzichte van het voorgaande verslagjaar af met ruim € 11,8 miljoen. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door lagere openstaande posten voor het sociaal domein (jeugd) en een afname van de vooruit ontvangen rijksbijdragen (bijdragen zijn voor een belangrijk deel in 2018 besteed; bijvoorbeeld Heerenveen Beter Bereikbaar). Anderzijds speelt ook hier de gesaldeerde verantwoording van de BTW-positie een belangrijke rol.

Activa

Vaste activa

Het verloopoverzicht van de vaste activa kan als volgt worden weergegeven:

Totaal vaste activa	Boekw aarde 31-12-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen / Aflossingen	Afw aarding	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2018
Immateriële vaste activa	15.996.715	5.461	0	586.615	0	0	15.415.561
Materiële vaste activa	111.226.709	11.021.473	713.339	5.191.912	420.861	3.232.374	112.689.696
Financiële vaste activa	14.082.008	0	0	19.050	0	0	14.062.957
	141.305.431	11.026.934	713.339	5.797.577	420.861	3.232.374	142.168.214
Voorziening i.v.m. waardevermindering	-2.070.069	0	0	0	-347.203	0	-1.722.866
	139.235.362	11.026.934	713.339	5.797.577	73.658	3.232.374	140.445.348

Hierna worden de afzonderlijke posten binnen de vaste activa inhoudelijk toegelicht. Voor een nadere specificatie van de vaste activa wordt ook verwezen naar de staat van investeringen.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa hebben in z'n algemeenheid betrekking op kosten samenhangende met het sluiten van geldleningen, kosten voor onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief en bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Het verloopoverzicht van de immateriële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:

Immateriële vaste activa	Boekw aarde 31-12-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijv- ingen 2018	Afw aar- dering	Boekwaarde 31-12-2018
Kosten geldleningen en saldo van agio en disagio	0	0	0	0	0	0
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	69.136	5.461	0	33.570	0	41.028
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	15.927.579	0	0	553.045	0	15.374.533
	15.996.715	5.461	0	586.615	0	15.415.561

Kosten van onderzoek en ontwikkeling

De in 2018 geactiveerde kosten hebben vrijwel volledig betrekking op het project "Haalbaarheidsonderzoek MFA Anjewier" (bijna € 5.000). Dit project betrof een haalbaarheidsonderzoek dat is uitgevoerd om te beoordelen of het vormen van een multifunctionele accommodatie in Tjalleberd realistisch was of dat CBS 'de Anjewier'

gerenoveerd en uitgebreid moest worden. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat nieuwbouw van een MFA – hoewel iets duurder dan oorspronkelijk was gedacht – tot de mogelijkheden behoort.

Bijdrage aan activa in eigendom van derden

Circa de helft van de boekwaarde per 31 december van de 'bijdragen aan activa in eigendom van derden' (€ 15,4 miljoen) bestaat uit de boekwaarde van het 'gemeentelijke sportcentrum'. De oorspronkelijke bijdrage in het gemeentelijke sportcentrum bedroeg € 9.215.000. Deze bijdrage wordt in 40 jaar annuïtair afgeschreven. De jaarlijkse annuïteit bedraagt € 469.044. Binnen dit bedrag is voor 2018 een bedrag aan afschrijvingen beschikbaar van € 274.189. Per 31 december 2018 bedraagt de boekwaarde nog ruim € 7.520.000.

Drie andere belangrijke onderdelen van deze post hebben betrekking op 'Uitbreiding Bornego College (€ 1.482.410), 'Nieuwbouw SBO' (€ 4.370.280) en 'Sportcomplex Nieuwehorne' € 1.703.298). Deze bijdragen worden hier verantwoord omdat de gemeente geen eigenaar is van de betreffende gebouwen, maar alleen een geldelijke bijdrage beschikbaar heeft gesteld voor de realisering van de uitbreiding/nieuwbouw.

Materiële vaste activa

Op grond van de verslaggevingvoorschriften dienen de (overige) materiële vaste activa te worden verbijzonderd naar materiële vaste activa met een economisch nut en materiële vaste activa met een maatschappelijk nut. Een economisch nut kenmerkt zich door het feit dat een investering bijdraagt tot het verkrijgen van middelen, dan wel verhandelbaar is. Alle investeringen die niet aan deze omschrijving voldoen, zijn investeringen met een maatschappelijk nut. De verslaggevingregels schrijven daarnaast ook voor dat binnen de materiële vaste activa met een economisch nut de erfpachtgronden separaat worden benoemd. Daarnaast dient ook inzichtelijk te worden gemaakt voor welk bedrag aan investeringen met een economisch nut een heffing (riool- dan afvalstoffenheffing) kan worden geheven.

Het verloopoverzicht van de materiële vaste activa kan, rekening houdende met bovenstaande voorwaarden, als volgt worden weergegeven:

Materiële vaste activa	Boekwaarde 31-12-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Afw aardering	Bijdrage derden	Boekwaarde 31-12-2018
Erfpachtgronden	42.525	0	0	0	0	0	42.525
Investeringen economisch nut	72.063.740	1.551.709	713.339	3.541.349	0	0	69.360.761
Investeringen economisch nut; heffingen	19.508.785	769.647	0	754.758	420.861	4.928	19.097.885
Investeringen maatschappelijk nut	19.611.658	8.700.116	0	895.805	0	3.227.446	24.188.524
Totaal van alle categorieën	111.226.709	11.021.473	713.339	5.191.912	420.861	3.232.374	112.689.696

Erfpachtgronden

De in de balans gepresenteerde materiële vaste activa bestaan naast 'reguliere' investeringen ook uit erfpachtgronden.

Erfpachtgronden	Boekwaarde 31-12-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Afw aardering	Bijdrage derden	Boekwaarde 31-12-2018
Erfpachtgronden	42.525	0	0	0	0	0	42.525
	42.525	0	0	0	0	0	42.525

De volgende gronden zijn door de gemeente in erfpacht uitgegeven:

- Industrierrein 'Het Kanaal' 1.275 m²
- Tjalleberd 'De Eide' 22 m²

De totale waarde van de erfpachtgronden bedraagt per 31 december 2018 zoals blijkt uit bovenstaand verloopoverzicht € 42.525. De waardering per vierkante meter (ruim € 32) is daarmee ten opzichte van voorgaande jaren ongewijzigd.

Investerings met een economisch nut

Het verloopoverzicht van de investeringen met een economisch nut, ziet er als volgt uit:

<i>Investerings economisch nut</i>	Boekwaarde 31-12-2017	Investerings	Desinvesterings	Afschrijvingen	Afw aardering	Bijdrage derden	Boekwaarde 31-12-2018
Gronden en terreinen	8.998.448	0	123.891	1.136	0		8.873.421
Woonruimten	136.464	0	0	7.483	0		128.980
Bedrijfsgebouwen	59.652.835	691.258	181.448	2.768.849	0		57.393.796
Grond-, weg- en waterbouwkundige we	387.718	8.854	408.000	0	0		-11.428
Vervoermiddelen	577.414	341.108	0	144.765	0		773.758
Machines, apparaten en installaties	2.050.127	451.916	0	505.780	0		1.996.263
Overige materiële vaste activa	260.735	58.573	0	113.335	0		205.972
	72.063.740	1.551.709	713.339	3.541.349	0	0	69.360.761

Gronden en terreinen

Tot de gronden en terreinen behoren onder andere de gronden voor schoolgebouwen, begraafplaatsen, gemeentelijke grondbank en overige gemeentelijke eigendommen. In beginsel wordt op gronden en terreinen niet afgeschreven. Alleen op de grond "uitbreiding begraafplaats Schoterhof" wordt afgeschreven.

Voorals gevolg van de verkoop van grond aan het 'Klaverblad Noord' (€ 58.045) en van de inbreng van de grond (boekwaarde € 43.372) van de voormalige lagere school aan de Coehoorn van Scheltingaweg in de bouwexploitatie is in 2018 per saldo sprake van een desinvestering van bijna € 124.000.

Woonruimten

De gemeente heeft een aantal woonruimten in eigendom.

In het kader van het project 'Heerenveen beter bereikbaar' (HBB) is ten oosten van de A32 in 2017 een viertal panden (met ondergrond) aangeschaft. Aangezien de hiermee gepaard gaande kosten volledig worden gefinancierd vanuit de provinciale subsidie in het kader van de Investeringsagenda Drachten – Heerenveen, vindt de waardering van deze panden plaats tegen € 1.

Bedrijfsgebouwen

Hiertoe behoren onder meer de gebouwen voor huisvesting van de gemeentelijke organisatie (personeel en materieel), het Posthuis, het museum Willem van Haren, de Heerenveense School, (voormalige) schoolgebouwen, multifunctionele centra, sportaccommodaties, de parkeergarage op het Geert Willigensplein en gebouwen waar bedrijfsmatige activiteiten plaatsvinden.

De belangrijkste investeringen die in het boekjaar 2018 zijn gedaan:

• Uitbreiding gemeentewerf	€ 146.000
• Onderwijshuisvesting Tjalleberd	€ 231.000
• IHP; 1 ^e inrichting en spoedaanvragen onderwijs	€ 200.000
• Bouw MFA "De Akkers"	€ 50.000
• Huisvesting en inrichting "De Buitenkans"	€ 52.000

Grond- weg- en waterbouwkundige werken

De investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken met een economisch nut werden de laatste jaren met name gevormd door de herinrichting van het 'Molenplein' in Heerenveen. Het plein, dat is gelegen in het centrum van Heerenveen, is gedurende een aantal jaren geheel opgeknapt. In 2018 is de subsidieafrekening (€ 297.000) van de provincie Fryslân voor dit project ontvangen en verantwoord. Met name als gevolg van deze post ontstaat er een 'desinvestering'.

Vervoermiddelen

De post vervoermiddelen betreft voornamelijk het materieel van de afdeling Realisatie en Wijkbeheer. De investering heeft voor het grootste deel betrekking op de aanschaf van een vrachtauto (€ 232.000), een tractor (€ 81.000) en een bestelwagen (€ 24.000).

Machines, apparaten en installaties

Hiertoe behoren onder meer de computers en installaties van het gemeentelijk apparaat, het Posthuis, de parkeergarage op het Geert Willigensplein en de parkeerautomaten en het materieel van de afdeling Wijkbeheer. De belangrijkste investeringen in 2018 hadden betrekking op de kosten samenhangende met de investeringen in de gladheidsbestrijding.

De gemeente Heerenveen is verantwoordelijk voor de gladheidsbestrijding op de gemeentelijke wegen. Het strooi beleid van de gemeente Heerenveen is sinds 2006 preventief; dat betekent dat er reeds wordt gestrooid voordat er daadwerkelijk sprake is van gladheid. Bij dit preventieve strooi beleid hoort de natzout-strooi methode; net vóór de verspreiding op de weg wordt het zout besproeid met pekkel waardoor een betere hechting aan het wegooppervlak verkregen wordt. Omdat nat zout veel minder snel verwaait dan droog zout, is natstrooien veel geschikter voor het preventief strooi beleid. Natstrooien gaat bovendien sneller, is nauwkeuriger en daarnaast ook zuiniger dan droogstrooien. Mede daardoor is het ook minder milieubelastend; een belangrijk aspect voor de gemeente. Om het zout vochtig op de weg te krijgen, moeten de strooiwagens beschikken over de juiste voorzieningen. Hiertoe zijn in 2018 een aantal natstrooi-units vervangen. De hiermee gepaard gaande kosten bedroegen ruim € 202.000.

Overige materiële vaste activa

Deze activa omvatten voornamelijk de aanschaf van software en multifunctionals en de hulpmiddelen in het kader van 'voorzieningen gehandicapten'.

De investeringen die hierop in 2018 zijn verantwoord, hebben met name betrekking op de aanschaf en de plaatsing van zonnepanelen op 'Werkstate'. Het hiermee gepaard gaande bedrag bedroeg € 31.400.

Eind 2018 zijn 160 zonnepanelen op het gebouw 'Werkstate' in Heerenveen geplaatst. Deze zonnepanelen gaan zo'n 40 duizend kWh aan energie opwekken en dat staat gelijk aan het stroomgebruik van ongeveer 11 huishoudens. Er zal daardoor jaarlijks zo'n 24 duizend kilo minder CO² worden uitgestoten. Deze investering past naadloos in het gemeentelijk milieubeleid. De gemeente Heerenveen werkt mee aan de voorbereidingen van de Regionale Energiestrategie. Het doel daarvan is om Fryslân in 2050 volledig energieneutraal te maken. Het doel wordt nagestreefd door energie te besparen en over te schakelen op duurzame energie. 'Werkstate' is één van de gemeentelijke gebouwen waar mede daartoe zonnepanelen (zijn ge)komen. Op het gemeentehuis liggen reeds panelen; dit wordt bovendien op termijn verder uitgebreid. Op de gemeentewerf komen in 2019 eveneens zonnepanelen.

Investerings met een economisch nut; heffingen

Het verloopoverzicht van de investeringen met een economisch nut waarvoor heffingen kunnen worden geheven, ziet er als volgt uit:

<i>Investerings economisch nut; heffingen</i>	<i>Boekwaarde 31-12-2017</i>	<i>Investerings</i>	<i>Desinvesteringen</i>	<i>Afschrijvingen</i>	<i>Bijdrage verv. voorz.</i>	<i>Bijdrage derden</i>	<i>Boekwaarde 31-12-2018</i>
Riolering en afvalstoffen	19.508.785	769.647	0	754.758	420.861	4.928	19.097.885
	19.508.785	769.647	0	754.758	420.861	4.928	19.097.885

De investeringen zoals die in 2018 voor dit onderdeel zijn verricht, hebben betrekking op 'investeringen in riolering' (€ 201.064), uitbreiding van het rioleringsstelsel (€ 142.793) en vervangingsinvesteringen voor riolering (€ 425.789). Deze laatste categorie wordt volledig gefinancierd vanuit de hiervoor getroffen voorziening (€ 420.861) en een bijdrage van derden (€ 4.928; dit betreft een schade-uitkering).

Het bovenstaande kan gespecificeerd als volgt worden weergegeven:

<i>Riolering en afvalstoffen</i>	<i>Investerings</i>	<i>Desinvesteringen</i>	<i>Bijdrage derden</i>	<i>Bijdrage voorziening</i>	<i>Netto investering</i>
Vervangingsinvesteringen riolering	425.789		4.928	420.861	0
Investeringen riolering	201.064				201.064
Uitbreiding rioleringsstelsel	142.793				142.793
	769.647	0	4.928	420.861	343.858

Investerings met een maatschappelijk nut

Het verloopoverzicht van de investeringen met een maatschappelijk nut, ziet er als volgt uit:

<i>Investerings maatschappelijk nut</i>	<i>Boekw aarde 31-12-2017</i>	<i>Investerings</i>	<i>Desinvesteringen</i>	<i>Afschrijvingen</i>	<i>Afw aarding</i>	<i>Bijdrage derden</i>	<i>Boekwaarde 31-12-2018</i>
Gronden en terreinen	22.100	0	0	0	0	0	22.100
Grond-, weg- en waterbouw kundige werken	19.401.541	8.700.116	0	868.231	0	3.227.446	24.005.981
Machines, apparaten en installaties	188.017	0	0	27.574	0	0	160.443
	19.611.658	8.700.116	0	895.805	0	3.227.446	24.188.524

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

De in het boekjaar 2018 gedane investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken met een maatschappelijk nut hebben met name betrekking op:

• Herinrichting Meyerweg De Knipe	- 2.206.000
• Verbeteringen A32	€ 1.463.000
• Verhardingen wegen	- 1.585.000
• Bruggen en oevers	- 1.497.000
• Herinrichting 'Sinnebuorren' Akkrum	- 285.000
• Herinrichting gedempte Molenwijk/Breedpad	- 284.000
• Fietspad Haskerdijken - Heerenveen	- 155.000
• Aanleg fietspad Zonnebloemstraat	- 108.000

Herinrichting Meyerweg De Knipe (€ 2.206.000)

Doelstelling van de herinrichting van de Meyerweg in De Knipe was om de weg verkeersveiliger maken. Onder andere zijn hiertoe een aantal gebieden als 'shared space' ingericht. Ook is de weg op een aantal plaatsen versmald. Op deze wijze is de weg veiliger gemaakt, maar is tegelijkertijd het dorpse karakter. Het plan is in overleg met de verkeerswerkgroep van het Plaatselijk Belang tot stand gekomen. Het grootste deel van de werkzaamheden heeft in 2018 plaats gevonden.



Heerenveen Beter Bereikbaar (€ 1.463.000)

Het aantal verkeersbewegingen op de A32 gaat de komende jaren fors toenemen. Zijn er nu nog zo'n 52.000 verkeersbewegingen per dag, in 2030 zal dat naar verwachting zijn opgelopen tot circa 69.000. Als hierop niet wordt ingegrepen, zullen de problemen die nu al af en toe ontstaan (de op- en afritten bij Heerenveen-Centrum hebben nu al moeite om al het verkeer te verwerken; regelmatig staat het op de snelweg vast omdat de doorstroming aan het eind van de op- en afritten hapert doordat het verkeer in een flessenhals terechtkomt), al snel hand over hand toenemen. De gemeente Heerenveen, de provincie Fryslân en Rijkswaterstaat denken de afritten aan te kunnen pakken door



een turborotonde aan te leggen op de vijver aan de oostkant van de A32. Deze rotonde moet de in de toekomst verwachte verkeersstromen eenvoudig kunnen afhandelen. De turborotonde wordt zo dicht mogelijk tegen de snelweg gebouwd om overlast voor omliggende bedrijven en woningen te beperken. Voor verkeer uit de richting van Leeuwarden verandert er weinig, al komen hier wel meer voorsorteerstroken. Bewoners en bedrijven uit de omgeving zijn zoveel

als mogelijk betrokken bij de planvoorbereiding. Tijdens meerdere bijeenkomsten hebben bewoners suggesties gedaan op het eerste verbetervoorstel dat dateert uit 2016. Naar aanleiding van deze suggesties zijn er verschillende aanpassingen doorgevoerd in het

definitief ontwerp. Het definitief ontwerp gaat uit van een betere bereikbaarheid van Heerenveen, die de stad zo min mogelijk belast. Bestaande aansluitingen worden geoptimaliseerd en er komt zo weinig mogelijk nieuw asfalt. Op 17 juli 2018 heeft de gemeenteraad van Heerenveen haar akkoord gegeven op het definitief ontwerp voor de op- en afritten van de A32 bij Heerenveen centrum en Oranjewoud en de wegen naar deze op- en afritten (K.R. Poststraat en Oranje Nassaulaan).

Het project is onderdeel van de investeringsagenda van Heerenveen.



Nadat Provinciale Staten medio 2012 besloten te stoppen met de ontwikkelingsvoorbereiding van de spoorlijn Heerenveen-Drachten-Groningen, is er in samenwerking met de gemeente Smallingerland door de gemeente Heerenveen gewerkt aan een nieuwe versie van de samenwerkingsagenda. Aan de nieuwe samenwerkingsagenda zijn concrete investeringen gekoppeld om alsnog de bereikbaarheid en sociaal economische structuur van Drachten en Heerenveen te verbeteren. Op de Investeringsagenda Drachten Heerenveen (vastgesteld medio 2013) staan daarom voor beide gemeenten in totaal 16 projecten rond infrastructuur, spoor, economie, duurzaamheid en recreatie & toerisme. De looptijd van deze Investeringsagenda is vier jaar. Dit betekent dat in beginsel alle projecten vóór 2019 in uitvoering moeten zijn. Naast een verbeterde bereikbaarheid en sociaal economische structuur kent iedere samenwerkingsagenda nog een aantal speerpunten. In Heerenveen zijn belangrijke thema's: sport en zorg economie; logistiek en metaal; nieuwe energie (kernbegrip duurzaamheid); toerisme en cultuur(historie). Voor de gemeente Heerenveen zijn de 8 volgende projecten in de investeringsagenda opgenomen:

provinsje fryslân
provincie fryslân

Heerenveen
Heerenveen beter bereikbaar (aansluitingen A32)
Sportstad Buiten (incl. skeelerpiste)
Herinrichting terrein Thialf
Overweg Rotstergaastweg
Herinrichting Molenplein
Verbetering busstation Heerenveen
Verbeteren bereikbaarheid IBF
Elders: Zwolle-Herfte

In het kader van "Heerenveen beter bereikbaar" (HBB) is in 2018 zoals hiervoor reeds is weergegeven voor een bedrag van bijna € 1,5 miljoen aan kosten gemaakt. Deze kosten worden volledig gedekt uit de provinciale subsidie.

Verhardingen wegen (€ 1.585.000)

In het 'Onderhoudsplan Verhardingen 2018' maakt de gemeente Heerenveen bekend welke wegen er jaarlijks – in dit geval 2018 - worden aangepakt. Naast de vermelding van grote projecten (bijvoorbeeld werkzaamheden aan de Meyerweg in De Knipe; zie hiervoor) wordt ook aangegeven welk regulier groot onderhoud wordt uitgevoerd. Hierbij worden wegen grondig opgeknapt en worden desgewenst verbeteringen en aanpassingen

doorgevoerd. De totale kosten die met dit onderhoud c.a. gepaard zijn gegaan bedroegen in 2018 € 1.585.000

Bruggen en oevers (€ 1.497.000)

De gemeente Heerenveen heeft een goed en actueel beeld van de stand van zaken van het onderhoud en de kwaliteit van de aanwezige bruggen (181 stuks) en oevers (bijna 34 km.). Bij het onderhoud daarvan wordt er vooral ook naar gekeken hoe ze voor de toekomst op een vooraf vastgesteld kwaliteitsniveau blijven. Er wordt derhalve 'bewust beheer' toegepast. Gekozen is voor een niveau dat veilig is en verval voorkomt. Op grond van meerjarenplannen is in 2018 voor een bedrag van bijna € 1,5 miljoen uitgevoerd.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan per ultimo december uit:

Financiële vaste activa	Boekw aarde 31-12-2017	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen / Aflossingen	Vrijval	Boekw aarde 31-12-2018
Kapitaalverstrekkings deelnemingen	13.781.058					13.781.058
Voorziening 'kapitaalverstrekkings deelnemingen' ¹⁾	-2.070.069	0	0		347.203	-1.722.866
Kapitaalverstrekk. gemeenschap. regelingen	0					0
Leningen aan deelnemingen	0					0
Overige langlopende leningen	199.176			19.050		180.126
Overige uitzettingen > 1 jaar	101.774					101.774
	12.011.939	0	0	19.050	347.203	12.340.091

Deze posten kunnen als volgt verder worden onderverdeeld:

Specificatie financiële vaste activa	Percentage	Boekw aarde 31-12-2017	Toevoeging		Vrijval	Afschrijving / Aflossing	Boekw aarde 31-12-2018
<u>Kap.verstr. deelnemingen</u>							
Participatie Thialf	100%	1.500.000					1.500.000
Voorziening participatie Thialf		-1.500.000					-1.500.000
Gemeentelijk Sportcentrum	100%	18.000					18.000
Sportstad Heerenveen	50%	11.900.000					11.900.000
Voorziening Sportstad Heerenveen		-570.069			347.203		-222.866
IJshockeyhal Thialf Heerenveen	100%	18.000					18.000
Particip.maatsch.it Heerenveen	100%						0
Afvalsturing Friesland		54.454					54.454
Bank Nederl. Gemeenten (BNG)		150.144					150.144
Kapitaalverstr. participatiemij		0					0
Aandelen Afvalsturing Friesland NV		15.882					15.882
Kredietbank Nederland		0					0
Fryslân Milieu		124.578					124.578
		11.710.989	0		347.203	0	12.058.192
<u>Leningen deelnemingen</u>							
Leningen deelnemingen							0
		0	0		0	0	0
<u>Overige langlopende leningen</u>							
Hypothecaire geldl.ambtenaren		199.176				19.050	180.126
		199.176	0		0	19.050	180.126
<u>Overige uitz. lpt. >1 jr.</u>							
Obligaties St. Samenw erk		26.774					26.774
Effecten grootboek nationale schuld		75.000					75.000
		101.774	0		0	0	101.774
		12.011.939	0		347.203	19.050	12.340.092

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

In verband met een mogelijk risico van oninbaarheid is ten behoeve van deze balanspost een voorziening getroffen van € 1.500.000 inzake 'Thialf'. Op grond van de verslaggevingsvoorschriften wordt deze voorziening voor wat betreft de presentatie in de balans in mindering gebracht op het activum.

Dezelfde situatie doet zich voor bij de deelneming in Sportstad Heerenveen. Hier is een voorziening voor getroffen van bijna € 222.900. Ten opzichte van het voorgaande verslagjaar is de waardering van deze deelneming in 2018 met ruim € 347.200 verbeterd, waardoor de voorziening met dat bedrag kon worden verlaagd.

- Overige langlopende geldleningen u/g

Sinds 2007 is het verstrekken van gemeentelijke hypotheekleningen aan ambtelijk personeel niet meer toegestaan. Aan (extra) aflossingen van de annuïtaire hypotheekleningen is in 2018 een bedrag ontvangen van € 19.050 (2017: € 45.888; 2016: € 33.554; 2015: € 28.827). Aan berekende rente is een bedrag ontvangen van € 6.972 (2017: € 8.557; 2016: € 9.610; 2015: € 14.371). Eind 2018 hebben 8 personen nog een hypotheek (totaal € 180.126) bij de gemeente Heerenveen. De komende jaren zal deze post langzaam verder afnemen.

- Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jr.

In verband met de liquidatie van Stichting Samenwerk zijn de in het bezit van de stichting zijnde obligaties overgedragen aan de gemeente Heerenveen. De nominale waarde van deze obligaties bedraagt € 26.774. De slotkoers per 31 december 2018 bedraagt € 35.355 (2017: € 37.063; 2016: € 39.508; 2015: € 40.105).

De gemeente Heerenveen beschikt vanuit het verleden eveneens nog over zogenaamde effecten grootboek nationale schuld. De waarde van deze effecten fluctueert vrij sterk en is na een daling in 2017 in 2018 weer aanzienlijk in waarde toegenomen. De waarde per 31 december 2018 bedraagt € 437.908 (2017: € 323.886; 2016: € 394.355; 2015: € 261.824). De effecten zijn in de balans gewaardeerd tegen de aanschafwaarde van € 75.000.

Resumerend kan het volgende overzicht worden opgemaakt:

Specificatie uitzettingen met een looptijd > 1 jaar	Nominale waarde	Aanschaf waarde	Slotkoers						Marktw waarde	
			31-12-2013	31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2018
Obligaties St. Samenw erk 7,5%	26.774	75.000	144,20%	155,65%	149,79%	147,56%	138,43%	132,05%	37.063	35.355
Effecten grootboek nationale schuld 2,5%	148.273		82,93%	165,06%	165,11%	251,02%	204,25%	276,16%	302.847	409.470
Effecten grootboek nationale schuld 3%	8.576		99,49%	198,17%	198,34%	258,39%	245,31%	331,59%	21.039	28.439
Totaal	183.623	101.774							360.949	473.264

Resultaat 2018 112.314

Stille reserve per ultimo 2018 371.490

Aangezien de waardering van deze post plaats vindt tegen de aanschafwaarde, is er hier sprake van een zogenaamde 'stille reserve'. De 'stille reserve' bedraagt per ultimo 2018 bijna € 371.500.

Vlottende activa

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

Voorraden	Boekwaarde 31-12-2017	Lasten	Baten	Resultaat	Boekwaarde 31-12-2018
Bouwgronden in exploitatie	34.211.377	3.957.635	13.278.769	233.949	25.124.192
Gereed product en handelsgoederen	10.172	0	982	0	9.190
	34.221.550	3.957.635	13.279.751	233.949	25.133.383

Bouwgrond in exploitatie

De boekwaarde van de diverse in exploitatie genomen complexen is in het afgelopen verantwoordingsjaar met circa € 9,1 miljoen gedaald. Deze daling wordt met name veroorzaakt door verkopen binnen de beide complexen van 'Skoatterwâld' (woningen; € 5,1 miljoen) en het IBF II (bedrijven; € 5,6 miljoen). Voor deze complexen zijn ook de meeste kosten gemaakt (respectievelijk € 2,7 miljoen en € 4 ton).

In 2018 hebben in totaal 20 bedrijven kavels gekocht. Daarmee is 2018 voor wat betreft de verkoop van gronden uitermate succesvol geweest. Voor het belangrijkste deel gaat het bij de verkopen om uitbreidingen van bestaande bedrijven. Doordat zij het economisch voor de wind hebben, konden ze de stap maken naar een grotere bedrijfskavel. Met name de uitbreiding van de zuivelfabriek A-Ware (7,6 ha.) op IBF II heeft aanzienlijk bijgedragen aan de totale verkoop.

In onderstaande tabel wordt het één en ander gespecificeerd per complex weergegeven:

Bouwgrond in exploitatie; wonen	Boekwaarde 31-12-2017	Uitgaven	Inkomsten	Voorziening	Resultaat	Boekwaarde 31-12-2018
Tjalleberd - De Eide	918.022	52.856	179.550	-21.000	21.000	812.328
Heidemeer	558.121	66.006	644.805	65.000	-65.000	-85.678
Terrein Hepkema	-4.854	-94	0		4.949	0
De Fjilden Nieuw ehorne	794.142	68.891	588.746	15.000	-15.000	259.288
Fedde Schurerplein	540.412	11.211	0			551.623
Schoollocaties Jubbega	449.125	13.409	109.000			353.535
Tellegebied	-166.941	571.040	395.000		10.000	19.099
Haskerdijken	144.068	2.794	0			146.862
Skoatterw âld fase 1 en 2	3.894.358	1.091.650	1.155.790	47.000	-47.000	3.783.219
Skoatterw âld fase 3	14.887.468	1.567.801	3.950.484	-12.000	12.000	12.516.785
	22.013.921	3.445.564	7.023.374	94.000	-79.052	18.357.060
Bouwgrond in exploitatie; werken						
Heerenveen Oost Stadiongebied	3.020.871	64.545	0	17.000	-17.000	3.068.416
De Kavels	572.131	18.575	546.040		600.000	644.667
IBF II	8.507.765	395.971	5.560.540		-290.000	3.053.196
Spikerboor Zuid	96.689	32.980	148.814		20.000	854
	12.197.456	512.071	6.255.395	17.000	313.000	6.767.132
	34.211.377	3.957.635	13.278.769	111.000	233.949	25.124.192

Zoals blijkt uit het bovenstaande overzicht bedraagt de boekwaarde van de complexen die in ontwikkeling zijn ruim € 25 miljoen per 31 december 2018. Rekening houdend met de nog te maken kosten en de te verwachten opbrengsten kunnen de diverse complexen op termijn worden afgesloten met een voordelig resultaat van circa € 2,2 miljoen (gebaseerd op de netto-contante waarde). Ten opzichte van voorgaand jaar is de verwachte eindopbrengst daarmee circa € 1,4 miljoen lager. Voor een belangrijk deel heeft dit te maken met de winstnemingen in 2018.

Ten aanzien van het op termijn te verwachten resultaat wordt de kanttekening geplaatst dat het behalen van dit resultaat voor een belangrijk deel afhankelijk is van economische factoren. Indien het 'economische tij tegen zit', kan dit enerzijds leiden tot een stijging van de nog te maken kosten en anderzijds tot een stagnatie van de verkopen en/of lagere verkoopopbrengsten. Een stagnatie in de verkopen leidt in het algemeen tot een drukkend effect op de winstgevendheid van de complexen.

Ondanks een uitstekend verlopen boekjaar 2018, is de verwachting dat een aantal grondcomplexen uiteindelijk met een nadelig resultaat zal moeten worden afgesloten. Op grond van de verslaggevingsvoorschriften is voor die gevallen een voorziening getroffen ter grootte van het verwachte 'verlies' van circa € 10,2 miljoen.

Bouwgrond in exploitatie; wonen	Boekwaarde	Nog te maken kosten	Nog te realiseren baten	Verwacht eind-resultaat NCW	1)
31-12-2018					
Tjalleberd - De Eide	812.328	468.000	1.687.000	1.000	
Heidemeer	-85.678	87.000		1.000	
Terrein Hepkema	0				
De Fjilden Nieuw ehorne	259.288	1.208.000	1.472.000	1.000	
Fedde Schurerplein	551.623	649.000	1.473.000	165.000	
Schoollocaties Jubbega	353.535	170.000	633.000	44.000	
Tellegebied	19.099	1.135.000	1.136.000	29.000	
Haskerdijken	146.862	135.000	311.000	5.000	
Skoatterw âld fase 1 en 2	3.783.219	10.249.000	14.015.000		
Skoatterw âld fase 3	12.516.785	17.377.000	29.897.000		
	18.357.060	31.478.000	50.624.000	246.000	
Bouwgrond in exploitatie; werken					
Heerenveen Oost Stadiongebied	3.068.416	1.600.000	5.423.000		
De Kavels	644.667	304.000	1.160.000	206.000	
IBF II	3.053.196	6.594.000	12.688.000	1.444.000	
Spikerboor Zuid	854	296.000	618.000	325.000	
	6.767.132	8.794.000	19.889.000	1.975.000	
	25.124.192	40.272.000	70.513.000	2.221.000	
1) NCW: Netto contante waarde; het betreft hier voordelige resultaten.					

Een overzicht van alle complexen waarvoor per 31 december een voorziening is getroffen kan tenslotte als volgt worden weergegeven:

Voorzieningen grondexploitatie	Stand 31-12-2017	Toevoeging	Vrijval	Stand 31-12-2018
Tjalleberd - De Eide	1.389.000		21.000	1.368.000
Heidemeer	297.000	65.000		362.000
De Fjilden Nieuwehorne	3.142.000	15.000		3.157.000
Haskerdijken	160.000	-		160.000
Skoatterwâld fase 1 en 2	590.000	47.000		637.000
Skoatterwâld fase 3	3.566.000		12.000	3.554.000
Heerenveen Oost Stadiongebied	965.000	17.000		982.000
	10.109.000	144.000	33.000	10.220.000

Ten opzichte van het voorgaande verslagjaar is de stand van de getroffen voorzieningen toegenomen met €111.000.

Voor een verdere toelichting per complex word verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Gereed product en handelsgoederen

De per 31 december 2018 aanwezige voorraden van het 'Posthuis' zijn verantwoord onder de overige grond- en hulpstoffen.

Uitzettingen korten dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van maximaal één jaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Vorderingen	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Openbare lichamen	7.138.590	7.864.985
Schatkistbankieren	20.067.035	16.769.148
Rek.courant met niet-financiële instellingen	0	0
Overige vorderingen	11.882.262	15.703.463
	39.087.887	40.337.596
Af: voorziening voor mogelijke oninbaarheid	-2.900.407	-3.057.503
	36.187.480	37.280.093

Vorderingen op openbare lichamen

Binnen de post vorderingen 'Openbare lichamen' is onder andere de vordering op het BTW-Compensatiefonds opgenomen (het hiermee gepaard gaande bedrag bedraagt voor het verantwoordingsjaar 2018 € 7,4 miljoen (2017: € 7,0 miljoen; 2016: 6,0 miljoen; 2015: € 5,2 miljoen).

Op 1 januari 2003 is het BTW-compensatiefonds (BCF) ingevoerd om de afweging tussen zelf werkzaamheden uitvoeren binnen de publieke sector of uitbesteden aan private partijen niet te laten verstoren doordat de ene vorm wel is vrijgesteld (interne uitvoering) van BTW en de andere vorm (uitbesteding) niet. Uit het BCF krijgen gemeenten, provincies en kaderwetgebieden in beginsel compensatie voor de BTW die zij hebben betaald aan private partijen voor de uitvoering van overheidstaken.

De verdere specificatie van deze post kan als volgt worden weergegeven:

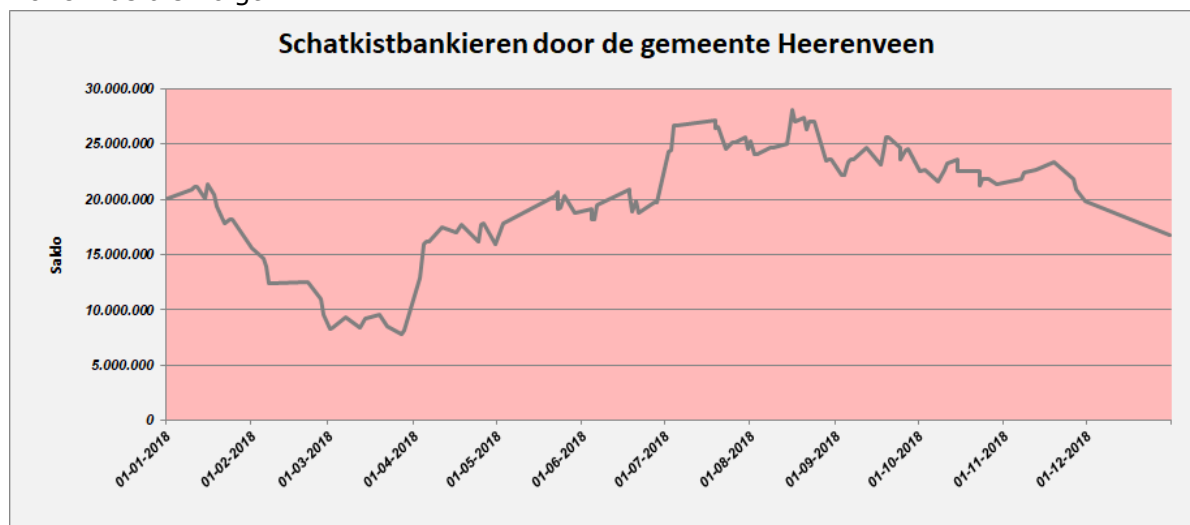
<i>Openbare lichamen</i>	Specificatie 31-12-2018
BTW-Compensatiefonds	7.350.555
Belastingdienst	100.000
Provincie Fryslân	297.000
Overig	117.430
	7.864.985

Schatkistbankieren

Decentrale overheden - waaronder dus gemeenten - zijn verplicht alle middelen die ze niet direct nodig hebben voor hun publieke taak (en die in het verleden daarom op een bank- of spaarrekening stonden) in de schatkist aan te houden. Het is niet toegestaan om middelen aan te houden op een rekening-courant of spaarrekening bij private partijen zoals een bank. Ook het uitzetten van middelen door te beleggen is niet toegestaan. Een belangrijke uitzondering op de hoofdregel dat alle middelen in de schatkist moeten worden aangehouden, is het drempelbedrag dat buiten de schatkist mag blijven. Daarnaast vallen middelen die vanuit de publieke taak worden aangehouden bij derden ook niet onder schatkistbankieren. Het gaat dan bijvoorbeeld om onderpand of derdengelden (zoals in het kader van schuldhulpverlening). De verplichting tot schatkistbankieren is eind 2013 ingegaan.

Ultimo 2015 bedroeg het saldo van de vordering in het kader van schatkistbankieren bijna € 550.000. In de jaren daarna is dit saldo sterk gestegen.

Het verloop van het saldo van schatkistbankieren gedurende het verantwoordingsjaar 2018 was als volgt:



Om er voor te zorgen dat de gemeente Heerenveen altijd voldoet aan de wet- en regelgeving omtrent het schatkistbankieren, is er met de BNG (Bank Nederlandse Gemeenten) een overeenkomst afgesloten dat alle liquide middelen boven de € 1 miljoen, automatisch dagelijks worden afgeroomd ten gunste van het schatkistbankieren. Een overschrijding van het drempelbedrag heeft dan ook niet plaats gevonden:

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	1197,826628			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	730	851	803	737
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	467	346	395	461
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	159.710			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	159.710			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	1197,826628			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	65.740	77.482	73.845	67.761
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	730	851	803	737

Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen

De gemeente heeft in 2006 aan het International Business Park Friesland CV een kredietfaciliteit ter beschikking gesteld. De kredietfaciliteit bestaat in de eerste plaats uit een krediet in rekening-courant. In plaats van het krediet in rekening-courant kunnen in onderling overleg door de gemeente aan het IBF leningen worden verstrekt; één en ander met inachtneming van de kredietlimiet. Tot en met 2016 is alleen krediet verstrekt in rekening-courant. Per 31 december 2016 bedroeg de stand van de rekening-courant verhouding € 449.502. Er was tot op dat moment sprake van een 'tegoed' van de gemeente Heerenveen. Sinds 2017 is er echter sprake van een 'schuld'. Per 31 december 2017 bedroeg deze 'schuld' € 3.020. In 2018 is dit toegenomen en uiteindelijk uitgekomen op € 908.073. Op basis van de verslaggevingsvoorschriften zijn deze beide bedragen opgenomen onder de kortlopende schulden.

Overige vorderingen

Binnen de post 'Overige vorderingen' zijn onder andere de volgende posten verantwoord:

Overige vorderingen	Specificatie 31-12-2018
Debiteuren algemeen	5.708.736
Debiteuren precariobelasting	3.315.380
Debiteuren gemeentelijke belastingen	1.623.186
Debiteuren toeristenbelasting	115.000
Vorderingen werk en inkomen (bijstandsgerechtigden) ¹	869.000
Vordering besluit bijstandverlening zelfstandigen ¹	431.000
Nedvang; nog te ontvangen 4e kwartaal 2018	133.800
Overig	449.858
²	12.645.960

Een verdere gedetailleerde specificatie van de vorderingen is aanwezig bij de diverse afdelingen.

- 1) Bij de uitkeringsdebiteuren is per balansdatum sprake van een vordering met een bruto waarde van circa € 4,1 miljoen. Dit bedrag weerspiegelt vorderingen uit 2018 en ouder. Landelijke ervaringscijfers wijzen uit dat circa een derde deel daadwerkelijk geïnd kan worden. Daarom wordt van de € 4,1 miljoen bijna € 2,8 miljoen voorzien voor dubieuze debiteuren. Conform voorgaande jaren zijn de uitkeringsdebiteuren daarom voor de nettowaarde ad € 1.300.000 in de balans opgenomen.
- 2) Op het totaalbedrag van € 12.645.960 is de getroffen voorziening ad € 3.057.503 reeds in mindering gebracht.

Voor een viertal 'debiteurengroepen' wordt indien noodzakelijk een voorziening voor mogelijke oninbaarheid getroffen. Het betreft hier de volgende groepen van debiteuren:

- naheffingen betaald parkeren,
- gemeentelijke belastingen en rechten,
- cliënten werk en inkomen,
- overige vorderingen.

Per balansdatum is de volgende voorziening voor mogelijke oninbaarheid getroffen:

Voorziening dubieuze debiteuren	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Dubieuze debiteuren naheffing betaald parkeren	0	0
Dubieuze debiteuren gemeentelijke belastingen	98.000	100.000
Dubieuze debiteuren werk en inkomen	2.696.407	2.854.503
Dubieuze debiteuren algemeen	106.000	103.000
	2.900.407	3.057.503

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

Liquide middelen	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Kassaldi	6.552	4.530
Bank- en girosaldi	1.624.688	1.801.445
	1.631.240	1.805.976

De gemeente maakt gebruik van een pakket voor geïntegreerde dienstverlening voor het betalingsverkeer en kredietoperaties van de NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Hiervoor zijn een tweetal overeenkomsten afgesloten, namelijk een rekening-courant overeenkomst en een (raam)overeenkomst voor geïntegreerde dienstverlening. Op grond van deze overeenkomsten vindt ondermeer de renteberekening plaats over de hoofdrekening en de nevenrekeningen bij de BNG tezamen; er is bij deze berekening sprake van een zogenaamde "concernblok"-koppeling.

Per 31 december 2018 bedroeg het rekening-courantsaldo op de hoofdrekening bij de BNG € 898.238 positief (2017: € 888.746 positief; 2016: € 210.144 positief; 2015: € 149.343 negatief).

Overlopende activa

De post overlopende activa bevat de volgende - op basis van BBV verplicht voorgeschreven - posten:

Overlopende activa	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Nog te ontvangen bedragen met een specifiek bestedingsdoel	0	0
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	4.059.689	479.709
	4.059.689	479.709

De post 'Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen' kan vervolgens als volgt worden gespecificeerd:

Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Overige nog te ontvangen bedragen	3.445.720	5.628
Vooruitbetaalde bedragen	613.969	474.081
	4.059.689	479.709

De 'Overige nog te ontvangen bedragen' werden voorgaande jaren vrijwel volledig gevormd door het bedrag aan te ontvangen BTW. Ingaande het verslagjaar 2018 vindt de verantwoording van de BTW-positie echter gesaldeerd plaats. Per saldo was er in 2018 sprake van een schuld van € 390.000.

Passiva

Vaste passiva

Eigen vermogen

Om financiële tegenvallers te kunnen opvangen heeft de gemeente weerstandsvermogen nodig. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de risico's die de gemeente loopt. De risico's die worden gelopen zijn velerlei en van diverse aard. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen die kunnen worden ingezet om tegenvallers op te vangen. Naast de bufferreserves zijn dit langlopende voorzieningen, ongebruikte belastingcapaciteit en ruimte op de begroting (waaronder de post 'onvoorzien'). Bij het optimaliseren van het weerstandsvermogen spelen naast weerstandscapaciteit en risico's als zodanig ook andere factoren een rol. Het gaat hierbij om het aanpassingsvermogen of de flexibiliteit van de organisatie en om de kans op gelijktijdigheid van tegenslagen. Op zichzelf genomen kleine risico's kunnen door toeval gelijktijdig of vlak na elkaar optreden, waardoor toch een groot beroep op de weerstandscapaciteit noodzakelijk is. De kansen op verschillende soorten tegenvallers kunnen afhankelijk zijn. Zo kan bijvoorbeeld een terugval van de economische groei leiden tot een lagere algemene uitkering, hogere rente, een groter beroep op garanties en meer bijstandsuitgaven.

Het beleid van de gemeente Heerenveen is er op gericht dat in eerste instantie de incidentele weerstandscapaciteit wordt gebruikt om zowel incidentele als structurele tegenvallers te dekken. Mochten zich in enig jaar structurele tegenvallers voordoen zonder dat daar meevallers tegenover staan, dan zullen deze eerst worden afgedekt middels de incidentele weerstandscapaciteit. Vervolgens zal in de eerstvolgende Verantwoordings- en Perspectiefnota structurele dekking worden gezocht. De gevolgen van het voordoen van een risico worden dus altijd eerst uit de incidentele weerstandscapaciteit gedekt. Uitgangspunt is daarbij, dat met name de vrij aanwendbare (algemene) reserves gebruikt worden om tegenvallers te dekken.

Bestanddeel	Incidenteel	Structureel
Algemene reserve	✓	
Reserves en voorzieningen	✓	
Onvoorzien	✓	
Begrotingsruimte		✓
Stille reserves	✓	
Onbenutte belastingcapaciteit		✓
Kostenreducties (bezuinigingen)		✓

Reserves	Stand 31-12-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2018
Algemene reserves	35.944.040	8.503.423	4.494.574	39.952.889
Bestemmingsreserves; egalisatie tarieven	0	0	0	0
Bestemmingsreserves; overig	5.120.944	362.347	3.054.340	2.428.951
	41.064.984	8.865.770	7.548.914	42.381.840

De mutaties op de reserves van de algemene dienst zijn verantwoord in de exploitatie. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar bijlage overzicht mutaties reserves.

De algemene reserves zijn als volgt opgebouwd:

Specificatie 'Algemene reserves'	Stand 31-12-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2018
Algemene reserve niet geblokkeerd	2.018.485	1.092.380	590.643	2.520.222
Reserve gerealiseerd resultaat	2.873.931	0	2.873.931	0
Algemene reserve	15.451.624	6.011.043	0	21.462.667
Weerstandsvermogen	15.600.000	1.400.000	1.030.000	15.970.000
	35.944.040	8.503.423	4.494.574	39.952.889

Algemene reserve niet geblokkeerd

De algemene reserve niet-geblokkeerd bevat de door de gemeenteraad beschikbaar gestelde incidentele middelen. De besteding van deze middelen dient te geschieden aan het specifiek gestelde doel. De algemene reserve niet-geblokkeerd bedraagt per 31 december 2018 € 2.520.222 (2017: € 2.018.485; 2016: € 3.200.781; 2015: € 1.997.603). Dit onderdeel van de reserve is daarmee in 2018 met ruim € 5 ton toegenomen.

Reserve gerealiseerd resultaat

Deze reserve heeft betrekking op het voordelig rekeningresultaat van het voorgaande verslagjaar. Het resultaat van 2017 bedroeg € 2.873.931. In 2018 is dit toegevoegd aan de algemene reserve.

Algemene reserve

Zoals blijkt uit het bovenstaande verloopoverzicht van de 'algemene reserves' is deze reserve ten opzichte van voorgaand verslagjaar wederom sterk gestegen. Bedroeg de stand van de algemene reserve per 1 januari 2018 nog ruim € 15,4 miljoen; per 31 december 2018 is dit verbeterd tot bijna € 21,5. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Hier zijn dus geen bestedingen aan gekoppeld. De algemene reserve zorgt voor een extra financiële buffer voor de gemeente en kan dienen als financiering voor onvoorziene kosten of nieuw beleid.

Weerstandsvermogen

De reserve 'Weerstandsvermogen' is in 2017 gevormd en bestaat uit het deel dat nodig is om de financiële gevolgen van te voren onderkende risico's op te vangen. De gemeente Heerenveen streeft er naar dat het weerstandsvermogen te allen tijde toereikend is om de financiële gevolgen van risico's volledig op te kunnen vangen. Op basis van het risicoprofiel van de gemeente Heerenveen bedraagt het benodigd weerstandsvermogen per ultimo 2018 afgerond € 16 miljoen.

De voor de berekeningen gebruikte software (Naris) maakt integraal risicomanagement mogelijk. Het verzamelen van risico-informatie verloopt via een eenvoudig proces, waarbij diverse medewerkers informatie delen die voor het proces noodzakelijk zijn. Risico's en beheersmaatregelen worden daarbij gekoppeld aan de belangrijkste doelstellingen. Belanghebbenden krijgen daarmee inzicht in het noodzakelijke weerstandsvermogen van de gemeente.

Alle risico's die van te voren kunnen worden onderkend, zijn in kaart gebracht en worden in de beoordeling van het weerstandsvermogen betrokken. Een opsomming van de grootste risico's (met grootste worden de risico's bedoeld die door kans van optreden en gevolg het meeste invloed hebben op het weerstandsvermogen) kan als volgt worden weergegeven:

- Optreden van een extra zorgvraag in de jeugdzorg.
- Kostenverhoging van de jeugdzorg als gevolg van nieuwe vormen van inkoop (arrangementsfinanciering).
- Geraamde opbrengsten grondexploitaties worden niet gerealiseerd (rekening houdend met de bestaande voorzieningen).
- Noodzaak tot investeren op systeembeheer en de helpdesk om de benodigde kwaliteit en continuïteit te kunnen borgen.
- Ontoereikend budget voor uitkeringen (BUIG) als gevolg van de open einde regeling.
- Duurzaamheidskorting bouwleges.
- APPA risico (onvoldoende dekking in het APPA-fonds ter dekking van de betaling van (toekomstige) pensioenen door schommeling van de rekenrente).
- Oplopende Wsw-tekorten doordat een CAO-stijging van de lonen mogelijk niet wordt gecompenseerd door de rijksbijdrage.
- Terugvordering van gemaakte kosten door Sociaal Domein Fryslân vanwege onjuiste inzet Beschermd wonen en ThuisPlus lokaal.
- Het niet realiseren van lange(re) termijn doelen die door of voor ICT zijn gesteld omdat er geen focus ligt op de uitvoering van beleid.

Het beschikbare weerstandsvermogen gedeeld door het benodigde weerstandsvermogen op basis van het risicoprofiel, vormt de ratio van het weerstandsvermogen. Deze ratio kan aan de hand van de volgende tabel worden beoordeeld:

Ratio	Waardering	Betekenis
>2	A	Uitstekend
1,4 – 2,0	B	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	C	Voldoende
0,8 – 1,0	D	Matig
0,6 – 0,8	E	Onvoldoende
< 0,6	F	Ruim onvoldoende

De gemeente Heerenveen streeft naar: 'voldoende' (ratio C). Dit omdat bij de berekening van het benodigd weerstandsvermogen rekening wordt gehouden met een verhogende factor. Bij het in de balans van 2018 gevormde weerstandsvermogen van € 16 miljoen bedraagt de ratio 1. Deze ratio is derhalve berekend exclusief de algemene reserve. Inclusief de algemene reserve loopt de ratio op naar ruim 2,3.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves zijn reserves waaraan door de Raad een bepaalde bestemming is gegeven. De precieze doelstelling per reserve staat beschreven in de notitie 'Reserves en Voorzieningen'. In de jaarstukken wordt deze doelstelling slechts kort toegelicht.

Bestemmingsreserve	Doel	Bedrag
Bestemmingsreserve ter egalisatie van tarieven		
Afvalstoffenheffing	Egalisatie van de tarieven afvalstoffenheffing.	0
Subtotaal		0
Overige bestemmingsreserves		
Projecten uit eigen middelen	Er worden diverse projecten uitgevoerd die niet op de staat van investeringen terechtkomen omdat deze uit eenmalige middelen worden gefinancierd en/of uit subsidies en bijdragen van derden worden gedekt. Nog niet bestede gemeentelijke middelen per ultimo boekjaar worden ten gunste van deze reserve gebracht en in het volgende boekjaar weer beschikbaar gesteld voor de betreffende projecten.	137.422
Sociaal Cultureel werk Aengwirden	Het bevorderen van de sociale cohesie in de dorpen van de voormalige gemeente Aengwirden.	102.252
Sociaal Domein	De bestemmingsreserve was bedoeld voor de egalisatie van de inkomsten en uitgaven binnen de taakvelden Participatie, Jeugd, WMO en Bijstand. Deze bestemmingsreserve is in 2018 opgeheven.	0
Reserve leegstand Kompanje/MFA Jubbega	Dekking voor de huurinkomsten, voortvloeiende uit leegstand, als gevolg van gemeentelijke bezuinigingen.	76.578
Reserve baggeren	Het reserveren van gelden voor het financieren van toekomstige baggerprojecten.	128.971
Frictiekosten concern	Het vormen van een buffer voor het opvangen van frictiekosten met betrekking tot personeelskosten.	1.718.724
Reserve BGT	Deze bestemmingsreserve is er voor bedoeld om de kosten die gepaard gaan met de realisatie en implementatie van de Basisregistratie Grootchalige Topografie te dekken.	265.004
Subtotaal		2.428.951
Totaal		2.428.951

Voor het verloop van de bestemmingsreserves wordt verder verwezen naar de bijlage [Staat van reserves](#).

Gerealiseerd resultaat	Resultaat 2017	Resultaat 2018
Gerealiseerd resultaat algemene dienst	-2.130.069	-468.718
Gerealiseerd resultaat grondexploitaties	5.004.000	233.949
	2.873.931	-234.770

Het resultaat van de jaarrekening 2018 bedraagt € -234.770 (nadelig).

Het resultaat van de jaarrekening 2017 bedroeg € 2.873.931 (voordelig). Dit resultaat is na vaststelling van de jaarrekening door de gemeenteraad conform het voorstel tot bestemming van het resultaat in 2018 toegevoegd aan de algemene reserve.

In de vorige raadsperiode is het financieel duurzaam herstel ingezet om daarmee een financieel duurzame toekomst te hebben en te houden. Ook in de begroting 2018 was dit een belangrijk uitgangspunt. In de begroting 2018 waren daarom niet alleen voorstellen opgenomen die extra middelen vroegen, maar werd er ook gekeken naar waar er minder middelen noodzakelijk waren. Gedurende het jaar 2018 is de gemeente Heerenveen uitstekend in staat gebleken hiernaar te handelen. De goede economische omstandigheden zijn in de gemeente Heerenveen ook in 2018 nog steeds goed merkbaar. Het aantal uitkeringsgerechtigden is mede daardoor met circa 10% gedaald. Daarnaast is 178.157 m² aan (bedrijfs)kavels verkocht; een dergelijke omvang van de verkopen is nog niet eerder gerealiseerd.

Voorzieningen

De vorming van een voorziening geschiedt op basis van bedrijfseconomische grondslagen. Ondanks dat de gemeenteraad bij het treffen van een voorziening feitelijk geen keus heeft, dient het vormen van een voorziening wel geaccordeerd te worden door de gemeenteraad. Dit vloeit voort uit het feit dat de gemeenteraad beschikt over het zogenaamde budgetrecht. Aangezien de voorziening wordt gevormd ten laste van de exploitatierekening, betekent dit dat de gemeenteraad met de vorming er van moet instemmen.

Voorzieningen worden, conform BBV, gevormd wegens:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven.

Voorzieningen mogen niet worden gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Rentetoevoeging aan voorzieningen is bovendien niet toegestaan.

Het verloop van de voorzieningen in 2018 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Voorzieningen	Saldo 31-12-2017	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2018
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's	4.035.815	1.204.999	792.649	0	4.448.166
Egalisatievoorziening	3.195.701	1.971.905	720.542	0	4.447.064
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed worden	7.376.026	1.357.937	524.661	79.635	8.129.667
	14.607.542	4.534.841	2.037.852	79.635	17.024.896

Voor een nadere specificatie wordt verder verwezen naar de bijlage "[staat van voorzieningen](#)".

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Het verloop van deze voorzieningen kan als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Stand 31-12-2017	Storting	Vrijval	Aanwending	Stand 31-12-2018
<u>Verplichtingen, verlies en risico's</u>					
Voorziening bedrijvenpark A7	1				1
Gevolgen w et APPA	3.916.605	411.849			4.328.454
WGA-fonds	66.948	39.000		18.129	87.819
Participatiefonds kwijtscheldingen	636	749.000		748.699	937
Faciliteiten Raad	51.626	5.150		25.821	30.955
Totaal verplichtingen, verlies en risico's	4.035.815	1.204.999	0	792.649	4.448.166

De dotaties aan de voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (wet APPA) zijn gebaseerd op actuariële berekeningen.

Egalisatievoorzieningen

Het verloop van de egalisatievoorzieningen van de gemeente luidt:

Omschrijving	Stand 31-12-2017	Storting	Vrijval	Aanwending	Stand 31-12-2018
<u>Onderhoud- en egalisatievoorzieningen</u>					
Inventaris gemeentehuis	169.971	36.905		42.899	163.977
Voorziening sportvelden	425.008	304.500		58.820	670.688
Onderhoud kade- en oeverbescherming	10.553	50.800		870	60.484
Onderhoud CT kunstwerken	209.274	152.300		47.274	314.300
Onderhoud gebouw en	2.380.895	1.427.400		570.679	3.237.617
Totaal onderhoud en egalisatie	3.195.701	1.971.905	0	720.542	4.447.064

Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden

Onder deze post worden de ontvangen middelen verantwoord waaraan door de verstrekker een specifiek bestedingsdoel is verbonden. Daarnaast worden hier de middelen verantwoord die bestemd zijn voor de medefinanciering van toekomstige investeringen in activa waarvoor een heffing kan worden geheven.

De specificatie van deze posten kan als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Stand 31-12-2017	Storting	Vrijval	Aanwending	Stand 31-12-2018
<u>Van derden verkregen middelen</u>					
Rioleringen	6.838.780	1.029.886		420.861	7.447.805
Verplichtingen Boarnsterhim (afd. RO)	285.000			79.800	205.200
Afvalstoffenheffing	228.194	328.051	79.583		476.662
Achterstalling onderhoud B'him (bruggen)	0				0
Achterstalling onderhoud B'him (wegen)	0				0
Achterstalling onderhoud B'him (medium)	24.052		52	24.000	0
Totaal vervangingsvoorzieningen	7.376.026	1.357.937	79.635	524.661	8.129.667

Indien gemeenten in de heffingen bijdragen hebben opgenomen voor toekomstige vervanging van investeringen voor riolering en afvalstoffeninzameling, dan komen deze gelden in een vervangingsvoorziening. Zodra de daadwerkelijke vervangingsinvestering plaats vindt, wordt deze investering geactiveerd. Vervolgens worden de bedragen opgenomen in de voorziening rechtstreeks op de vervangingsinvestering in mindering gebracht. Het betreft in het geval van de gemeente Heerenveen alleen de voorziening 'Rioleringen'. Per 31 december 2018 bedraagt de omvang van deze voorziening € 7.447.805.

Van het totaal van de getroffen voorzieningen kan tenslotte de volgende toelichting worden gegeven:

Voorzieningen	Doel	Bedrag
<u>Voorzieningen voor verplichtingen, verlies en risico's</u>		
Gevolgen Wet APPA	Het opvangen van de gevolgen van de wijziging van de Wet APPA.	4.328.454
WGA-fonds	Ter dekking van de kosten van WGA-uitkeringen voor arbeidsongeschikte werknemers in de zin van de WGA die voor eigen rekening komen.	87.819
Participatiefonds kwijtscheldingen	Afwikkeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen.	937
Faciliteiten Raad	Egalisatie van kosten voor faciliteiten voor de Raad.	30.955
Subtotaal		4.448.166
<u>Onderhoud- en egalisatievoorzieningen</u>		
Inventaris gemeentehuis	Egalisatie van kosten van de inrichting.	163.977
Voorzieningen sportvelden	Egalisatie van onderhoudskosten van natuur- en kunstgrasvelden, inclusief atletiekbaan.	670.688
Onderhoud kade- en oeverbescherming	Egalisatie van onderhoudskosten ten behoeve van de kade- en oeverbescherming van die kades en oevers die in gemeentelijk eigendom zijn.	60.484
Onderhoud CT kunstwerken	Egalisatie van onderhoudskosten van de civiel technische kunstwerken die in gemeentelijk eigendom zijn.	314.300
Onderhoud gebouw en	Egalisatie van onderhoudskosten van de gebouw en die in gemeentelijk eigendom zijn.	3.237.617
Subtotaal		4.447.064
<u>Voorziening egalisatie tarieven</u>		
Rioleringen	Egalisatie ten behoeve van de (investeringen in de) riolering.	7.447.805
Verplichting Boarnsterhim (afd. RO/risicovoorziening)	Voorziening ter dekking van de risico's van de nieuwbouw van woningen in Akkrum, welke voortvloeien uit de herindeling van Boarnsterhim.	205.200
Afvalstoffenheffing	Egalisatie ten behoeve van de tarieven afvalstoffenheffing.	476.662
Subtotaal		8.129.667
Totaal		17.024.896

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

In het onderstaande overzicht wordt het verloop weergegeven van de langlopende schulden over het jaar 2018. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar de staat van opgenomen langlopende leningen.

Langlopende leningen	Oorspronkelijke hoofdsom	Saldo per 31-12-2017	Afgesloten	Aflossing regulier	Aflossing vervroegd	Saldo 31-12-2018
Banken	150.108.730	134.485.575	0	5.103.624	0	129.381.951
	150.108.730	134.485.575	0	5.103.624	0	129.381.951

De totale rentelast met betrekking tot de vaste schulden voor het jaar 2018 bedroeg - zoals blijkt uit het onderstaande schema - € 3.222.807 (2017: € 3.350.217; 2016: € 3.474.796; 2015: € 4.514.958). Voor het jaar 2019 wordt voor de huidige langlopende leningen een rentelast geraamd van bijna € 3,1 miljoen.

Rentelast	Rentelast 2018	Rentelast 2019
Banken	3.222.807	3.094.249
	3.222.807	3.094.249

De aflossingsbedragen (uitgaande van de per ultimo 2018 bestaande langlopende schulden) kunnen voor de komende jaren als volgt worden gespecificeerd:

Termijn	Aflossing
1 jaar	5.103.624
2 - 5 jaar	20.414.496
6 jaar en langer	103.863.831
	129.381.951

Flottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn de netto-vlottende schulden en de overlopende passiva verantwoord.

Netto vlottende schulden

Onder netto-vlottende schulden worden verstaan die schulden die een rentetypische looptijd kennen die korter is dan één jaar.

De in de balans opgenomen netto-vlottende schulden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Kortlopende schulden	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Kasgeldleningen openbare lichamen	0	0
Overige kasgeldleningen	0	0
Bank- en girosaldi	0	0
Overige schulden	4.837.511	7.583.256
	4.837.511	7.583.256

Kasgeldleningen

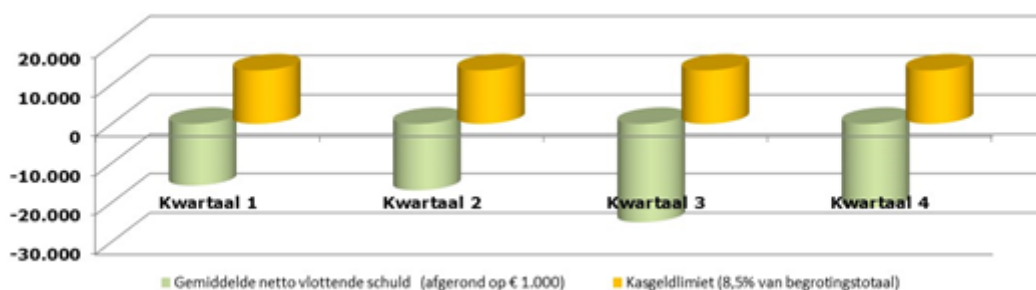
De wet Financiering decentrale overheden (wet Fido) schept een bindend kader voor een verantwoordelijke en professionele inrichting van de treasuryfunctie bij decentrale overheden waaronder gemeenten.

Het uitgangspunt voor de wet Fido, het beheersen van risico's, uit zicht in een tweetal randvoorwaarden voor het treasurybeleid:

- Het aangaan en verstrekken van leningen alsmede het verstrekken van garanties is alleen toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak.
- Tijdelijke uitzettingen en derivaten moeten een prudent (verstandig) karakter hebben en mogen niet zijn gericht op het genereren van inkomsten door het lopen van overmatige risico's.

Het beheersen van risico's als uitgangspunt van de wet Fido uit zich verder in voorschriften omtrent de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Beide beogen de renterisico's te begrenzen die verbonden zijn aan de financiering door middel van achtereenvolgens de korte schuld en de lange schuld. Het begrenzen van de risico's van de korte schuld geschiedt via voorschriften ten aanzien van de kasgeldlimiet.

In het kader van de wet Fido (Wet financiering decentrale overheden) mocht de gemeente in 2018 maximaal zo'n € 13,6 miljoen met vlottende middelen financieren. Als gevolg van het hoge saldo aan liquide middelen gedurende 2018 (zie ook schatkistbankieren onder de 'uitzettingen korter dan één jaar') is deze limiet het verantwoordingsjaar in geen van de kwartalen overschreden. Het verloop van de kasgeldlimiet gedurende het jaar 2018 kan grafisch als volgt worden weergegeven:



	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Gemiddelde netto vlottende schuld (afgerond op € 1.000)	-15.695	-16.893	-25.033	-21.474
Kasgeldlimiet (8,5% van begrotingstotaal)	13.575	13.575	13.575	13.575

De laatste jaren bestaan er per ultimo dienstjaar geen lopende kasgeldleningen. Voor een verdere toelichting wordt tevens verwezen naar de paragraaf Financiering behorende bij de jaarstukken 2018.

Bank-en girosaldi

De saldi per 31 december 2017 en 31 december 2018 waren allemaal positief, zodat de verantwoording plaats vindt op de debetzijde van de balans onder de liquide middelen.

Overige schulden

De overige schulden per 31 december 2018 worden gevormd door het uitstaande bedrag aan crediteuren. Voor een nadere specificatie van de post "overige schulden" wordt verwezen naar de specificaties bij de afdeling financiële dienstverlening.

De afwikkeling van de post 'overige schulden' vertoont een normaal verloop.

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

Overlopende passiva	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Nog te betalen bedragen	16.562.207	7.039.941
Vooruitontvangen bedragen	1.063.373	1.967.394
	17.625.580	9.007.334

Nog te betalen bedragen

De bedragen per ultimo verslagjaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Specificatie 'nog te betalen bedragen'	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Uitkeringslasten Soza en SHV	1.610.477	1.314.832
BTW fiscus	3.682.601	389.950
Overlopende rente	847.547	810.383
Nog te betalen sociale lasten	1.897.658	4.415
Nog te betalen bedragen	8.512.589	4.510.998
Overig	-2.702.792	9.364
	13.848.079	7.039.941

Aan uitkeringslasten voor bijstandsgerechtigden en uit te betalen bedragen in het kader van de schuldhelpverlening moet eind 2018 nog een bedrag worden betaald van ruim € 1,3 miljoen. De nog niet betaalde, maar wel aan het verslagjaar toe te rekenen rente op langlopende leningen o.g., bedraagt per ultimo verslagjaar ruim € 810.000. Doordat ingaande 2018 de BTW-positie van de gemeente Heerenveen gesaldeerd in de balans wordt weergegeven, is het (per saldo) af te dragen bedrag van € 389.950 aanzienlijk lager dan voorgaande jaren.

De belangrijkste posten binnen de 'Nog te betalen bedragen' kunnen als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Bedrag
Diverse nog te betalen bedragen < € 50.000	346.783
Nog te betalen deelstromen december	50.042
Raming contractbeheer Súdwest-Fryslân Sneek	60.000
Eindafrekening aanvullend pakket Jeugdzorg	63.703
Raming afrekening gemeente Leeuwarden december	99.151
Raming afrek. beschermd wonen WMO 2018	386.397
Nog te ontv. decl. zorgaanbieders WMO periode 13-2018	129.621
Raming nabetaling reële tarieven zorgaanbieders	280.000
Voorlopige afrek. 2018 GR Caparis	296.589
Declaratie zorgaanbieders WMO periode 13-2018	948.712
Raming verplichtingen jeugd 2018	1.850.000
	4.510.998

Voor een verdere specificatie van de post "nog te betalen bedragen" wordt verwezen naar de bijlage "Staat van nog te betalen bedragen". Deze bijlage is in een afzonderlijk boekwerkje bij de jaarrekening opgenomen. De nog te betalen bedragen worden in de loop van het jaar 2019 regulier afgewikkeld.

Vooruitontvangen bedragen

Niet bestede middelen van uitkeringen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel moeten ingaande 2008 worden verantwoord onder de 'overlopende passiva'. Dit laatste is geregeld in artikel 49 van het BBV.

Overlopende passiva	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Nog te betalen bedragen	13.848.079	7.039.941
Vooruitontvangen bedragen overheid	3.479.749	1.628.285
Vooruitontvangen bedragen overig	297.752	339.109
	17.625.580	9.007.334

Het verloop van de vooruitontvangen bedragen van de overheid kan als volgt worden gepresenteerd:

Verloopoverzicht 'vooruitontvangen bedragen' overheid	Boekwaarde 31-12-2017	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2018
Prov. Fryslân; project Heerenveen Beter Bereikbaar	1.919.179		1.462.695		456.484
Rijksbijdr. invest. stedel. vernieuw.	1.322.472		236.000		1.086.472
Friese aanpak (gemeenten) omgevingsvisie	143.618		67.476		76.142
Prov. Fryslân; fietspad K.R. Poststraat - Pastorielaan Heerenveen	40.000		40.000		0
Prov. Fryslân; herinrichting Compagnonstraat / van Dekemalaan	22.030		22.030		0
Gemeentelijke bijdragen Lightchallenge	32.450		32.450		0
Prov. Fryslân; pilotproject mini en kleine windturbines	0	19.224	10.037		9.188
	3.479.749	19.224	1.870.688	0	1.628.285

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Verliescompensatie vennootschapsbelasting

Met ingang van 2016 is de gemeente Vennootschapsbelastingplichtig (Vpb-plichtig). In 2016 was er sprake van een geprognosticeerd verlies van € 2,1 miljoen. De positieve resultaten van 2017 (€ 138.000) en 2018 (€ 460.000) mogen verrekend worden met deze verliezen. Er resteert daardoor nu nog een verrekenbaar verlies van € 1,55 miljoen en daarmee een verrekenbare belastingplicht van € 388.000 (25%).

Garant- en borgstellingen

Een garantie is een vorm van zekerheidstelling. Het is een overeenkomst waarbij de ene partij (de garant) zich jegens een andere partij (de schuldeiser) verbindt tot nakoming van een verbintenis die een derde (de gegarandeerde) jegens de schuldeiser heeft. Dit is overigens geen vastomlijnd juridisch begrip. Dat geldt wel voor een andere vorm van zekerheidstelling: de borgtocht. Borgtocht is volgens het Burgerlijk Wetboek (artikel 7:850) een overeenkomst waarbij de ene partij (de borg) zich jegens een andere partij (de schuldeiser) verbindt tot nakoming van een verbintenis die een derde (de hoofdschuldenaar) jegens de schuldeiser heeft of zal verkrijgen. Daar waar wordt gesproken van gemeentelijke garantstelling, is formeel sprake van borgtocht. De gemeente Heerenveen staat per 31 december 2018 nog borg voor een bedrag van ruim € 25 miljoen. Het bedrag is, conform de jaarverslaggevingseisen, buiten de balans onder de passiva verantwoord.

Gewaarborgde geldleningen

Van de door de gemeente per ultimo 2017 gewaarborgde geldleningen kan - onder verwijzing naar de bijlage staat F (bijlage 5) bij de rekening - het volgende overzicht worden gegeven:

	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Saldo 31-12-2017	Saldo 31-12-2018
Woningbouw: Stichting Accolade	8.295.556	100%	1.665.784	1.337.144
Woonfriesland	2.997.096	100%	2.642.745	2.518.193
Sportstad Heerenveen BV	20.000.000	100%	19.333.333	18.000.000
Stichting Meriant	580.839	100%	580.839	508.234
Stichting Bibliotheken Mar en Fean	340.335	100%	204.201	181.512
Stichting Verzorgingscentra Utingeradeel	2.042.011	100%	1.497.475	1.361.341
Stichting SBV, Tjalleberd	1.283.000	100%	1.178.778	1.141.685
Totaal	35.538.837		27.103.155	25.048.108

Garanties

WSW

Instellingen op het gebied van zorg- en sociale woningbouw hebben de mogelijkheid leningen aan te trekken via het Waarborgfonds sociale woningbouw (WSW). Hiervoor geldt een achtervangregeling waarvoor ook de gemeente Heerenveen risicodragend is. De omvang van de door Heerenveen gegarandeerde geldleningen bedraagt per 31 december 2018 € 248.621.341.

NHG

In de jaren na de Tweede Wereldoorlog bestond een groot woningtekort. Naast het bouwen in grote volumes voor de sociale huurmarkt, werd ook het eigen woningbezit gestimuleerd. Om het destijds makkelijker te maken om via een hypotheek voor de aanschaf van een woning te lenen, maar ook om dat voor geldverstrekkers minder riskant te maken, werden door gemeenten garanties afgegeven. Die garantie hield in dat de gemeente zich garant stelde voor de verschuldigde betalingen als de geldlener (=de burger) niet meer aan zijn hypothecaire verplichtingen kon voldoen. In 1995 hebben rijks- en gemeenteverheid één gemeenschappelijk waarborgfonds opgezet, die overal op dezelfde manier uitvoering gaf aan de hypotheekgarantie: Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW); deze regeling staat beter bekend onder de naam Nationale Hypotheek Garantie (NHG). In 2011 hebben gemeenten zich uit de regeling teruggetrokken en staat het rijk alleen garant voor de kosten.

Op leningen tot 1995 kan de gemeente Heerenveen voor 100% worden aangesproken op het tekort. Op basis van de ontwikkeling van de huizenprijzen in relatie tot de omvang van de restschuld, wordt het risico dat de gemeente Heerenveen nu nog wordt aangesproken op tekorten voor deze hypotheek ingeschat als nihil. Sinds 1995 is de gemeente samen met het rijk aansprakelijk voor eventuele tekorten. Indien het waarborgfonds niet toereikend is om de financiële risico's op te vangen kan de gemeente Heerenveen voor 50% worden aangesproken om het tekort aan te vullen. Dit geldt voor leningen die na 1994 en vóór 1 januari 2011 zijn afgesloten. De omvang van de door Heerenveen gegarandeerde geldleningen bedraagt naar schatting per 31 december 2018 € 10,7 miljoen (dit op basis van de meest recente gegevens verstrekt door NHG).

Het voorgaande wordt als volgt gespecificeerd:

	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Saldo 31-12-2017	Saldo 31-12-2018
<u>WSW</u>				
Accolade	160.160.000	100%	134.777.374	153.409.417
St. Habion	8.500.000	100%	8.500.000	8.500.000
Woonzorg Nederland	7.382.082	100%	5.847.920	5.711.924
Stichting WoonFriesland	76.000.000	100%	76.000.000	76.000.000
Stichting Elkien	5.000.000	100%	5.000.000	5.000.000
Stichting Mooiland	2.120.000	100%	2.120.000	0
			232.245.294	248.621.341
<u>NHG</u>				
Leningen tot 1995	pm	100%	0	0
Leningen 1995-2010	265.000.000	50%	10.810.000	10.690.000
Leningen vanaf 2011	pm	0%	0	0
			10.810.000	10.690.000
Totaal	524.162.082		243.055.294	259.311.341

Sportstad Heerenveen BV

In 2003 is door de aandeelhouders (gemeente Heerenveen en Sc Heerenveen Vastgoed BV) een vermogensinstandhoudingsverklaring ondertekend. Dit betekent dat, indien het garantievermogen van Sportstad Heerenveen BV niet meer toereikend is, de aandeelhouders het verschil op verzoek van de bank (BNG) moeten aanvullen. Het garantievermogen is opgebouwd uit het aandelenvermogen, de reserves en de achtergestelde leningen.

Overig

De gemeente Heerenveen kent de volgende belangrijke financiële verplichtingen waaraan de gemeente de komende jaren is gebonden:

Bedrijf: Canon Nederland N.V.

- Type: levering op basis van huur hoogvolumemachines Repro-apparatuur
- Termijn: 36 maanden (vanaf juli 2016)
- Waarde: circa € 23.000,- op jaarbasis
- Procedure: enkelvoudig onderhands

Bedrijf: Veenman (machines Xerox)

- Type: levering (op basis van koop) van multifunctionals en bijbehorende dienstverlening (onderhoud en afdrukken)
- Apparaten: 16 stuks
- Termijn: 5 jaar (aanvang 01-01-2016 – einde 01-01-2021)
- Waarde: circa € 20.000,- op jaarbasis
- Procedure: meervoudig onderhandse aanbesteding

Overzicht lasten en baten en toelichting

Rekeningresultaat 2018

Er is sprake van een negatief saldo op de thema's van € 235.000. In deze themarekening zijn voorstellen geformuleerd voor bestemming van het genoemde resultaat in 2018.

Resultaat thema's

Onderstaand zijn de verschillen cijfermatig op hoofdlijnen weergegeven. De verschillen worden nader toegelicht per thema onder het kopje 'Wat heeft het gekost?'.

Omschrijving	Thema's						Totaal
	1	2	3	4	5	6	
	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
Begroting na wijziging	-5.303	-56.181	-26.919	-1.127	-167	89.696	0
Totaal rekening	-5.206	-59.397	-26.248	-1.104	-70	91.790	-235
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	97	-3.216	671	23	97	2.094	-235
Bijstand		1.246					1.246
Jeugd		-4.000					-4.000
Minimabeleid		554					554
Onderwijs		127					127
Participatie		-312					-312
Sport		-240					-240
WMO		-639					-639
Grondexploitatie			-223				-223
Openbare orde/rampenbeheersing			164				164
Wegen			147				147
Riolering					-189		-189
Vastgoed					294		294
Algemene uitkering gemeentefonds						505	505
Algemene uitgaven en inkomsten						683	683
Bedrijfsvoering						662	662
Belastingen						242	242
Overige mutaties	97	48	583	23	-8	2	744
Verschil	97	-3.216	671	23	97	2.094	-235

Begrotingsrechtmatigheid

Als blijkt dat de gerealiseerde lasten hoger zijn dan de, ook na begrotingswijziging geraamde lasten op de geautoriseerde thema's, is sprake van onrechtmatige uitgaven (begrotingsonrechtmatigheid), omdat de overschrijding in strijd kan zijn met het budgetrecht van de gemeenteraad. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dienen deze overschrijdingen herkenbaar in de jaarrekening te worden opgenomen. In 2018 is er op de totale lasten per thema, in de thema's Zorg en Welzijn, Wonen en Leven en Toekomstbestendig en Duurzaam, sprake van een begrotingsonrechtmatigheid. Er wordt geadviseerd om de overschrijdingen bij de vaststelling van de Themarekening 2018 te autoriseren, waarmee de overschrijding alsnog als rechtmatig wordt aangemerkt.

In het thema Zorg en Welzijn is de overschrijding het gevolg van extra kosten in het Sociaal Domein, op het onderdeel domein jeugd en beschermd wonen. De extra uitgaven zijn toegelicht in het thema Zorg en Welzijn. In totaal gaat het om een overschrijding van

€ 3,7 miljoen. Over de tekorten in de jeugdzorg bent u per [brief](#) geïnformeerd (kenmerk: 18.3003894).

De overschrijding van de uitgaven in thema Wonen en Leven, zijn het gevolg van de grondexploitaties. De hogere uitgaven worden volledig gecompenseerd door de hogere baten. Het thema Wonen en Leven sluit met een positief saldo van € 1,1 miljoen.

De overschrijding van de uitgaven in thema Toekomstbestendig en Duurzaam, ad. € 437.000, wordt veroorzaakt door de producten afval, riolering en vastgoed. De hogere uitgaven van afval worden veroorzaakt door een hogere storting in de egalisatievoorziening afval als gevolg van per saldo hogere baten. De opbrengst van Diftar was € 139.000 en de dividendopbrengst van Fryslân Miljeu was € 33.000 hoger. Hier tegenover stond een lagere opbrengst uit grondstoffen, met name oud papier, van € 86.000. De hogere uitgaven van riolering worden veroorzaakt door een hogere storting in de egalisatievoorziening afval. Dit met name vanwege een hogere opbrengst van de rioolheffingen/-aansluitingen van € 65.000 en een lagere toerekening van btw/bcf van € 188.000. Daarnaast is er op de kosten van het gemeentelijk vastgoed een overschrijding. Deze overschrijding wordt gecompenseerd door hogere inkomsten. Het thema Toekomstbestendig en Duurzaam sluit met een positief saldo van € 97.000.

De toelichting per product zijn opgenomen in het thema.

Thema	Omschrijving	Saldo x € 1.000
2	Zorg en Welzijn	- 3.718
3	Wonen en Leven	- 1.138
5	Toekomstbestendig en Duurzaam	- 437
Totaal overschrijding		- 5.293

Analyses

Alle overschrijdingen hebben plaatsgevonden binnen het door de gemeenteraad geaccordeerde beleid. Voorgesteld wordt om bij de vaststelling van de Themarekening 2018 de genoemde overschrijdingen te autoriseren. Voor een nadere toelichting op de overschrijdingen (> € 100.000) wordt verwezen naar de desbetreffende thema's.

Saldo van baten en lasten

Onderstaand zijn de saldi per thema, inclusief de algemene dekkingsmiddelen (thema 6) en de mutaties in de reserves weergegeven.

Omschrijving	Raming begrotingsjaar voor wijziging			Raming begrotingsjaar na wijziging			Realisatie begrotingsjaar		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
Thema 1	135.466	73.662	61.804	0	5.303	-5.303	1	5.207	-5.206
Thema 2	20.473	72.587	-52.114	20.803	79.603	-58.799	21.369	83.320	-61.951
Thema 3	270	8.770	-8.500	19.172	45.889	-26.717	20.980	47.027	-26.047
Thema 4	0	0	0	138	1.218	-1.079	156	1.213	-1.057
Thema 5	0	0	0	13.778	14.048	-270	14.311	14.485	-174
Thema 6 *	0	0	0	105.220	11.798	93.422	102.742	7.226	95.517
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	156.209	155.019	1.190	159.111	157.858	1.253	159.559	158.477	1.082
<i>Mutaties reserves:</i>									
Thema 1	539	1.954	-1.415	0	0	0	0	0	0
Thema 2	2.963	2.424	539	2.658	40	2.618	2.594	40	2.554
Thema 3	0	0	0	620	822	-201	620	822	-201
Thema 4	0	0	0	52	100	-47	52	100	-47
Thema 5	0	0	0	103	0	103	103	0	103
Thema 6	0	0	0	4.178	7.905	-3.726	4.178	7.905	-3.726
Subtotaal mutaties reserves	3.502	4.378	-876	7.613	8.866	-1.253	7.549	8.866	-1.317
Gerealiseerd resultaat	159.711	159.397	314	166.723	166.723	0	167.108	167.343	-235
<i>* De algemene dekkingsmiddelen zijn opgenomen onder thema 6</i>									
<i>Algemene dekkingsmiddelen:</i>	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
- Lokale heffingen	17.547	2.312	15.235	17.547	2.302	15.245	17.788	2.305	15.483
- Dividend	900	1	899	1.011	3	1.008	997	3	993
- Saldo financieringsfunctie	295	-1.220	1.515	625	-495	1.120	651	-569	1.220
- Overige algemene dekkingsmiddelen	80.643	70	80.573	80.984	145	80.839	81.490	147	81.343
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	99.384	1.162	98.222	100.166	1.955	98.211	100.926	1.886	99.039
Onvoorzien	0	130	-130	0	0	0	0	0	0
Totaal	99.384	1.292	98.092	100.166	1.955	98.211	100.926	1.886	99.039

De begroting 2018 is opgebouwd uit de themastructuur op basis van het Coalitieprogramma 2014-2018. De themarekening is opgebouwd op basis van de themastructuur uit het Hoofdpijnenakkoord 2014-2018. In november 2018 heeft de gemeenteraad hierover een [besluit](#) genomen.

Algemene toelichting

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De WNT verplicht het openbaar maken van de (hoogte van de) inkomens van de secretaris en de griffier van de gemeente. In de onderstaande tabel zijn de wettelijk vereiste gegevens vermeld. Ook moeten uitkeringen in verband met beëindiging van het dienstverband worden vermeld. Dit kwam in 2018 niet voor.

Bezoldigingsgegevens 2018

Naam	functie	met dienst-betrekking (ja/nee)	beloning + belastbare vaste en variabele onkosten-vergoeding en	onverschuldigd betaald bedrag	voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Totale bezoldiging	individuele bezoldigings maximum	reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	duur van het dienstverband in het jaar	omvang van het dienstverband in het jaar (fte)
J. van Leeuwestijn	Gemeentesecretaris	Ja	€ 98.760	nvt	€ 16.383	€ 115.143	€ 189.000	nvt	01/01 – 31/12	1,0
W.J.M.A. Jansen	Raadsgriffier	Ja	€ 17.239	nvt	€ 4.916	€ 22.155	€ 31.068	nvt	01/01 – 30/04	0,5
M.A..J. Swinkels	Raadsgriffier	Ja	€ 42.359	nvt	€ 5.903	€ 48.262	€ 105.719	nvt	01/05 – 31/12	0,833

Bezoldigingsgegevens 2017 (bron: jaarrekening 2017)

Naam	functie	met dienst-betrekking (ja/nee)	beloning + belastbare vaste en variabele onkosten-vergoeding en	onverschuldigd betaald bedrag	voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Totale bezoldiging	individuele bezoldigings maximum	reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	duur van het dienstverband in het jaar (in dagen)	omvang van het dienstverband in het jaar (fte)
J. van Leeuwestijn	Gemeentesecretaris	Ja	€ 90.278	nvt	€ 14.662	€ 104.941	€ 181.000	nvt	365	1,0
W.J.M.A. Jansen	Raadsgriffier	Ja	€ 81.005	nvt	€ 13.322	€ 94.327	€ 160.889	nvt	365	0,889

Verantwoording uit hoofde van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Toelichting bij het samenstellen van de WNT verantwoording. Bij de samenstelling van bovenstaande verantwoording uit hoofde van de WNT zijn de beleidsregels toepassing WNT d.d. 27 februari 2014 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als uitgangspunt gehanteerd.

Schatkistbankieren

De voorschriften schrijven voor dat in de jaarrekening een berekening wordt opgenomen van het 'drempelbedrag schatkistbankieren'. Het drempelbedrag is een minimumbedrag (afhankelijk van de omvang van de decentrale overheid) dat gemiddeld buiten de schatkist mag worden gehouden.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	1197,826628			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	730	851	803	737
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	467	346	395	461
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	159.710			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	159.710			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	1197,826628			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	65.740	77.482	73.845	67.761
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	730	851	803	737

Algemene dekkingsmiddelen

De gemeente Heerenveen kent met name de volgende niet bestedingsgebonden gemeentelijke heffingen:

Omschrijving	Product	Raming begroting na wijziging	Realisatie begrotingsjaar	Afwijking
OZB eigenaren woningen	Belastingen	6.901.000	6.861.102	-39.898
OZB eigenaren niet woningen	Belastingen	4.235.500	4.286.435	50.935
OZB gebruikers niet woningen	Belastingen	2.959.500	3.015.743	56.243
Precarioheffing	Belastingen	3.175.000	3.315.380	140.380
Hondenbelasting	Belastingen	146.000	141.123	-4.877
Forensenbelasting	Belastingen	35.800	41.459	5.659
Toeristenbelasting	Belastingen	94.200	126.904	32.704
Totaal		17.547.000	17.788.146	241.146

Algemene uitkering

De verantwoorde algemene uitkering is gebaseerd op basis van de decembercirculaire 2018. Uit het gemeentefonds heeft de gemeente Heerenveen in 2018 een totaalbedrag ontvangen van € 81,5 miljoen. In de begroting was uitgegaan van een inkomst van € 81 miljoen. In totaliteit is de algemene uitkering € 507.000 hoger dan geraamd.

Inclusief de resultaatbestemming, ad. € 679.000, van de extra inkomst uit de algemene uitkering, is er een tekort van € 172.000.

Investeringskredieten

De lopende investeringskredieten zijn overgeheveld van 2018 naar 2019. Het betreft investeringen, waarvoor in 2018 of voorgaande jaren kredieten door u beschikbaar zijn gesteld, maar waarvan de realisatie (nog) niet heeft plaatsgevonden of is afgerond. Bij de overheveling geldt de algemene regel dat twee jaar na datum van het raadsbesluit het krediet automatisch wordt afgesloten, tenzij gemotiveerd is dat verlenging van de termijn noodzakelijk is.

Reserves en voorzieningen

Heerenveen beschikt per 31 december 2018 over circa € 61,1 miljoen aan reserves en voorzieningen. Onderstaand zijn beknopt de standen van de reserves en voorzieningen weergegeven:

Omschrijving	Stand 1-1-2018 x € 1.000	Storting x € 1.000	Onttrekking x € 1.000	Stand 31-12-2018 x € 1.000
Algemene reserve				
Algemene reserve	15.452	6.011	0	21.463
Weerstandsvermogen	15.600	1.400	1.030	15.970
Reserve gerealiseerd resultaat	2.874	0	2.874	0
Algemene reserve niet geblokkeerd	2.018	1.092	591	2.520
Totaal algemene reserves	35.944	8.503	4.495	39.953
Bestemmingsreserves				
Overige reserves	5.121	362	3.054	2.429
Totaal bestemmingsreserves	5.121	362	3.054	2.429
Voorzieningen				
Verplichtingen, verlies, risico's	6.106	1.205	1.140	6.171
Onderhoud- en egalisatievoorzieningen	3.196	1.972	721	4.447
Van derden verkregen middelen	7.376	1.358	604	8.130
Totaal voorzieningen	16.678	4.535	2.465	18.748
Totaal reserves en voorzieningen	57.743	13.401	10.014	61.130

Opmerking

De algemene reserve niet geblokkeerd bevat voor de komende jaren nog een aantal verplichtingen en blijft om die reden in stand.

In bovenstaand overzicht zijn de resultaatbestemmingen uit deze jaarrekening niet meegenomen. Inclusief de resultaatbestemming over 2018 is het totaal aan reserves en voorzieningen € 60,2 miljoen.

Voorstel bestemming resultaat 2018

Algemene reserve

De algemene reserve is in 2018 toegenomen van € 15,5 miljoen (1 januari 2018) naar € 21,5 miljoen per 31 december 2018.

Voorgesteld wordt om het saldo over 2018, zijnde -/- € 3.442.000, te onttrekken aan de algemene reserve. Inclusief de mutaties uit de begroting 2019 en de verwerking van het rekeningresultaat 2018 daalt het saldo van de algemene reserve naar € 10,7 miljoen.

De mutatie die voortvloeit uit de bestemming van het resultaat 2018, wordt verwerkt in het boekjaar 2019.

Overzicht lasten en baten per taakveld

		Begroting			Begroting na wijziging			Realisatie			Verschil begroting na wijziging met realisatie		
		Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.1	Bestuur		2.782	2.782		2.762	2.762	3	2.981	2.978	3	219	216
0.10	Mutaties reserves	3.502	4.378	876	7.613	8.866	1.253	7.549	8.866	1.317	-64		64
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten		314	314					-235	-235		-235	-235
0.2	Burgerzaken	850	1.256	406	850	1.266	416	916	1.793	877	66	527	461
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.642	2.444	802	1.646	2.534	887	1.635	2.575	940	-11	41	53
0.4	Overhead	411	15.324	14.913	323	20.087	19.764	507	12.410	11.904	184	-7.677	-7.860
0.5	Treasury	1.208	-1.208	-2.417	1.823	-480	-2.304	1.869	-554	-2.423	46	-74	-119
0.61	OZB woningen	6.901	249	-6.652	6.901	248	-6.654	6.861	245	-6.617	-40	-3	37
0.62	OZB niet-woningen	7.195		-7.195	7.195		-7.195	7.302		-7.302	107		-107
0.63	Parkeerbelasting	2.288	6	-2.282	2.288	-3	-2.291	2.310		-2.310	22	3	-19
0.64	Belastingen Overig	3.496	370	-3.126	3.496	360	-3.136	3.675	365	-3.310	179	5	-174
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	80.643	70	-80.573	80.984	145	-80.839	81.490	147	-81.343	506	2	-504
0.8	Overige baten en lasten	3.888	5.610	1.722	4.478	4.213	-265	1.139	429	-709	-3.339	-3.784	-444
1.1	Crisisbeheersing en brandweer		2.758	2.758		2.758	2.758		2.771	2.771		13	13
1.2	Openbare orde en veiligheid	139	1.240	1.101	139	1.240	1.101	90	1.549	1.459	-49	309	358
2.1	Verkeer en vervoer	234	5.351	5.116	465	5.781	5.316	424	5.900	5.476	-41	119	160
2.2	Parkeren	6	1.232	1.226	23	1.275	1.253	22	1.327	1.305	-1	52	52
2.3	Recreatieve havens	33	38	5	33	38	5	34	18	-16	1	-20	-21
2.4	Economische havens en waterwegen	292	944	651	292	974	681	289	856	567	-3	-118	-114
3.1	Economische ontwikkeling	3	917	914	3	955	952	13	1.072	1.059	10	117	107
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	5.142	4.977	-166	6.420	5.947	-474	6.375	6.057	-318	-45	110	156
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	78	80	1	78	80	1	71	87	15	-7	7	14

3.4	Economische promotie	133	187	54	133	330	197	171	323	153	38	-7	-44
4.2	Onderwijshuisvesting	23	4.721	4.698	23	4.729	4.706	386	4.655	4.269	363	-74	-437
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	229	1.781	1.552	229	1.781	1.552	220	1.586	1.365	-9	-195	-187
5.1	Sportbeleid en activering	65	1.590	1.525	65	1.010	945	84	1.308	1.225	19	298	280
5.2	Sportaccommodaties	368	3.086	2.718	218	3.193	2.975	292	3.281	2.989	74	88	14
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	568	2.491	1.924	568	2.690	2.122	655	2.933	2.278	87	243	156
5.4	Musea		474	474		457	457		470	470		13	13
5.5	Cultureel erfgoed		76	76		76	76		55	55		-21	-21
5.6	Media		1.012	1.012		1.012	1.012		1.027	1.027		15	15
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	13	5.682	5.669	13	5.723	5.711	126	5.661	5.535	113	-62	-176
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	21	8.891	8.870	63	7.737	7.674	74	6.884	6.810	11	-853	-864
6.2	Wijkteams		17	17		17	17		26	26		9	9
6.3	Inkomensregelingen	19.182	24.271	5.089	19.182	23.974	4.793	20.230	23.943	3.712	1.048	-31	-1.081
6.4	Begeleide participatie		9.091	9.091		9.377	9.377		9.786	9.786		409	409
6.5	Arbeidsparticipatie	235	3.077	2.842	235	2.582	2.347	2	3.207	3.205	-233	625	858
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	17	1.342	1.325		1.342	1.342		1.803	1.803		461	461
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	810	11.362	10.552	810	11.419	10.609	463	12.944	12.481	-347	1.525	1.872
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-		3.361	3.361		3.361	3.361		3.488	3.488		127	127
6.81	Geëscaleerde zorg 18+		60	60		60	60		72	72		12	12
6.82	Geëscaleerde zorg 18-		5.772	5.772		6.042	6.042		10.797	10.797		4.755	4.755
7.1	Volksgezondheid		356	356		46	46		68	68		22	22
7.2	Riolering	5.304	4.699	-605	5.304	4.699	-605	5.372	5.100	-273	68	401	332
7.3	Afval	6.298	5.383	-915	6.692	5.772	-921	6.743	5.918	-825	51	146	96
7.4	Milieubeheer		1.144	1.144	40	1.278	1.237	30	1.729	1.699	-10	451	462
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	207	407	200	257	407	150	292	375	83	35	-32	-67

8.1	Ruimtelijke ordening	117	1.726	1.610	342	1.477	1.135	148	1.318	1.170	-194	-159	35
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	7.048	7.134	86	5.776	5.703	-74	7.521	7.745	224	1.745	2.042	298
8.3	Wonen en bouwen	1.121	1.384	263	1.721	1.383	-338	1.725	1.952	228	4	569	566
	Totaal	159.710	159.709	-4	166.721	166.723	-4	167.108	167.113	5	387	390	9

Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa)



Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019						
OCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie
			Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04
			€ 121.195	€ 57.029	€ 52.460	€ 16.715
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Bedrag Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Bedrag Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08
		1				Eindverantwoording Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 09
						Nee

IenW	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden) Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikkingnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 01	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 05
1			1302791	€ 9.473	€ 9.474		
			Kopie beschikkingnummer Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 06	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08	Toelichting Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 10
1			1302791	€ 31.257	€ 31.261		Nee
IenW	E28C	Regionale mobiliteitsfondsen (SiSa tussen medeoverheden) Provinciale beschikking, verordening of overeenkomst Gemeenten	Hieronder per regel één beschikkingnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Gerealiseerd Ja/Nee	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Te verrekenen met provincie
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28C / 01	Aard controle R Indicatornummer: E28C / 02	Aard controle R Indicatornummer: E28C / 03	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28C / 04	Aard controle R Indicatornummer: E28C / 05
1			1447376	Nee	€ 1.462.695	€ 3.111.891	€ 0
			Kopie beschikkingnummer Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28C / 06	Toelichting Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28C / 07	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor het komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28C / 08		
1			1447376		Nee		

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2018 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW)	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			€ 17.273.897	€ 136.849	€ 1.510.919	€ 0	€ 216.434	€ 10
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
			€ 331.770	€ 26.770	€ 0	€ 467.895	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2018 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Besteding (jaar T) Bob Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 116.290	€ 87.035	€ 23.095	€ 94.087	€ 23.177	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Ja			

Berekening EMU-saldo

Op grond van de Europese begrotingsregels mag het landelijk EMU-tekort (het gezamenlijk tekort van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen) van de landen die participeren in de Economische Monetaire Unie niet boven de 3% uitkomen. Een goede informatievoorziening voor het Rijk is essentieel voor het monitoren en beheersen van het EMU-saldo.

EMU-saldo

x € 1.000

Ontwikkeling EMU Saldo		2018	2019	2020	2021	2022
Exploitatiesaldo voor bestemming	+	-3.622	-38	2.897	5.813	3.955
Mutatie (im)materiële vaste activa	-	19.226	1.669	-3.803	-1.049	-3.188
Mutatie voorzieningen	+	494	-431	628	558	952
Mutatie voorraden	-	-5.460	-1.526	-162	-565	-1.239
Verwachte boekwinst verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	-	0	0	0	0	0
Berekend Emu-saldo		-16.894	-612	7.490	7.985	9.334

Overzicht reserves en voorzieningen

Staat van reserves

x € 1.000

Reserve	Omschrijving	I/S	Stand 1-1-18	Storting	Onttrekking	Stand 31-12-18
60705	Algemene Reserve niet geblokkeerd	I	2.018	1.092	591	2.520
60715	Reserve gerealiseerd resultaat	I	2.874	0	2.874	0
60750	Algemene Reserve	S	15.452	6.011	0	21.463
60755	Weerstandsvermogen	I	15.600	1.400	1.030	15.970
62470	Projecten uit eigen middelen	I	458	76	396	137
62500	Sociaal Cultureel werk Aengwirden	S	100	2	0	102
62501	Reserve Sociaal Domein	I	2.594	0	2.594	0
62597	Reserve leegstand Kompanije/ MFG Jubbega	I	77	0	0	77
62598	Reserve Baggeren	I	129	0	0	129
62795	Frictiekosten concern	I	1.463	285	29	1.719
62810	Reserve BGT	S	300	0	35	265
			41.065	8.866	7.549	42.382

Staat van voorzieningen

x € 1.000

Voorziening	Omschrijving	I/S	Stand 1-1-18	Storting	Onttrekking	Stand 31-12-18
68460	Participatie Thialf	I	1.500	0	0	1.500
68480	Voorziening deelneming SSH BV	I	570	0	347	223
68520	Sportvelden	S	425	305	59	671
68573	Onderhoud kade- en oeverbescherming	S	11	51	1	61
68574	Onderhoud CT Kunstwerken	S	209	152	47	314
68577	Voorziening onderhoud gebouwen	S	2.381	1.427	571	3.238
68584	Achterstallig onderhoud Boarnsterhim: Medium	I	24	0	24	0
68585	Voorziening Afvalstoffenheffing	I	228	328	80	477
68591	Verplichtingen B'him (RO, risicovoorziening)	I	285	0	80	205
68595	Voorziening bedrijvenpark A7	S	0	0	0	0
68597	Rioleringen	S	6.839	1.030	421	7.448
68710	Gevolgen wet APPA	S	3.917	412	0	4.328
68750	WGA-fonds	S	67	39	18	88
68760	Inventaris gemeentehuis	S	170	37	43	164
68770	Participatiefonds kwijtscheldingen	S	1	749	749	1
68795	Faciliteiten Raad	S	52	5	26	31
			16.678	4.535	2.464	18.748

Overzicht incidentele lasten en baten

Toelichting incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel zijn de incidentele mutaties verwerkt die in deze jaarrekening zijn verantwoord. Naast deze mutaties, zijn in deze tabel ook de incidentele mutaties verwerkt die in eerder documenten door de raad zijn vastgesteld.

LASTEN

x € 1.000

Thema	Omschrijving	Document	Bedrag
1	Opstellen integraal huisvestingsplan	Perspectiefnota 2017	-20
1	Nationale sportweek NOC-NSF	Verzamelbesluit 2018-2	-30
1	Renovatie kleedkamers mildam/nieuweschoot	Begroting 2018	-143
1	Aanleg openb.geb. en stim.duurzaamheid Tj'berd	Verzamelbesluit 2018-1	-70
2	Bagger en onderhoudsplan	Verzamelbesluit 2018-1	-22
2	Uitwerking budget Light Challenge 2018	Begroting 2018 (BWN 1)	-121
2	Middelen meerkosten Molenplein	Jaarrekening 2017	-75
3	Omgevingswet visie	Begroting 2018	-106
3	De Friese aanpak	Verzamelbesluit 2017-2	-113
3	Herontwikkeling Heerenveen Midden	Bestuursrapportage 2014	-206
3	Herontwikkeling Heerenveen Midden	Bestuursrapportage 2014	-90
3	Herinr. Compagnonstraat/v Dekemalaan	Bestuursrapportage 2014	-120
3	Herinr. Compagnonstraat/v Dekemalaan	Bestuursrapportage 2014	-22
3	Resultaat grondexploitaties	Jaarrekening 2018	-434
3	Gaswinning	Verzamelbesluit 2018-4	-61
3	Centrumvisie/G 1000	Verzamelbesluit 2018-4	-53
3	Onderhoud openbare ruimte	Verzamelbesluit 2017-4	-100
3	Ziektes aan bomen	Verzamelbesluit 2018-2	-50
3	Extra lasten ivm bediening bruggen	Perspectiefnota 2017	-16
4	Project ervaren en Turf	Verzamelbesluit 2018-3	-33
4	Versterken aantrekkingskracht Heerenveen	Begroting 2018	-117
5	Project Kleine Windturbines	Rekening 2018	-20
5	Uitvoering milieubeleidsplan/Energielandschap	V&P-nota 2012/2013	-96
6	Functionaris gegevensbeheer	Perspectiefnota 2017	-25
6	Personeel van derden E-facturering	Verzamelbesluit 2017-1	-22
6	Verkiezingen	Verzamelbesluit 2017-4	-10
6	Kosten campagne verkiezingen	Verzamelbesluit 2018-2	-18
6	Algemene Uitkering Gemeentefonds 2017	Verzamelbesluit 2018-3	-80
6	WGA verzekering 2017	Verzamelbesluit 2018-3	-20
6	Wachtgeldverplichting	Verzamelbesluit 2018-3	-45
6	Algemene Uitkering Gemeentefonds 2017	Verzamelbesluit 2018-4	-115
6	Accountantskosten	Verzamelbesluit 2018-4	-24
6	Frictiekosten Concern	Verzamelbesluit 2018-4	-29
6	Storting in voorziening Wet Gevolgen APPA	Verzamelbesluit 2018-4	-472
6	Inhuur personeel Informatietechnologie	Verzamelbesluit 2017-4	-170
Totaal incidentele lasten			-3.147

BATEN

x € 1.000

Thema	Omschrijving	Document	Bedrag
1	Verkoop perceel MFA Tjalleberd	Jaarrekening 2018	64
2	Bijdrage parkeren herinrichting Molenplein	Jaarrekening 2017	75
2	Verkeer telprogramma	Jaarrekening 2018	30
2	Openbare verlichting stegen	Verzamelbesluit 2018-4	85
2	Bijdrage light challenge	Begroting 2018 BWN 1	85
2	Bijdrage plaatsbelang Oranjewoud (laanbeplanting)	Jaarrekening 2018	39
2	Bijdrage levering speeltoestellen Akkrum	Jaarrekening 2018	34
2	Schadeuitkering (Overtuin Lindelaan 2)	Jaarrekening 2018	50
3	Omgevingswet visie	Begroting 2018	106
3	De Friese aanpak	Verzamelbesluit 2017-2	87
3	Herontwikkeling Heerenveen Midden	Bestuursrapportage 2014	90
3	Herontwikkeling Heerenveen Midden	Bestuursrapportage 2014	206
3	Herinr. Compagnonstraat/v Dekemalaan	Bestuursrapportage 2014	120
3	Herinr. Compagnonstraat/v Dekemalaan	Bestuursrapportage 2014	22
3	Onderhoud openbare ruimte	Verzamelbesluit 2017-4	100
3	Ziektes aan bomen	Verzamelbesluit 2018-2	50
4	Versterken aantrekkingskracht Heerenveen	Begroting 2018	117
5	Project Kleine Windturbines	Rekening 2018	18
5	Uitvoering milieubeleidsplan/Energielandschap	V&P-nota 2012/2013	98
6	Functionaris gegevensbeheer	Perspectiefnota 2017	25
6	Personeel van derden E-facturering	Verzamelbesluit 2017-1	22
6	Algemene Uitkering Gemeentefonds 2018	Verzamelbesluit 2018-1	306
6	Beleggingen , BNG Dividend	Verzamelbesluit 2018-2	100
6	Algemene Uitkering Gemeentefonds 2018	Verzamelbesluit 2018-4	230
6	Frictiekosten Concern	Verzamelbesluit 2018-4	29
6	Ontvangen APPA pensioen Wet Gevolgen APPA	Verzamelbesluit 2018-4	472
6	Belastingen	Jaarrekening 2018	240
6	Schadeafwikkeling ontbinding licentie overeenkomst	Jaarrekening 2018	23
6	Verkoop materieel	Jaarrekening 2018	39
6	Inhuur personeel Informatietechnologie	Verzamelbesluit 2017-4	170
Totaal incidentele baten			3.131
Totaal incidentele lasten en baten			-16

Overige gegevens

Controleverklaring